

Begroting 2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
Programma 0 Bestuur en ondersteuning	8
Thema Bestuur	8
Thema Dienstverlening en Organisatie	10
Programma 1 Veiligheid	15
Thema Openbare orde en veiligheid	15
Programma 2 Verkeer en vervoer	19
Thema Verkeer, vervoer en wegen	19
Programma 3 Economie	22
Thema Werken	22
Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen	23
Programma 4 Onderwijs	26
Thema Onderwijs	26
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	31
Thema Cultuur	31
Thema Toerisme en recreatie	32
Thema Openbaar groen	33
Thema Sport	35
Programma 6 Sociaal domein	37
Thema Uitvoering sociale wetgeving	37
Thema Maatschappelijke ondersteuning	41
Thema Jeugdhulp	44
Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen	46
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	51
Thema Milieu	51
Thema Gezonde samenleving	52
Thema Duurzaamheid	54
Programma 8 Bouwen, wonen en gronden	59
Thema Ruimtelijke ordening	59
Thema Wonen	61
Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen	61
Paragrafen	64
Lokale heffingen	64
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	68
Onderhoud kapitaalgoederen	70

Financiering	76
Bedrijfsvoering	78
Toezicht en controle op de gemeente	79
Verbonden partijen	81
Grondbeleid	93
Financiële begroting	97
Overzicht van baten en lasten met toelichting	97
Uiteenzetting financiële positie	108
Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld	114
Bijlage: Overzicht bezuinigingen per programma	116

Inleiding

Inleiding

De begroting 2020 is de tweede begroting van de in 2018 gekozen gemeenteraad. De begroting is gebaseerd op visiedocumenten zoals “Romte en ferskaat 2013” en het coalitieakkoord 2018 – 2022, “Brêge nei de takomst”, aangevuld met de specifieke beleidskaders die de raad in het nabije verleden heeft vastgesteld. In deze begroting wordt verdere invulling gegeven aan het thema Modern besturen en de ontwikkelagenda's voor Duurzaamheid, Leefbaarheid en Inclusieve samenleving.

Per programma is de koppeling gelegd met de van toepassing zijnde (wettelijke) taakvelden. Door deze opbouw is een beter inzicht in de eerste twee zogenaamde Wat-vragen: “Wat willen we bereiken?” en “Wat gaan we er voor doen?”. Daarnaast zijn de relevante beleidsindicatoren en actieve verbonden partijen genoemd.

Uiteindelijk sluit elk programma af met de derde Wat-vraag “Wat mag het kosten?” gevolgd door een toelichting hierop. In de paragrafen worden de beleidlijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, evenals de lokale heffingen en de overhead.

Begrotingsstrategie

In de Perspectiefbrief 2019 is het financieel perspectief geschetst voor de begroting 2020. Dat perspectief schetst een fors structureel tekort voor 2020 en de drie daaropvolgende jaren. Het tekort wordt voor een groot deel veroorzaakt door de uitgaven in het sociaal domein (Jeugdzorg in het bijzonder) en voor een kleiner deel door de overige programma's. Om een voor het jaar 2023 meerjarig sluitende begroting te kunnen presenteren was een forse bezuinigingsoperatie noodzakelijk. Hiervoor is er een bezuinigingspakket samengesteld waarmee het tekort te dekken is. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- er worden geen maatregelen voorgesteld, die wettelijke verplichtingen van de gemeente in gevaar brengen;
- voor elke maatregel wordt aangegeven of die invloed heeft op de uitvoering van het coalitieakkoord;
- voor elke maatregel geldt dat de gemeente nog kan voldoen aan het basisniveau;
- voor elke maatregel is ingeschat wat het maatschappelijk effect is;
- bezuinigingen op de personeelsformatie kunnen alleen als tegelijkertijd ook de bijbehorende taken worden beëindigd. De werkorganisatie behoort de opgedragen taken op een adequaat basisniveau uit te kunnen voeren.
- bij bezuinigingen in het sociaal domein worden de stappen uit het coalitieakkoord gevolgd:
  1. kostenbesparing binnen het beleidsterrein;
  2. kostenbesparing door meer efficiëntie binnen het totale sociaal domein;
  3. voorzieningen schrappen binnen het sociaal domein.
- de bezuinigingsvoorstellen van het sociaal domein zijn opgesteld vanuit de visie op de transformatie in het sociaal domein: accent op preventie, het voorkomen en verminderen van zwaardere zorg, het versterken van zelfredzaamheid en eigen kracht van de inwoners en ruimte voor eigen initiatieven van inwoners.

Met deze uitgangspunten is er een bezuinigingspakket samengesteld van € 4.7 mln. voor 2020. Hierbij is geprobeerd om zo evenwichtig mogelijk te bezuinigen en daar waar mogelijk het effect voor onze burgers te beperken. Bij een aantal bezuinigingen is het echter onvermijdelijk dat de effecten in de dorpen en bij de burgers merkbaar zullen zijn. Anderzijds is een lastenverzwaring vermeden. De ambities uit het coalitieakkoord blijven gehandhaafd, er wordt wel meer tijd uitgetrokken om ze te realiseren.

Een overzicht van alle bezuinigingen is opgenomen in bijlage "Overzicht bezuinigingen per programma". In 2021 bedraagt het bezuinigingspakket € 5.6 mln. om daarna € 3.6 mln. per jaar te zijn.

Vaststellen begroting

Deze begroting is vastgesteld in de raadsvergadering van 4 november 2019.

Financieel beeld

Volgens de geldende voorschriften is het saldo van de structurele baten en lasten bepalend voor het resultaat van de begroting, incidentele baten en lasten mogen daarvoor niet meegenomen worden.

Het financiële beeld ziet er als volgt uit:

x €1.000

Financieel beeld begroting 2020				
Omschrijving	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
<i>Structureel resultaat</i>				
Structureel resultaat voor bezuinigingen	3.696-	3.944-	4.100-	3.257-
Structurele bezuinigingen	2.658	3.251	3.604	3.640
Resultaat structurele baten en lasten	1.038-	693-	496-	383
<i>Incidenteel resultaat</i>				
Incidenteel resultaat voor bezuinigingen	2.051-	634-	150	104
Incidentele bezuinigingen	2.050	2.323	5	5
Resultaat incidentele baten en lasten	1-	1.689	155	109
<i>Totaal resultaat</i>				
Totaal resultaat voor bezuinigingen	5.747-	4.578-	3.950-	3.153-
Totaal bezuinigingen (zie bijlage)	4.708	5.574	3.609	3.645
Totaal resultaat baten en lasten	1.039-	996	341-	492

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

In 2018 is de coalitie van Opsterlands Belang, PvdA en ChristenUnie gestart. In het coalitieakkoord is gekozen voor een nieuwe manier van besturen: modern besturen. Juist in de gemeente staat de overheid dichtbij mensen en moet duidelijk zijn wat je wel of niet van die overheid kan verwachten. Ook moet duidelijk zijn hoe besluiten tot stand komen en hoe en wanneer je daar invloed op kan hebben. De gemeenteraad komt meer aan bod aan de voorkant van het proces. Daarnaast gaan we door met het integriteitsbeleid van de afgelopen jaren. De kernwaarden van modern bestuur zijn transparantie, openbaarheid en resultaatgerichtheid.

Opsterland is een zelfstandige gemeente in Zuidoost-Friesland en wil die zelfstandigheid behouden. De gemeente Opsterland zoekt naast de samenwerking in OWO-verband ook de verbinding met andere gemeenten, zoals met Heerenveen en Smallingerland, maar ook breder. Wij maken deel uit van de P10, momenteel als voorzitter, het snel groeiende samenwerkingsverband van inmiddels 20 grote plattelandsgemeenten. Vanuit deze positie brengen wij onze ambities en uitdagingen onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. Dit doen wij bijvoorbeeld via de VNG en de VFG.

Adequate en persoonlijke dienstverlening is belangrijk. Naast de dienstverlening in het gemeentehuis zullen steeds meer producten digitaal beschikbaar zijn voor inwoners en bedrijven. Over onze dienstverlening en andere onderwerpen communiceren we actief en professioneel. We zijn een professionele organisatie, met aandacht voor modern werkgeverschap en werknemerschap. De strategische personeelsplanning (juiste persoon op de juiste plaats op het juiste moment) is hier een belangrijk onderdeel van. Maar we onderzoeken ook wat nodig is om de beschikbare kantoorruimte en de (digitale) werkprocessen te verbeteren. Daarnaast zijn we door programmasturing beter in staat om te sturen op resultaat.

Kaderstellende documenten

Coalitieakkoord 2018-2022 - Brêge nei de takomst
 Informatiebeleidsplan OWO-gemeenten 2017-2020
 Raadsbesluit samenwerken met andere gemeenten
 Procesplan samenwerking in OWO-verband (2012)
 Standpuntbepaling voortgang OWO-samenwerking (2016)
 Romte en ferskaat 2013

Thema Bestuur

Thema Bestuur

Doelstellingen

We werken samen met inwoners aan een duurzame, sociale en leefbare gemeente

Maatregelen

Wij voeren de ontwikkelagenda's uit

Op basis van het coalitieakkoord 2018-2022 zijn in 2019 drie ontwikkelagenda's vastgesteld door de raad. Voor de thema's Inclusieve samenleving, Leefbaarheid en Duurzaamheid zijn tien ambities geformuleerd. In de ontwikkelagenda's staat hoe tot 2022 aan het realiseren van deze ambities wordt gewerkt. Er wordt jaarlijks verslag gedaan van de voortgang van de ontwikkelagenda's.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij bewaken en bevorderen rechtsstatelijke en democratische waarden en burgerschap in de samenleving en we hebben een modern bestuur met als kernwaarden transparantie, openbaarheid en resultaatgerichtheid.

Maatregelen

Wij betrekken de samenleving meer bij de besluitvorming

De *krêft fan de mienskip* blijft belangrijk. Wij zoeken actief de samenwerking met inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties. Bij de voorbereiding van nieuw beleid en besluitvorming delen wij dilemma's met de samenleving.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij zorgen dat onze organisatie voldoet aan de AVG, zodat de privacy van burgers gewaarborgd is

Maatregelen

Wij hanteren een 7-stappenplan om te voldoen aan de AVG. In 2020 voeren wij stap 4 uit.

De gemeente Opsterland heeft gekozen om een stappenplan te volgen om de voortgang van de invoering van de nieuwe privacywetgeving te monitoren. Doel hiervan is om ons te kunnen verantwoorden over waar we staan met betrekking tot privacy en gegevensbescherming. In 2018 zijn we begonnen. Als gemeente hebben we de eigen verwerkingen in kaart gebracht (via het model van de VNG) en maken we de afspraken met ketenpartners op het gebied van uitwisselen van (persoonsgegevens) inzichtelijk. Als dat is afgerond kunnen we met stap 4 bezig: het verder faciliteren van de rechten van betrokkenen.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Opsterland is bestuurlijk zelfstandig en in staat om toekomstige opgaven uit te voeren, zelf of in samenwerking met (keten)partners

Maatregelen

De raad houdt sturing op verbonden partijen

Raadsleden hebben in de besturen van de meeste verbonden partijen (zoals FUMO of Veiligheidsregio Fryslân) geen zitting, maar willen wel grip houden op wat verbonden partijen doen en wat dat kost. De raad wordt actief geïnformeerd over wat er speelt bij verbonden partijen.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

In OWO-verband werken wij samen op ambtelijk niveau en trekken wij samen op in regionale verbanden

De gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland voeren een aantal taken gezamenlijk uit, bijvoorbeeld taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. In 2020 zetten wij deze samenwerking voort.

Daarnaast hebben in 2019 de drie raden aan de OWO-Regiegroep gevraagd een visie op de OWO-samenwerking te maken. Deze visie wordt in 2020 aan de raden voorgelegd.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Via het voorzitterschap van de P10 dragen wij bij aan verbetering van de leefbaarheid van het platteland

De gemeente Opsterland is voorzitter van de P10, het netwerk van twintig grote plattelandsgemeenten. De P10 werkt vanuit verschillende thema's aan de verbetering van de leefbaarheid van het platteland. P10 lobbyt bijvoorbeeld voor meer aandacht van het Rijk voor de specifieke problemen van plattelandsgemeenten, maar laat ook zien dat het platteland ruimte biedt voor oplossingen voor problemen die in heel Nederland spelen. Dit biedt ook kansen en voordelen aan Opsterland.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Thema Dienstverlening en Organisatie

Inleiding

Doelstellingen

De gemeente heeft de bedrijfsvoering op orde

Maatregelen

Wij versterken het opdrachtgeverschap en eigenaarschap

Sturen op resultaat in plaats van op inspanning betekent dat we onze rol als opdrachtgever willen versterken. Als we als gemeente niet tevreden zijn over geleverde diensten, gaan we op zoek naar andere aanbieders of oplossingen. Het gaat zowel om het versterken van intern opdrachtgeverschap via programmagestuurde werken, als om de manier waarop we omgaan met onze partners buiten het gemeentehuis. We tonen daarbij eigenaarschap om tot optimale resultaten te komen.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Invoeren van Anders werken daar waar het past

Het budget voor Anders werken wordt besteed aan de volgende activiteiten:

- Meer flexplekken creëren
- Overlegruimtes uitnodigender inrichten om meer digitaal te werken
- Meer medewerkers digitaal laten werken en/of digitaal vaardiger te maken
- Initiatieven van collega's m.b.t. Anders werken ondersteunen waar mogelijk

Het budget is vanwege bezuinigingen lager dan eerder begroot. Dit betekent dat er geen herinrichtingsplan van het huidige gemeentehuis wordt gerealiseerd, waardoor het gebouw passend zou worden gemaakt voor het plaats- en tijdonafhankelijk werken. Er wordt wel doorgedaan met gefaseerd investeren in de fysieke werkplek en mobiele devices, voor zover hiervoor binnen reguliere budgetten ruimte is.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma, Wethouder L. de Vries

Dienstverlening is adequaat en persoonlijk

Maatregelen

In 2020 voldoen we aan de Digitale Agenda 2020

We ontwikkelen het digitale kanaal verder zodat we in 2020 voldoen aan de Digitale Agenda 2020. We vergroten ons bereik via Mijnoverheid.nl en communiceren meer via dit kanaal. Hierbij houden we rekening met wat de burger wil.

We vergroten het aantal digitaal beschikbare producten via onze Persoonlijke Internet Pagina (PIP).

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries, Wethouder R. Jonkman

Beleidsindicatoren

Formatie <i>(De toegestane (begrote) formatie in fte van het ambtelijk apparaat, in fte per 1.000 inwoners)</i>	<u>Opsterland:</u>	
	Begroot:	7,6
<i>Bron: Eigen gegevens</i>	<i>peildatum 1 januari 2020</i>	

Bezetting <i>(Het werkelijk aantal werkzame fte's, inclusief boventallige medewerkers, in fte per 1.000 inwoners)</i>	<u>Opsterland:</u>	
	Realisatie:	7,1
<i>Bron: Eigen gegevens</i>	<i>Peildatum 1 januari 2019</i>	

Apparaatskosten <i>(kosten per inwoner, de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.)</i>	<u>Opsterland:</u>	
	Begroot:	€ 702
<i>Bron: Eigen gegevens</i>	<i>gegevensperiode: 2020</i>	

Externe inhuur <i>(kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)</i>	<u>Opsterland:</u>	
	Realisatie:	13%

<i>(het betreft hier onder andere de inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of via detacheringsovereenkomsten. Kenmerk van inhuur is dat de ingehuurde functionaris een plaats krijgt in de hiërarchie van de organisatie.)</i>		
Bron: Eigen gegevens	gegevensperiode: 2018	

Overhead <i>(Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, als % van de totale lasten)</i>	Opsterland:	
	Begroot:	11%
Bron: Eigen gegevens	gegevensperiode: 2020	

Verbonden partijen

- Bedrijven die voortkomen uit de verkoop van Essent namelijk Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV, CBL (Cross Border Leases) Vennootschap BV, CSV Amsterdam B.V. (voormalig Claim Staat Vennootschap B.V.).
- NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Vennootschapsbelasting

De verwachte lasten in verband met de vennootschapsbelasting zijn voor 2020 € 10.000. De belastingplicht wordt veroorzaakt door verwachte positieve resultaten op de grondexploitatie.

Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven is voor 2020 € 37.500 beschikbaar (€ 1,25 per inwoner).

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	19.961	15.046	16.742	13.021	13.726
Baten	55.344	56.217	56.579	53.200	53.565
Saldo van baten en lasten	35.382	41.171	39.837	40.179	39.838
Onttrekkingen	8.035	836	619	1.033	275
Stortingen	426	464	464	377	194
Mutaties reserves	7.609	372	155	656	80
Gerealiseerd resultaat	42.992	41.543	39.992	40.835	39.918

Resultaat programma

x € 1.000

Totaal (programma 0)	Begroting 2019	Begroting 2020
Resultaat incl. alle mutaties in de reserves	42.992	41.543
Af: resultaat verantwoord op programma 0	1.998	-1.039
Af: totaal mutaties in reserves (ziet staat reserves)	-7.609	-372
Saldo vóór reservemutaties	37.381	40.132

Programma 0	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	37.381	40.132	
Reservemutaties programma 0	5.665	-	
Resultaat na reservemutaties	43.046	40.132	-2.914

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2020 € 2.914.000 nadeliger dan in 2019.

De verdeling van de overheadkosten over de verschillende taakvelden is in 2020 geactualiseerd. Het gevolg hiervan is dat er ten opzichte van 2019 verschillen per programma ontstaan. Per saldo is dit budgettair neutraal. Voor dit programma is er ten opzichte van 2019 € 1.015.000 meer aan overhead doorberekend naar de andere programma's. Hier is dus een voordeel.

Verder is een belangrijk verschil dat er in 2019 een onttrekking uit de algemene reserve van € 5.665.000 is verantwoord (bate, begroting 2019 en perspectiefbrief 2019) vanwege het verwachte tekort over 2019. In 2020 is over het nadelig begrotingssaldo nog geen besluit genomen. Op dit programma is een nadeel van € 5.665.000.

De personeelskosten zijn gestegen als gevolg van cao-effecten. Er is in juni 2019 een nieuwe cao voor het gemeentepersoneel afgesloten voor de periode 1-1-2019 tot 1-1-2021. De effecten hiervan voor de begroting 2020 bedragen circa € 400.000 (dit is ongeveer 3% van de totale personeelskosten). Verder zijn in 2020 de kosten voor het derde deel van de OWO-afdelingen met € 125.000 gestegen. Dit is ook grotendeels het gevolg van genoemde cao-effecten.

In de Begroting 2019 waren er binnen dit programma diverse incidentele budgetten beschikbaar van in totaal € 408.000. Het ging hier om incidentele middelen voor Anders werken, externe bestuursadviesing, asbestsanering Bûtewei, verkiezingen, informatiebeveiliging en privacy, aanpassen gebouw koaibosk en ondersteuning bij inkoop. Hiertegenover staat in 2020 nog een extra incidenteel budget voor Anders werken van € 100.000. Hierdoor is er per saldo in 2020 € 308.000 voordeel (lagere incidentele budgetten).

Door temporisering van het wagen- en machinepark van de buitendienst is er in 2020 een voordeel van € 65.000 op de afschrijvingslasten.

Daarnaast zijn er hogere ozb-inkomsten (€ 66.000) in verband met de jaarlijkse indexering van de ozb-tarieven.

En er is een voordeel van € 388.000 bij de uitkering gemeentefonds. Het voordelige verschil is enerzijds ontstaan door de verhoging van het accres (hogere rijksuitgaven ("trap op-trap af systematiek") van circa 1,2 miljoen. Daartegenover staat dat de extra uitkering van het rijk voor de 3 D's in 2020 circa 0,8 miljoen lager is dan in 2019.

Daarnaast zijn nog voor € 409.000 in 2019 en € 1.787.000 in 2020 aan bezuinigingen verantwoord. Dit betekent voor 2020 een voordeliger effect van € 1.378.000. Voor een specificatie en toelichting van de bezuinigingsmaatregelen wordt verwezen naar de bijlage overzicht bezuinigingen per programma.

Programma 1 | Veiligheid

Programma 1 | Veiligheid

Doel

Opsterland is een veilige en gezonde leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Het gemeentelijk veiligheidsbeleid omvat een groot aantal onderwerpen, variërend van personen met verward gedrag tot georganiseerde criminaliteit. Veiligheid dient integraal te worden benaderd. Het strekt zich namelijk uit tot alle schakels van de veiligheidsketen, benut de mogelijkheden van alle partijen en bewaakt en benut de dwarsverbanden tussen de diverse beleidsterreinen. De gemeente Opsterland ziet het als haar taak om eigen initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties in het kader van veiligheid te stimuleren en om omstandigheden te creëren die het mogelijk maken dat burgers deze initiatieven ook daadwerkelijk kunnen oppakken en waarmaken.

Kaderstellende documenten

Integraal Veiligheidsbeleid Opsterland 2019-2022

Handhavingsbeleidsplan 2014-2018

Het nieuwe handhavingsbeleidsplan wordt eind 2019 vastgesteld.

Thema Openbare orde en veiligheid

Thema Openbare orde en veiligheid

Opsterland is een veilige en gezonde leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers.

Doelstellingen

Wij vergroten het veiligheidsbewustzijn en de zelfredzaamheid van inwoners, ondernemers en bezoekers

Maatregelen

Wij betrekken inwoners, waar mogelijk bij de aanpak van lokale veiligheidsvraagstukken

Wij organiseren (doelgroep)gerichte voorlichting en ondersteunen plaatselijke belangen of andere bewonersgroepen bij het instellen van Whatsapp-buurtpreventie.

We monitoren dit door het registreren van het aantal voorlichtingsbijeenkomsten en het aantal aanwezige inwoners.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Bezoekers van evenementen en activiteiten kunnen veilig deelnemen

Maatregelen

Wij voeren het evenementenbeleid uit

We stellen een evenementenbeleid op en geven hier uitvoering aan.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Wij pakken vormen van ondermijnende criminaliteit transparant en consequent aan

Maatregelen

Wij voeren het integraal veiligheidsplan uit

De gemeenteraad heeft het Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 vastgesteld. Hierin staan vier prioriteiten waar we in de komende jaren mee aan de slag gaan. De prioriteiten zijn:

- Ondermijning
- Woninginbraken
- Verkeersveiligheid
- Aanpak van overlast

Als gevolg van de bezuinigingen wordt de ambitie op het gebied van verkeersveiligheid verlaagd. De inzet van de politie op het gebied van handhaving blijft gelijk. In programma 2 (Verkeer en vervoer) komt verkeersveiligheid ook aan de orde.

De overige acties worden verder uitgewerkt in tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Wij voorkomen en verminderen overlast

Maatregelen

Wij voeren regie op de aanpak van complexe overlast-casuïstiek (o.a. personen verward gedrag en woonoverlast)

We hanteren de aanpak voorkoming escalatie als het op- en afschalingsmodel bij complexe casuïstiek en zorgen voor blijvende aandacht voor het model bij onze partners. We betrekken indien nodig onze partners bij de aanpak. Wij evalueren de pilot buurtbemiddeling. Bij positieve resultaten gaan we na of we buurtbemiddeling structureel kunnen aanbieden. We implementeren de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg binnen onze lokale aanpak.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Wij voorkomen het ontstaan van problematische jeugdgroepen

Maatregelen

In het geval van een problematische jeugdgroep stellen we een integrale aanpak op

We zetten jongerenwerkers en het gebiedsteam in bij individuele probleemgevallen.

We zetten indien nodig het 7-stappenmodel in om tot een groepsgerichte aanpak te komen van jeugdoverlast.

Portefeuillehouder: Burgemeester E. van Selm

Beleidsindicatoren

<p>Winkeldiefstallen</p> <p><i>(het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.)</i></p>	<p><u>Opsterland:</u></p>	<p><u>Fryslân:</u></p>	<p><u>Nederland:</u></p>
---	---------------------------	------------------------	--------------------------

	Realisatie:	0,3	1,6	2,2
Bron: CBS			Gegevensperiode: 2018	

Diefstallen uit woningen <i>(het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,8	2,0	2,5
Bron: CBS			Gegevensperiode: 2018	

Geweldsmisdrijven <i>(Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	3,0	4,3	4,8
Bron: CBS			Gegevensperiode: 2018	

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) <i>(het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	2,9	5,4	5,4
Bron: CBS			Gegevensperiode: 2018	

Verwijzingen Halt <i>(het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	20	86	119
Bron: Bureau Halt			Gegevensperiode: 2018	

Verbonden partijen

De gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân voert voor ons taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg, publieke gezondheidszorg rondom crises en rampen, de brandweezorg, de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR), de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer uit. Ook verzorgt de Veiligheidsregio het uitvoeren van brandveiligheidscontroles in het kader van de vergunningverlening.

De gemeente werkt met de andere Friese gemeenten en partners als politie en reclassering samen in het Veiligheidshuis Fryslân. Het Veiligheidshuis Fryslân houdt zich voor de gehele provincie Friesland bezig met de persoonsgerichte aanpak van onder andere huiselijk geweld, overlastgevende personen en ex-gedetineerden (nazorg). De samenwerking is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	1.833	1.922	1.997	2.138	2.096
Baten	45	45	45	45	45
Saldo van baten en lasten	-1.789	-1.877	-1.952	-2.093	-2.052
Gerealiseerd resultaat	-1.789	-1.877	-1.952	-2.093	-2.052

Resultaat programma

Programma 1	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-1.789	-1.877	
Reservemutaties	-	-	
Resultaat na reservemutaties	-1.789	-1.877	-89

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2020 € 89.000 nadeliger dan in 2019.

De kosten van dit programma zijn gestegen door een hogere bijdrage van € 77.000 aan Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel brandweer en rampenbestrijding. Dit om aan te sluiten met de vastgestelde begroting 2020 van de VRF. Daarnaast is als gevolg van de gewijzigde verdeling van de overheadkosten er op dit programma een nadeel van € 11.000 ten opzichte van 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Ten slotte is hier vanaf 2019 een structurele bezuiniging verantwoord van € 35.000 (extra verkeerseducatie in het kader van het Integraal Veiligheidsbeleid). Voor een toelichting wordt verwezen naar de bijlage overzicht bezuinigingen per programma.

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Door de ligging aan de A7 en meerdere provinciale wegen is Opsterland goed bereikbaar en worden de woon- en werkfunctie goed uitgewisseld met het omliggende stedelijke gebied. Het gemeentelijke wegennet is van groot belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van onze gemeente. Het in stand houden van het wegennet (en waterwegen) vraagt om aandacht. De verschillende arealen zoals wegen, bruggen, duikers, kades worden onderhouden zoals vastgesteld in het beeldkwaliteitsplan openbare ruimte. Hierin zoeken we naar een verantwoorde balans in de kwaliteitsniveaus van deze kapitaalgoederen. Veiligheid en bereikbaarheid staan hierin centraal.

Het netwerk van fiets- en voetpaden heeft in het kader van bereikbaarheid (binnen de gemeente) een belangrijke fijnmazige functie. Tevens heeft dit netwerk een toegevoegde waarde voor recreatie & toerisme in de gemeente. Fiets- en voetpaden moeten goed onderhouden worden en uitnodigen tot gebruik.

Gelet op de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal de vraag naar (passend) openbaar vervoer vergroten. Er wordt voortdurend naar maatwerk gezocht om het aanbod betaalbaar te houden en aan te laten sluiten op de vraag.

Kaderstellende documenten

Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
 Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
 Meerjaren uitvoerend beleidsplan gladheidbestrijding (2011)
 Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018 (2013)
 Aanpassing beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018 (2015)
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014
 Fietsagenda Zuidoost-Fryslân 2019

Thema Verkeer, vervoer en wegen

Thema Verkeer, vervoer en wegen

Het wegennetwerk in Opsterland verbindt de gemeente voor alle vervoersvormen veilig met haar omgeving.

Doelstellingen

De 16 dorpen moeten goed toegankelijk zijn.

Maatregelen

Wij realiseren een fietssnelweg tussen Ureterp en Drachten

Wij willen de verkeersveiligheid van de kwetsbare verkeersdeelnemers verbeteren. Met name voor fietsers. Voor deze doelgroep willen we de dorpen ook fietsvriendelijker maken en het fietsen stimuleren.

De aanleg van een fietssnelweg komt voort uit een studie in Zuidoost Friesland, waar Opsterland aan heeft deelgenomen. Naar voren is gekomen dat deze verbinding veel potentie heeft om meer mensen op de fiets te krijgen. Reden voor de regio en de gemeente om niet alleen de veiligheid te verbeteren, maar het project in te dienen - via de provincie- bij het Rijk als snelfietspad. Het project is gehonoreerd en er is € 600.000 subsidie mogelijk (50% van de totale kosten). Ons deel van de nodige investering komt uit de beschikbare middelen van het Uitvoeringsplan GVVP, middelen voor groot onderhoud wegen en uit de reserve recreatie & toerisme.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij werken de Fietsagenda Zuidoost-Fryslân uit

De ambitie wordt vertaald in concrete (fiets)projecten uit de quick scan en de tracéstudie snelfietspad Drachten-Heerenveen.

De realisatie is afhankelijk van de eigen middelen van de vijf gemeenten (mee kunnen liften met onderhoudsprojecten) en van het binnenhalen van externe middelen. Hiervoor wordt vooral overleg gevoerd met de provincie.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij dragen bij aan de provinciale ambitie om 20% minder ongevallen te hebben in 2025

Maatregelen

Wij richten de Sinneblom in Gorredijk kind- en fietsvriendelijk in

We gaan de weg duurzaam veilig inrichten naar zijn eindfunctie (verzamelweg) volgens eisen van het Gemeentelijk Verkeer en VervoersPlan (GVVP) met als bijkomende doel de snelheid voor het gemotoriseerd verkeer te verlagen.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Verbonden partijen

Het vegen van goten is uitbesteed aan de NV Fryslân Milieu– OMRIN.

Het beheren en onderhouden van de openbare verlichting wordt in samenwerking met andere Friese gemeenten en de provincie opgepakt en gecoördineerd vanuit de Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân UA. Formeel is dit geen verbonden partij.

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	3.660	3.480	3.361	3.308	3.055
Baten	168	188	188	188	188
Saldo van baten en lasten	-3.492	-3.291	-3.172	-3.119	-2.866
Gerealiseerd resultaat	-3.492	-3.291	-3.172	-3.119	-2.866

Resultaat programma

Programma 2	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-3.492	-3.291	
Reservemutaties	947	-	
Resultaat na reservemutaties	-2.545	-3.291	-746

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2020 € 746.000 nadeliger dan in 2019.

In 2019 is incidenteel € 70.000 beschikbaar gesteld voor technische inspectie van beweegbare bruggen. Ook was er in 2019 incidenteel en budget beschikbaar van € 30.000 voor een onderzoek naar duurzaamheid openbare verlichting. Deze budgetten zijn in 2020 niet meer beschikbaar en voor de begroting dus een voordeel van € 100.000.

Op basis van de vastgestelde notitie onderhoud kapitaalgoederen wordt vanaf 2018 het budget onderhoud verharding 4 jaar met € 69.000 per jaar verhoogd om het onderhoud op basisniveau te kunnen uitvoeren. Dit geeft in 2020 een nadelig effect.

Daarnaast zijn er nog voor € 673.000 in 2019 en € 210.000 in 2020 aan bezuinigingen verantwoord. Dit betekent voor 2020 een nadeliger effect van € 463.000. Voor een specificatie en toelichting van de bezuinigingsmaatregelen wordt verwezen naar de bijlage overzicht bezuinigingen per programma. Eén van de bezuinigingsmaatregelen was dat in 2019 de reserve Ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk ad € 518.000 vrijgevallen is.

In samenhang met deze bezuinigingsmaatregel kon in 2019 ook de reserve GVVP ad € 181.000 vrijvallen. Dit is in 2019 een incidentele bate, in 2020 niet, daarom een nadelig effect ten opzichte van 2019 van € 181.000.

Ten slotte is er in 2020 aan dit programma € 134.000 meer overhead toegerekend dan in 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Programma 3 | Economie

Programma 3 | Economie

Doelstelling

Opsterland heeft een gezonde lokale economie.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. Dat is van belang voor het behoud van bestaande en het creëren van nieuwe werkgelegenheid. De agrarische sector, het MKB, de detailhandel en Recreatie en Toerisme zijn belangrijke pijlers van de Opsterlandse economie. Zij zorgen niet alleen voor werk maar ook voor bestedingen en leveren een bijdrage aan de instandhouding van het voorzieningenniveau. De Opsterlandse economie is steeds in beweging, omdat de omgeving verandert. Goed en structureel overleg tussen gemeente en bedrijfsleven is van groot belang voor de vitaliteit van de Opsterlandse economie. Ons economisch beleid willen we gestalte geven in nauwe samenspraak met de ondernemers in de gemeente. Samen met het bedrijfsleven werken wij aan behoud van duurzame werkgelegenheid en het bevorderen daarvan.

Kaderstellende documenten

Bedrijventerreinplan 2010-2020 voor de regio Zuidoost Fryslân

Detailhandelsvisie 2015

Beleidsnota economische zaken 2013-2014

Thema Werken

Thema Werken

De huidige lokale en regionale werkgelegenheid blijft stabiel.

Doelstellingen

Ondernemers waarden het ondernemingsklimaat in Opsterland hoger dan het Friese gemiddelde

Maatregelen

Wij verbeteren de dienstverlening aan ondernemers.

In een onderzoek (2018) naar de MKB-vriendelijkste gemeente scoort de dienstverlening van de gemeente aan ondernemers onder de maat. In 2020 starten we een project om de dienstverlening te verbeteren met als doel bij de volgende enquête, in 2021, in de top 5 van Friesland te staan.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Werkbezoeken bij bedrijven en ondernemers

Wij vinden persoonlijk contact met ondernemers belangrijk. Om een helder beeld te krijgen van wat er leeft bij bedrijven en hoe we onze dienstverlening kunnen verbeteren, bezoekt het college van B&W bedrijven. Ook ambtelijk zijn er bedrijfsbezoeken. Daarnaast leggen we, indien nodig, contact met het Sociaal Domein bij personele vraagstukken.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij hebben een goed functionerende arbeidsmarkt

Maatregelen

Wij stimuleren de samenwerkingsmogelijkheden tussen onderwijs en bedrijfsleven en dragen bij aan de opleiding van meer vakmensen

Het rijk heeft de subsidieaanvraag voor "Sterk Techniek onderwijs" gehonoreerd waardoor de school de samenwerking met ondernemers en MBO-instellingen kan versterken. In dit kader vragen we tijdens bedrijfsbezoeken naar de mogelijkheden voor leer/werkplekken en het opleiden van de jeugd op te leiden tot vakmensen waar behoefte aan bestaat.

Economische zaken en het sociaal domein hebben regelmatig contact over de invulling van vacatures bij bedrijven (ook re-integratietrajecten).

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij stimuleren duurzame (circulaire) economie

Maatregelen

Wij steunen, waar mogelijk binnen bestaande kaders, slimme initiatieven om te komen tot een circulaire economie

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij stimuleren bedrijven om te verduurzamen

Op basis van het project "Ondernemend Opsterland 3.0" zijn vouchers beschikbaar voor ondernemers die duurzame maatregelen willen nemen.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Transformatie bedrijventerreinen

We participeren in 2020 in het provinciaal onderzoek om bedrijfsterreinen toekomstbestendig te maken. Voor Opsterland heeft dit betrekking op de bedrijfsterreinen Overtoom en Drachten A7.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma, Wethouder L. de Vries

Verbonden partijen

Voor het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Azeven werken we samen met de gemeente Smallingerland in de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten.

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

De doelstelling van het grondbeleid is om op verantwoorde wijze het grondgebruik te beheren en op actieve of passieve (faciliterende) wijze gebruik te maken van grond voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit gebeurt binnen de daarvoor gestelde termijnen, tegen maatschappelijk aanvaardbare offers en passend binnen de door de raad geformuleerde doelstellingen op het gebied van ruimtelijk en maatschappelijk beleid.

Beleidsindicatoren

Functiemenging <i>(De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen woningen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	45,9%	49,9%	52,8%
Bron: LISA			Gegevensperiode: 2018	

Vestigingen (van bedrijven) <i>(het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	155,6	150,5	145,9
Bron: LISA			Gegevensperiode: 2018	

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	1.228	643	1.419	843	975
Baten	886	323	1.099	585	655
Saldo van baten en lasten	-342	-320	-320	-257	-320
Gerealiseerd resultaat	-342	-320	-320	-257	-320

Resultaat programma

Programma 3	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-342	-320	
Reservemutaties	23	-125	
Resultaat na reservemutaties	-319	-445	-126

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2020 € 126.000 nadeliger dan in 2019.

Op basis van het coalitieakkoord waren in 2019 incidenteel bedragen geraamd voor het verbeteren van van de dienstverlening aan de ondernemers (€ 10.000), het stimuleren van samenwerkingsmogelijkheden tussen het onderwijs en het bedrijfsleven in de gemeente (€ 15.000), het stimuleren van bedrijven om te verduurzamen (€ 17.000) en voor transformatie van de bedrijventerreinen (€ 37.500). Deze budgetten zijn in 2020 niet meer beschikbaar en geven dus in 2020 een voordeel van € 79.500 .

Daarnaast was er in 2019 een incidentele bate van € 148.000 door het vrijvallen van de reserve breedbandinternet. Deze bate is er in 2020 niet en daarom nu een nadeel.

Ook is er in 2020 € 61.000 meer aan overhead aan dit programma doorberekend dan in 2019. Dit is over alle programma's budgettair neutraal. Zie ook de toelichting bij programma 0.

Tenslotte is in dit programma over 2019 een bezuiniging van € 37.000 verantwoord, vanaf 2020 structureel € 40.000. Voor een toelichting hierop wordt verwezen naar de bijlage overzicht bezuinigingen per programma.

Programma 4 | Onderwijs

Programma 4 | Onderwijs

Doelstelling

Elk kind ontwikkelt zich optimaal.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Het is belangrijk dat vanuit elk dorp goed onderwijs bereikbaar is. Kwalitatief goed onderwijs is onontbeerlijk, want het is de basis voor een maatschappij waarin burgers verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving. De kwaliteit van het onderwijs heeft daarom een hogere prioriteit dan de nabijheid van een school. We bieden basisonderwijs aan in doelmatige schoolgebouwen. Wij zijn er voorstander van om, daar waar mogelijk, te komen tot brede scholen waarin zoveel mogelijk kindvoorzieningen (onderwijs en kinderopvang) zijn ondergebracht.

Elk kind heeft recht op onderwijs. Door de preventieve inzet van de leerplichtambtenaar zal het thuiszitten worden voorkomen. Wanneer een kind niet in staat is om het onderwijs in de eigen gemeente te volgen, bestaat de mogelijkheid van leerlingenvervoer. Het leerlingenvervoer wordt efficiënt georganiseerd, waarbij door combinatievervoer en het wijzigen van de vergoedingensystematiek getracht wordt de kosten zo laag mogelijk te houden. Onderwijs moet kansen bieden aan alle kinderen en daarbij is ook een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt van belang.

Kaderstellende documenten

Ontwikkelagenda Inclusieve samenleving
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2030

Thema Onderwijs

Thema Onderwijs

In Opsterland is een open, veilige en constante leeromgeving waarin ieder kind, van welk niveau dan ook, gestimuleerd wordt om zijn of haar individuele talenten volledig te ontwikkelen.

Doelstellingen

We bieden kinderen een goede startpositie voor het primair onderwijs

Maatregelen

Wij herijken het VVE-beleid om een dekkend aanbod voor- en vroegschoolse educatie te kunnen realiseren

De gemeente Opsterland heeft een wettelijke verplichting om te voorzien in een aanbod VVE (voor- en vroegschoolse educatie) voor geïndiceerde doelgroepkinderen in de gemeente. Uit onderzoek blijkt dat deelname aan voorschoolse educatie in de voorschoolse fase een bewezen positief effect heeft op de ontwikkeling van jonge kinderen. Vooral kinderen uit achterstandssituaties profiteren van de positieve effecten op de cognitieve, taal en sociaal-emotionele ontwikkeling, de gezondheid en het welbevinden van kinderen. We willen daarom zoveel mogelijk kinderen laten deelnemen aan een intensief en kwalitatief hoogwaardig VVE-aanbod. We zetten de herijking van het VVE-beleid daarom in 2020 voort, om de randvoorwaarden voor geïndiceerde doelgroepkinderen in onze gemeente zo goed mogelijk te kunnen inrichten. Hierbij hebben we aandacht voor het voorzien in een VVE-aanbod dat voldoet aan de wettelijke eisen (o.a. het aanbieden van 16 uur VVE), de toeleiding richting het aanbod, het betrekken van ouders bij de ontwikkeling van hun doelgroepkind, het maken van resultaatafspraken over de opbrengsten van VVE. We voorzien in een dekkend aanbod voor- en vroegschoolse educatie in zoveel mogelijk kernen en dorpen in onze gemeente.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij gaan verder met de implementatie van extra uren VVE

Vanaf 1 augustus 2020 hebben we een wettelijke taak om te voorzien in een VVE-aanbod in de voorschoolse fase dat bestaat uit 16 uur per week voor geïndiceerde doelgroepkinderen in onze gemeente. Voorheen bestond dit aanbod uit 10 uur per week. Samen met de aanbieders van VVE geven we vorm aan dit aanbod, met als doel zoveel mogelijk kinderen gebruik te laten maken van dit aanbod. In 2020 gaan we de extra uren VVE implementeren zodat we voldoen aan de wettelijke taak die het Rijk hiervoor aan ons stelt.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We zorgen dat onderwijs bereikbaar is

Maatregelen

We organiseren leerlingenvervoer voor leerlingen in het speciaal (basis)onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs

Voor leerlingen die dat nodig hebben en in aanmerking komen voor leerlingenvervoer, zijn verschillende vormen van vervoersvoorzieningen beschikbaar. Ook in 2020 voorzien we in leerlingenvervoer voor leerlingen die hiervan afhankelijk zijn in het speciaal (basis)onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs. Ouders kunnen een aanvraag voor leerlingenvervoer indienen. Samen met ouders en zo nodig andere betrokkenen wordt bekeken welke vorm van vervoer passend is. De cijfers voor het leerlingenvervoer dalen. Dit komt door een krimp in het aantal leerlingen in onze gemeente en mogelijk is het een effect van Passend Onderwijs. Daarnaast wordt steeds vaker met ouders en leerlingen besproken of het gebruik van een 'lichtere vervoersvorm' een mogelijkheid is. Dit is situatie afhankelijk en wordt mede bepaald door de mogelijkheden van de leerling, verbinding met het openbaar vervoer en de afstand tot de school. In 2020 zetten we nog steviger in op goedkoper vervoer om de kosten voor leerlingenvervoer vanaf 2020 terug te dringen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij organiseren het vervoer van leerlingen in het basisonderwijs naar gymzalen

De gemeente organiseert dit vervoer omdat wij het belangrijk vinden dat de leerlingen zich op een veilige manier verplaatsen tussen school en gymzaal. In 2020 worden nieuwe afspraken gemaakt waarmee beoogd wordt de gemeentelijke kosten met € 50.000 te verlagen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij dringen laaggeletterdheid terug

Maatregelen

We voeren het actieplan laaggeletterdheid uit

In het actieplan laaggeletterdheid staat beschreven hoe er binnen Opsterland aan de doelstelling uit het aanvalsplan laaggeletterdheid gewerkt wordt. Dit gebeurt enerzijds door het vergroten van het bewustzijn over laaggeletterdheid en beter kunnen signaleren, anderzijds door laaggeletterden te motiveren om mee te doen aan het taalaanbod onder het motto 'Wat wil jij leren?' Hiervoor worden intern en extern bijeenkomsten georganiseerd voor mogelijke vindplaatsen van laaggeletterden. Daarbij wordt de kennis

van ervaringsdeskundigen gebruikt om een beter beeld te krijgen van de doelgroep, maar vooral ook ingezet op individuele vragen van laaggeletterden. Door bijvoorbeeld te werken aan een praktische vraag als het leren versturen van een Whatsapp-bericht, wordt tegelijkertijd aan een aantal verschillende vaardigheden gewerkt.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We stimuleren intern en extern betrokkenen om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken en zo nodig te zorgen voor doorverwijzing

Dit gebeurt enerzijds door het vergroten van het bewustzijn over laaggeletterdheid en beter kunnen signaleren, anderzijds door laaggeletterden niet aan te spreken op het feit dat zij niet/slecht kunnen lezen en schrijven maar hen te vragen wat zij willen leren.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij voorkomen verzuim en voortijdig schoolverlaten

Maatregelen

We zetten de samenwerking met RMC Regio Friese Wouden voort, om kinderen die dreigen uit te vallen vroegtijdig te signaleren en zo nodig te ondersteunen vanuit het gebiedsteam

We zetten de regionale samenwerking op zowel beleidsmatig- als uitvoerend niveau voort met RMC Regio de Friese Wouden. RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie) houdt zich namens gemeenten onder andere bezig met toezicht op en naleving van de leerplichtwet.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij zorgen ervoor dat elk kind toegang heeft tot een veilige speelplaats

Maatregelen

Wij herijken het speeltuinbeleid en voeren dit uit

De gemeente Opsterland wil dat ieder kind opgroeit in een veilige en leerzame omgeving waar het optimaal de kans krijgt zicht te ontwikkelen. Om dit te kunnen realiseren is het van belang dat er voldoende veilige buitenspeelruimte beschikbaar is, waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten en samen veilig buiten kunnen spelen.

Het huidige speeltuinenbeleid is verouderd en om beleid en uitvoering op elkaar af te stemmen moet het beleid heroverwogen worden. Het speeltuinenbeleid zal in 2020 worden vastgesteld en uitgevoerd.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij zorgen voor een dekkend aanbod van toegankelijke onderwijsgebouwen

Maatregelen

Wij voeren het integraal huisvestingsplan uit

Het doel van dit Integraal Huisvestingsplan (IHP) is om een zo compleet mogelijk beeld te geven van de stand van zaken en ontwikkelingen op het gebied van onderwijshuisvesting van het basis- en voortgezet onderwijs in Opsterland.

Wij gaan schoolbesturen betrekken bij de verdere ontwikkeling van het IHP in 2020 (Het vernieuwde IHP zal in 2021 worden vastgesteld).

Daarnaast zullen we separate huisvestingsvoorstellen, voortvloeiend uit het IHP en de ingediende aanvragen, opstellen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij stimuleren de samenwerking tussen scholen voor primair onderwijs

Initiatieven ten behoeve van de samenwerking tussen scholen voor primair onderwijs worden gefaciliteerd en ondersteund.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Beleidsindicatoren

Absoluut verzuim <i>(het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
	Realisatie:	0,00	1,47	1,91
Bron: DUO		Gegevensperiode: 2018		

Relatief verzuim <i>(het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
	Realisatie:	8,37	18,55	23,28
Bron: DUO		Gegevensperiode: 2018		

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) <i>(het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs VO en MBO verlaat.)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
	Realisatie:	1,3%	1,3%	1,3%
Bron: DUO		Gegevensperiode: 2017		

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	3.014	3.148	3.190	3.621	3.338
Baten	334	399	473	521	521
Saldo van baten en lasten	-2.681	-2.749	-2.716	-3.100	-2.817
Gerealiseerd resultaat	-2.681	-2.749	-2.716	-3.100	-2.817

Resultaat programma

Programma 4	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-2.681	-2.749	
Reservemutaties	134	127	
Resultaat na reservemutaties	-2.547	-2.622	-75

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2020 € 75.000 nadeliger dan in 2019.

Als gevolg van de gewijzigde verdeling van de overheadkosten is er op dit programma een nadeel van € 182.000 ten opzichte van 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Er zijn hogere lasten door de jaarlijkse cumulatieve toename van € 30.000 ter dekking van het in 2016 door de raad vastgestelde Integrale Huisvestingsplan.

Verder was er in 2019 incidenteel een extra budget beschikbaar van € 24.500 voor het project Kansen Benutten. Dit geeft in 2020 dus een voordeel.

Ten slotte is in dit programma over 2020 een bezuiniging van € 125.000 verantwoord. Voor een specificatie en toelichting hierop wordt verwezen naar de bijlage Overzicht bezuinigingen per programma.

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Dit programma gaat over vrijetijdsbesteding, zowel door inwoners als recreanten. Er is een goede culturele infrastructuur met verschillende musea en bibliotheken en evenementen. Voor de leefbaarheid van de dorpen is het bestaan van verenigingen essentieel. Sportbeoefening en vrijetijdsbesteding in verenigingsverband is daarom een wezenlijk onderwerp voor gemeentelijk beleid. Het accent ligt op gezondheid, sociale cohesie en participatie.

Kaderstellende documenten

Puur Cultuur – Kadernota cultuurbeleid 2012-2022
 Notitie Beleidskeuzes Cultuurnota 2012-2022
 Aktualisaasje Frysk Taalbelied – Frysk en Fierder 2014-2018
 Subsidieregeling Cultuurpromotie Opsterland 2016
 Kadernota sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2021
 Nota Kansen Benutten 2016-2020

Thema Cultuur

Thema Cultuur

Cultuur draagt bij aan de verbetering van de leefbaarheid van Opsterland, en aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners.

Doelstellingen

Het cultureel klimaat draagt bij aan de leefbaarheid van Opsterland

Maatregelen

Wij stimuleren en faciliteren culturele initiatieven

Wij herzien in 2020 de subsidieregeling Cultuurpromotie.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij subsidiëren de bibliotheekfunctie om bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van de inwoners

Met activiteiten als het Digitaal-huis en de Bibliotheek op School draagt de bibliotheek bij aan het bevorderen van taalvaardigheid van kinderen en volwassenen. In een nieuwe subsidieovereenkomst maken we afspraken over de activiteiten van de bibliotheek.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij stimuleren de culturele ontwikkeling van kinderen

Maatregelen

Wij faciliteren het onderwijs en het culturele veld met de inzet van een cultuurcoach

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij bieden cultuureducatie aan

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We versterken de media-educatie

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wy wolle de Fryske taal werkenber en tagonklik hâlde

Maatregelen

Wij stimuleren dat mensen (inwoners en medewerkers) het Fries spreken en gebruiken

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Thema Toerisme en recreatie

Thema Toerisme en recreatie

Opsterland is een aantrekkelijke groene gemeente waar het goed toeven is. Toerisme en Recreatie vormen een belangrijke economische factor voor Opsterland.

We willen in Opsterland het economisch recreatief potentieel van ons landschap optimaal en duurzaam benutten door toeristen te verleiden tot een meerdaags verblijf in Opsterland. Daartoe moeten we ruimte bieden voor de ontwikkeling van de toeristische sector in Opsterland. In de voorwaardenscheppende sfeer dragen we actief bij aan het optimaliseren van de toeristische mogelijkheden binnen Opsterland.

Doelstellingen

We optimaliseren de toeristische mogelijkheden ter versterking van de lokale economie

Maatregelen

Impuls openluchtwembad Dúndelle in Bakkeveen

Er loopt een onderzoek naar de toekomst van het openluchtwembad Dúndelle in Bakkeveen. Wij investeren extra in dit zwembad om het aantrekkelijker te maken. Deze eenmalige extra investering wordt bekostigd uit het budget (incl. reserve) voor recreatie en toerisme, Kansen Benutten

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Toeristen worden uitgenodigd om naar Opsterland te komen en om langer te verblijven in onze gemeente

Wij participeren, samen met de vijf gemeenten in Zuidoost-Friesland, in het toeristisch netwerk Friese Wouden. Dit netwerk heeft tot doel om de toeristische mogelijkheden binnen Opsterland te versterken. Gezamenlijk is in 2019 een plan van aanpak opgesteld voor het toeristisch netwerk: 'regiomarketing Zuidoost-Friesland' 2020 - 2030. In 2020 wordt gestart met de uitvoering hiervan. Belangrijk eerste speerpunt: versterken van de ondernemerssamenwerking.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We borgen en verbeteren de staat van de fietspaden

Voor inwoners en toeristen moet het aantrekkelijk zijn om gebruik te maken van de fietspaden in Opsterland. Hiertoe zijn we in gesprek met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en It Fryske Gea. Samen moeten we de staat van de fietspaden duurzaam verbeteren.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We verbeteren de fiets-, ruiter- en MTB-netwerken in regionaal verband

Voor inwoners en toeristen moet het aantrekkelijk zijn om gebruik te maken van onze wegen, fiets-, men- en ruiterspaden.

Fietspaden: de relatie met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en It Fryske Gea wordt geïntensiveerd om gezamenlijk duurzame oplossingen te vinden voor het onderhoud en beheer van de vele fiets-, wandel- en ruiterspaden in Opsterland.

Daarnaast gaan we in 2020, in regionaal verband, verder met het realiseren van een MTB-routenetwerk en een men- en ruiterroutenetwerk.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Varen in de Friese wouden: we gaan de faciliteiten aan de wal verbeteren in regionaal verband

In samenwerking met het Toeristisch Netwerk Friese Wouden het gastheerschap rond de Turfroute verbeteren. We organiseren ondernemersbijeenkomsten en stimuleren de onderlinge samenwerking rondom gastheerschap.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We stimuleren de samenwerking in de toeristische regio De Friese Wouden

De vijf gemeenten in Zuidoost-Friesland dragen bij aan de Stichting Toeristisch Netwerk Friese Wouden. De belangrijkste doelen van de stichting zijn:

- de bestemming Zuidoost Friesland met al haar kwaliteiten op de kaart te zetten (marketing);
- de gasten in het gebied van goede informatie te voorzien (gastheerschap).

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Verbonden partijen

De gemeenschappelijke regeling Recreatieschap De Marrekrite voert diverse taken uit op het gebied van watersport, waterrecreatie en landrecreatie.

Thema Openbaar groen

Thema Openbaar groen

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat en worden deze behouden voor toekomstige generaties.

De openbare ruimte is netjes en uitnodigend.

Er wordt ingezet op de bescherming en de verrijking van de biodiversiteit.

Doelstellingen

De openbare ruimte is schoon, netjes, heel en uitnodigend

Maatregelen

De openbare ruimte wordt onderhouden conform het beeldkwaliteitsplan

In 2020 wordt bezuinigd op het onderhoud van bermen en gazons. Bij het onderhoud van bermen wordt tot nu toe circa twee derde deel gemaaid (ecologisch beheer) en een derde deel geklepeld. Vanaf 2020 wordt een kleiner deel gemaaid en een groter deel geklepeld. Het onderhoud van de gazons wordt verlaagd van niveau 'laag' naar niveau 'zeer laag' (volgens het Beeldkwaliteitsplan).

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wateroverlast wordt zoveel mogelijk voorkomen

Jaarlijks worden de watergangen en vijvers binnen de bebouwde kom gehekkeld. Buiten de bebouwde kom worden alleen de schouwplichtige watergangen gehekkeld.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

We faciliteren himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen

De gemeente krijgt €1,18 per inwoner per jaar (ca €35.000) om aan het verwijderen van zwerfafval te besteden, conform vastgestelde doelstellingen. Het budget wordt grotendeels besteed aan het faciliteren van de himmelploegen en andere vrijwilligers.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

In Opsterland worden de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat

Maatregelen

We inventariseren en beschermen gebiedsdekkend de groene en cultuurhistorische structuren

In 2020 wordt een overzichtskaart opgesteld met landschappelijke en groene cultuurhistorische elementen.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

We zetten ons in voor de bescherming en de verrijking van de biodiversiteit

Maatregelen

Bij noodzakelijke bomenkap planten wij waar mogelijk en wenselijk nieuwe bomen terug

Wanneer de boven- en ondergrondse ruimte voor het planten van nieuwe bomen in voldoende mate aanwezig is, worden bij noodzakelijke kap een of meer nieuwe bomen teruggeplant. Dit betekent niet dat er altijd 1-op-1 wordt teruggeplant, het kan ook minder of meer zijn. Daarbij wordt gekeken naar ziekteresistente soorten en soorten die de biodiversiteit bevorderen.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma, Wethouder R. Jonkman

We beheren ons openbaar groen zodanig dat de biodiversiteit toeneemt

De thema's biodiversiteit en groen worden tot een integrale visie uitgewerkt. De potentierijke (groen)gebieden worden in kaart gebracht in 2020. Hierbij kan het gaan om bermen, watergangen, groengebieden en kleine, mogelijk geïsoleerde groengebieden die als 'steppingstone' kunnen dienen.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Verbonden partijen

- Een deel van het onderhoud van het openbaar groen wordt uitgevoerd door medewerkers van de verbonden partij NV Caparis.

Thema Sport

Thema Sport

Sportief bewegen draagt bij aan een vitale samenleving.

Doelstellingen

Wij zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties die bereikbaar zijn voor iedereen

Maatregelen

Wij ontwikkelen een nieuwe sportaccommodatie in Gorredijk/Kortezwaag met ruimte voor topsport

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij verduurzamen sportaccommodaties in samenwerking met Sport Fryslân en Provincie Fryslân

In 2019 zijn we begonnen met het ondersteunen van het project van Sport Fryslân om voor sportaccommodaties energierapporten op te stellen. In 2020 kijken we wat er uit deze onderzoeken komt en kijken we samen met Sport Fryslân hoe we de beheerders nog meer kunnen ondersteunen in het verduurzamen van de sportaccommodaties.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Beleidsindicatoren

Niet-sporters <i>(het percentage inwoners dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
		Realisatie:	50,9%	53,5%
Bron: Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)			Gegevensperiode: 2016	

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	6.245	5.996	5.835	5.845	5.725
Baten	197	215	134	134	134
Saldo van baten en lasten	-6.048	-5.780	-5.701	-5.710	-5.590
Gerealiseerd resultaat	-6.048	-5.780	-5.701	-5.710	-5.590

Resultaat programma

Programma 5	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-6.048	-5.780	
Reservemutaties	371	125	
Resultaat na reservemutaties	-5.677	-5.655	22

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2020 € 22.000 voordeliger dan in 2019.

In 2019 waren een aantal incidentele budgetten opgenomen. Dit betrof de inhuur werk/leerbegeleider € 70.000, de optimalisatie van de brug Prikkewei/Geawei € 35.000, de bomenvisie € 10.000 en onderzoek Sportbedrijf € 50.000. Daarnaast was het budget voor de essentaksterfte in 2019 € 23.000 hoger dan in 2020. In totaal geeft dit in 2020 een voordeel van € 188.000 ten opzichte van 2019.

In 2020 is het budget voor de Bibliotheek verlaagd met € 25.000 vanwege de afgesproken bezuiniging vanuit de begroting 2017.

Op basis van de vastgestelde notitie onderhoud kapitaalgoederen wordt vanaf 2018 het budget onderhoud groen 4 jaar lang met € 34.000 per jaar verhoogd om het onderhoud op basisniveau te kunnen uitvoeren. De kapitaalslasten van de sportvelden zijn in 2020 gestegen met € 50.000 doordat het sportveld van RWF Frieschepalen voor het eerste jaar is afgeschreven.

Als gevolg van de gewijzigde verdeling van de overheadkosten is er op dit programma een nadeel van € 122.000 ten opzichte van 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Ten slotte is in dit programma over 2019 een bezuiniging van € 110.000 verantwoord, over 2020 is dit € 109.000. Voor een specificatie en toelichting op de bezuinigingsmaatregelen wordt verwezen naar de bijlage Overzicht bezuinigingen per programma.

Programma 6 | Sociaal domein

Programma 6 | Sociaal domein

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Opsterland staat evenals andere gemeenten voor de opdracht om ervoor te zorgen dat ze de zorg ook in de toekomst kan blijven betalen. De afgelopen jaren zijn in Opsterland al de nodige stappen gezet en zijn er gebiedsteams gevormd op het gebied van Wmo en jeugd. In de komende jaren moeten we de transformatie verder doorvoeren. Bij de transformatie van het Sociaal Domein ligt het accent op preventie, het voorkomen en verminderen van zwaardere zorg, het versterken van zelfredzaamheid en eigen kracht van de inwoners en ruimte voor eigen initiatieven van inwoners.

De vrij toegankelijke voorzieningen en activiteiten in de dorpen en buurten, het voorliggend veld, gaan daarmee een steeds grotere rol spelen en kunnen worden gezien als belangrijke instrumenten voor preventie waarmee grotere en duurdere zorgconsumptie mogelijk kan worden voorkomen.

Landelijk gezien heeft tussen de 60% en 70% van de inwoners, die zich melden bij wijk- of gebiedsteams, financiële problemen. Werk kan helpen om het inkomen te verhogen, maar ook om meer structuur te ervaren, en kan bijdragen aan verbetering van de gezondheid. Om de transformatie verder vorm te geven moeten vervolgstappen gezet worden om de integrale dienstverlening aan inwoners op het gebied van werk, inkomen, (jeugd)zorg en ondersteuning verder te verbeteren, zodat de inwoners (nog) beter worden ondersteund.

De veranderopdracht voor het Sociaal Domein is als volgt:

- De gemeente wil investeren in preventie en vroegsignalering.
- De gemeente stimuleert en faciliteert zelfredzaamheid en samenredzaamheid. Dat betekent investeren in de wisselwerking tussen formele en informele zorg.
- Indien er ondersteuning en hulp nodig is, wordt dat als volgt ingezet: licht en algemeen waar mogelijk, complex en gespecialiseerd waar nodig.
- Ondersteuning zo veel mogelijk dichtbij, op maat en passend bij de behoefte van de burger.
- Vraag- en resultaatgericht werken, niet claim- en aanbodgericht.
- Uitgaan van mogelijkheden van de inwoner, niet van de onmogelijkheden.
- Kostenbewust ondersteuning bieden, zorgvuldige kosten-batenafwegingen maken.

De gemeente moet het transformatieproces initiëren en transformeert daarom zelf ook mee: integraler, andere vormen van financiering onderzoeken, meer ruimte voor initiatieven van onderop en samenwerkingen met andere organisaties.

Kaderstellende documenten

Notitie "Heroverweging gemeentelijk minimabeleid, op weg naar toekomstbestendig beleid" (2014)

Beleidsnotitie gekantelde schuldhulpverlening 2012–2016

Reintegratieplan "Meteen in beweging" 2017

Ontwikkelagenda Inclusieve samenleving

Beleid jongerencaravans in Opsterland 2015

Thema Uitvoering sociale wetgeving

Thema Uitvoering sociale wetgeving

Iedereen doet mee

Doelstellingen

We willen een afname van 10% van het aantal doorverwijzingen naar de Kredietbank en 20% toename van de inzet van vrijwilligers binnen de schuldhulpverlening

Maatregelen

Op basis van de armoedemonitor en de behoeftepeiling actualiseren wij het armoedebeleid, met een focus op kinderen

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij zetten een netwerkoverleg op met (vrijwilligers)organisaties die betrokken zijn bij mensen met financiële problemen

Wij nemen deel aan twee projecten voor vroegsignalering. Daarnaast hebben we met organisaties die in onze gemeente werken (zowel vrijwillig als professioneel) inmiddels twee keer een netwerkbijeenkomst gehad. Tijdens de bijeenkomsten wordt onder andere informatie uitgewisseld over actuele onderwerpen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We zetten een pilot op voor een Geldloket, waar mensen terecht kunnen met vragen over financiën

Het Geldloket is op 2 augustus gestart. We richten ons in eerste instantie op de doelgroep nieuwkomers. Als duidelijk wordt dat een spreekuur voorziet in een behoefte gaan we uitbreiden naar alle inwoners van de gemeente.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We voeren preventieve maatregelen uit gekoppeld aan de zogenaamde life events

Iedereen krijgt gedurende haar of zijn leven te maken met veranderingen die ook financiële gevolgen hebben. Zulke gebeurtenissen heten life events. Voorbeelden zijn een huwelijk, geboorte van een kind, voor het eerst zelfstandig wonen. Wij willen inwoners hier actiever over informeren. In 2020 ronden we het informatiepakket af, dat bij life events wordt aangeboden aan inwoners.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We willen het aantal personen dat onder bewind staat laten afnemen met 20%

Maatregelen

We ontwikkelen andere (meer integrale en informele) vormen van ondersteuning op maat

We continueren onze aanpak om minder mensen onder bewind te hebben. Blijvend aandachtspunt is de inzet van vrijwilligers bij ondersteuning van financiële problemen; niet elke situatie leent zich voor inzet van een vrijwilliger.

Door de vroegsignalering van schuldensituaties te verbeteren kan de inzet van externe bewindvoering verlaagd en verlegd worden naar de budgetcoach.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij verhogen de uitstroom uit de bijstandsuitkering en verminderen de instroom ten opzichte van de benchmarkgemiddelden

Maatregelen

Wij zetten voor uitkeringsgerechtigden leer-werktrajecten op in kansrijke branches als zorg, groen en techniek

Leer-werktrajecten zijn een belangrijk voorschakeltraject voor mensen die in een kansrijke branche willen werken, maar niet de juiste achtergrond hebben. Door in samenwerking met scholen en werkgevers leer-werktrajecten op te zetten dichtten wij dit gat zoveel mogelijk.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij continueren onze inzet 'aan de voorkant' met de aanpak "Meteen in Beweging" en poortwachter

Het is belangrijk de re-integratie vanaf dag één te starten. Hier beginnen wij al mee bij het eerste contact via de poortwachter en met de aanpak 'Meteen in Beweging'. Het doel is de uitkeringsgerechtigde zo snel mogelijk op te roepen, het recht op uitkering zo snel mogelijk vast te stellen en zo snel mogelijk een re-integratieplan te maken.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij maken een plan van aanpak om parttime werk en de inzet van loonkostensubsidies voor mensen met een functiebeperking te stimuleren

Uit de Divosa Benchmark, waarin Opsterland op indicatoren wordt vergeleken met andere gemeenten, blijkt dat wij op deze twee onderdelen beter kunnen scoren. Het doel is om hier meer uitstroom te realiseren.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij analyseren wat werkt bij de groep mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en ontwikkelen op basis daarvan een gerichte aanpak

Deze groep uitkeringsgerechtigden wordt in verhouding groter, doordat uitkeringsgerechtigden die aan het werk kunnen ook daadwerkelijk aan het werk zijn. Bij de aanpak voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt denken wij aan een combinatie van sociale activering, welzijnsbevordering en sport en bewegen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We brengen voor de werkgeversbenadering in samenwerking met de afdeling Economische Zaken de kansrijke sectoren en bedrijven opnieuw in kaart

We brengen de kansrijke sectoren en bedrijven opnieuw in kaart. Hierdoor kunnen we gericht met werkgevers in gesprek gaan over mogelijkheden voor het plaatsen van uitkeringsgerechtigden op betaalde banen en/of werkervaringsplaatsen. Ook krijgen we dan inzichtelijk waar een kloof zit tussen vraag en aanbod, en kunnen we hier op anticiperen. Dit doen we vanuit Werk en Inkomen, waarbij we ook willen samenwerken met de afdeling Economische Zaken om kansen goed te kunnen benutten.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Met de andere gemeenten in Zuidoost-Fryslân stellen we een marktbeperkingsplan op

In dit marktbeperkingsplan staan concrete acties met als centrale doel om in samenwerking met werkgevers uitkeringsgerechtigden te plaatsen op een betaalde baan. Dit gaat o.a. over regionale opleidingstrajecten, matching events, Social Return On Investment en het regionaal inzichtelijk maken van het klantenbestand.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen dat in 2022 30% van de nieuwkomers met een bijstandsuitkering is uitgestroomd naar werk en 60% participeert

Maatregelen

Wij zetten in op het vinden van taal-werkstages

Er zijn inmiddels twee bedrijven gevonden waar een taal-werkstage gevolgd wordt, in combinatie met het leren van een beroep. In 2020 willen wij meer stageplekken vinden.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij verhogen de inzet op een activerend weekvullend programma om te voorkomen dat nieuwkomers langer dan nodig gebruik maken van een uitkering

In de uitgevoerde evaluatie van het activeringsplan nieuwkomers is geconcludeerd dat het leren spreken van het Nederlands de belangrijkste sleutel is voor participatie (meedoen). In het nog samen te stellen weekvullend programma zal hier uitgebreid aandacht voor komen. Daarnaast zal het programma diverse ontmoetingsactiviteiten bevatten.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen dat meer kinderen meedoen door het bereik van het Kindpakket te vergroten naar 80%

Maatregelen

Wij stellen een plan van aanpak op voor het vergroten van de bekendheid en het gebruik van het Kindpakket

Het vergroten van het bereik maakt onderdeel uit van de herijking van het minimabeleid.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen het aantal personen dat niet meedoet aan de samenleving (trede 1 en 2 van de Participatieladder) terugbrengen tot maximaal 20% van de bijstandspopulatie

Maatregelen

We voeren de Omgekeerde Toets in binnen de uitvoering; eerst bepalen wat de hulpvrager nodig heeft, dan hoe dit in regelgeving in te passen

Invoering van de werkwijze in afstemming met het gebiedsteam.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We starten een pilot met de methodiek Mobility Mentoring

We gaan in een pilot aan de slag met de methodiek van Mobility Mentoring. We kiezen voor een pilot, omdat we na een bepaalde periode een afweging willen maken of de methodiek ons helpt onze doelen te bereiken. Mobility Mentoring is een relatief nieuwe aanpak om mensen blijvend uit de armoede te helpen. De aanpak richt zich op duurzame economische zelfredzaamheid en daarmee het wegnemen van bronnen van stress, bijvoorbeeld op het gebied van schuldenproblematiek of re-integratie.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij onderzoeken hoe wij de tegenprestatie kunnen uitbreiden naar 4 uur per week

In 2020 gaan we een plan van aanpak opstellen hoe we het aantal uren van de te verlenen tegenprestatie kunnen uitbreiden. Na vaststelling gaan we over tot uitvoering.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen leven in armoede tegengaan door de verzekeringspositie van mensen met een laag inkomen te verbeteren

Maatregelen

Wij voeren een onderzoek uit naar de effectiviteit van de bestaande regeling AV Friso

De collectieve ziektekostenverzekering maakt deel uit van het gemeentelijk armoedebeleid. Het onderzoek is nog niet uitgevoerd, omdat er een aantal ontwikkelingen zijn die betrekking hebben op de gemeentelijke collectieve ziektekostenverzekering. In de eerste plaats is dit de landelijke discussie over het al dan niet kunnen handhaven van een collectieve verzekering voor minima. In de tweede plaats is er in het sociaal domein een grote besparingsopgave. De uitkomsten van de discussie hierover zijn mede bepalend voor de toekomst van de gemeentelijke collectieve ziektekostenverzekering.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Verbonden partijen

In het kader van de herstructurering Sociale Werkvoorziening, is er voor gekozen de GR SW Fryslan te gaan wijzigen in een bedrijfsvoeringsregeling. Dit betekent dat de gemeenten een directe relatie krijgen met de uitvoeringsorganisatie Caparis NV en daar niet een gemeenschappelijke regeling tussen zit. Hiermee kunnen wij als één van de eigenaren directer sturing geven.

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Inwoners zijn zo veel en zo lang mogelijk zelfstandig.

Doelstellingen

We gaan meer algemene, lokale en toegankelijke voorzieningen realiseren

Maatregelen

Wij gaan met dorpen en professionele zorgpartijen in gesprek om te kijken welke voorzieningen (dagbesteding, respijtzorg) lokaal kunnen worden opgezet

Er worden lokaal door vrijwilligers activiteiten georganiseerd, die een positief effect hebben op de leefbaarheid van het dorp. Niet iedereen is in staat om aan die activiteiten mee doen. Samen met de vrijwilligers en professionele zorgpartijen gaan we kijken of er lokaal activiteiten kunnen worden opgezet, die ook bezocht kunnen worden door dorpsgenoten die nu nog in een ander dorp naar dagbesteding gaan.

Met het uitbreiden van een algemene voorziening voor dagbesteding gaan we de drempel naar de voorziening verlagen, waardoor meer mensen er tegen gelijkblijvende kosten gebruik van kunnen maken. Hier gaat ook een belangrijke preventieve werking van uit.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij faciliteren het langer thuis blijven wonen

Maatregelen

We stimuleren met verschillende voorzieningen/projecten ondersteuning van inwoners door het eigen netwerk

Ondersteunen en versterken van de O'lijn (vrijwilligers, mantelzorgers en eenzaamheid) door gebiedsteam.

We stimuleren en faciliteren nieuwe vormen van vrijwilligersprojecten binnen de dorpen, naar de behoefte van het dorp en in nauwe samenwerking met de inwoners. Hierbij hebben we aandacht voor de activering van inwoners.

In afstemming met zorgverzekeraars professionele mantelzorgondersteuning of vervangende mantelzorg wordt er ingezet op het creëren van een vangnet voor die situaties waar het vrijwillige vangnet ontbreekt of ontlast moet worden.

We zetten in op de doorontwikkeling van de dorpssteunstructuur.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We organiseren individuele voorzieningen op maat voor inwoners die dat nodig hebben

Bij het verstrekken van voorzieningen wordt ingezet op de meest efficiënte voorzieningen die passen bij de hulpvrager. Voorzieningen zijn gericht op het zo zelfstandig mogelijk functioneren van mensen. Bij het verstrekken van individuele voorzieningen gaan wij maatregelen nemen die de instroom in de Wmo verlagen. Daarnaast verlagen we de gemiddelde intensiteit en de duur van inzet van de individuele voorzieningen.

Door het verhogen van de eigen bijdrage voor het gebruik van een Wmo-voorzieningen voor taxivervoer zal het gebruik verminderen omdat mensen eerder gebruik zullen maken van alternatieve vormen van vervoer.

Vanaf 2020 voeren we budgetfinanciering in voor Huishoudelijke Hulp. Met thuiszorgaanbieders sluiten we contracten af met een verlaagde gemiddelde inzet. Thuiszorgaanbieders hebben intensief contact met de cliënt en kunnen als beste de cliënt uitdagen om zelf meer mee te werken bij het huishoudelijke werk, waardoor minder professionele inzet nodig is. De thuiszorgaanbieder kan ook als beste inschatten hoeveel uur er in praktijk werkelijk nodig is en kan flexibel personeel in zetten. De indicatiestelling blijft wel bij de gemeente.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We informeren inwoners over technische hulpmiddelen

De ontwikkeling van technische hulpmiddelen gaat snel. De markt informeert de inwoner uitgebreid dat deze hulpmiddelen bijdragen aan zelfstandigheid. De gemeente informeert inwoners ook en stimuleert hen om vooral zelf te investeren in technologie. Waar dat niet lukt kan de Blijverslening worden ingezet.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We bieden blijversleningen en verzilveringen aan om gebruik van de Wmo te voorkomen

De blijvers- of verzilvering kan o.a. worden ingezet om aanpassingen aan de woning te realiseren waardoor de inwoner langer zelfstandig kan wonen. Het beroep op Wmo woningaanpassingen kan daardoor afnemen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij stellen een uitvoeringsprogramma op voor de Visie preventie en welzijn

Wij hebben een Visie op preventie en welzijn opgesteld, omdat wij willen dat inwoners zo lang mogelijk gezond, veilig en zelfstandig kunnen zijn. In 2020 stellen wij hiervoor een uitvoeringsprogramma op.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen dat minder mensen zich eenzaam voelen

Maatregelen

We zetten met diverse partijen in op het signaleren en bespreekbaar maken van eenzaamheid, zodat meer zicht ontstaat op oorzaken en effectieve preventieve maatregelen ontwikkeld kunnen worden

Innovatieve bestrijding van eenzaamheid wordt een speerpunt van ons beleid. We zetten in op het normaliseren van eenzaamheid en zingeving. Hierbij wordt binnen het gebiedsteam ingezet op het herkennen, het bespreekbaar maken en het achterhalen van de oorzaak van de eenzaamheid.

De uitvoering, door het gebiedsteam, vindt plaats in nauw overleg met de mienskip en de dorpssteunpunten.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen de 'o-lijn' versterken door vrijwilligers zo goed mogelijk te ondersteunen

Maatregelen

We zetten in op vrijwilligersbemiddeling en ondersteuning van vrijwilligers, met een focus op het ondersteunen van besturen

Het Gebiedsteam en de samenwerkingspartners ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. Op dit moment kunnen vrijwilligers gebruik maken van verschillende vormen van ondersteuning zoals bijvoorbeeld vrijwilligersverzekering, vrijwilligersbemiddeling. (Overbelaste) mantelzorgers kunnen lotgenoten treffen bij het mantelzorgcafé, maar ook gebruik maken van respijtzorg en huishoudelijk hulp (op indicatiebasis).

Aan alle vrijwilligers binnen de gemeente Opsterland wordt vrijwilligersondersteuning aangeboden. Hieronder valt informatievoorziening, ondersteuning, opleidingen en juridische ondersteuning.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Verbonden partijen

Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

Bij de inkoop en de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding van Jeugdhulp en delen van de Wmo werken we samen in de Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten. Formeel is dit geen verbonden partij.

Thema Jeugdhulp

Thema Jeugdhulp

Elk kind kan zich optimaal ontwikkelen.

Doelstellingen

We verbeteren de vroegsignalering van kwetsbare kinderen

Maatregelen

We voeren diverse maatregelen uit die de samenwerking met huisartsen, scholen, jeugdgezondheidszorg en jeugdbescherming verbeteren

De functie van POH (praktijkondersteuner huisarts) Jeugd wordt verder uitgebouwd. Samenwerking met scholen wordt geïntensiveerd door o.a. preventieteams op scholen in te richten bestaande uit Gebiedsteam, school, GGD en jongerenwerk.

We stimuleren intern en extern het gebruik van de Verwijsindex risicojongeren Friesland.

Maandelijks overleg van vertegenwoordigers van (passend) onderwijs, voorschoolse voorzieningen en de gemeente stimuleert partijen om problemen in een vroeg stadium te signaleren, te delen en op te pakken. Er is op casusniveau overleg tussen het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen met het Gebiedsteam.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We zetten voorlichting op voor jongeren in het voortgezet onderwijs over risicogedrag rondom gamen en mediagebruik, roken, sexting, alcohol en drugs

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We ontwikkelen een integrale aanpak voor het tegengaan van schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten

Door met verschillende partijen samen te werken, willen we schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten tegengaan.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We willen dat de bekendheid van het loket voor jeugdhulp is gestegen ten opzichte van 2018

Het is belangrijk dat bekendheid van het loket jeugdhulp (gebiedsteam) wordt vergroot. Hierdoor kan er meer controle komen op de omvang van de aanvragen en toewijzingen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen een efficiëntere toegang tot zorg

Maatregelen

De inzet van de praktijkondersteuners voor huisartsen (Jeugd-POH'ers) wordt doorontwikkeld waarbij we streven naar 100% dekking

Door goede samenwerking tussen gebiedsteams en huisarts krijgen kinderen tijdig de juiste jeugdhulp, wordt niet onnodig doorverwezen of krijgen kinderen snel specialistische hulp als dat nodig is. De praktijkondersteuners bij de huisarts vervullen hierin een spilfunctie, blijkt uit een recent onderzoek van de NVO, de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen. De praktijkondersteuner jeugd (POH-jeugd) is de positieve schakel door zijn ervaring, inzicht in jeugdproblematiek en samenwerking in de gebiedsteams.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

In de gemeentelijke organisatie borgen we de gemaakte afspraken ten aanzien van inkoop en contractmanagement

De procedures en afspraken rondom inkoop van zorg en ondersteuning voor jeugd zijn helder en bij iedereen in het Gebiedsteam bekend.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We maken gericht resultaatafspraken met zorgaanbieders over tarieven, intensiteiten en wat Jeugd-, Wmo en WLZ zorg is

De gemeente borgt dat er met regelmaat evaluatiegesprekken plaatsvinden met aanbieders over de wijze van inkoop via Sociaal Domein Fryslân (SDF) en vertaalt dat naar verbeterpunten.

Naar aanleiding van de stijgende kosten van jeugdzorg in Friesland is er een provinciebreed onderzoek naar deze stijging geweest. Op basis van de bevindingen van dit onderzoek is er door SDF een taskforce Jeugd in het leven geroepen.

Deze taskforce heeft als doel de adviezen uit het onderzoek te implementeren. De opdracht is:

- maak nadere afspraken over kostenstijging;
- organiseer (alsnog) randvoorwaarden en verbeter de uitvoering;
- vergroot en ondersteun de sturing vanuit de toegang;
- realiseer (strategisch) contractmanagement;
- werk (alsnog) een gedeelde visie, ambitie en pragmatische doelen uit;
- versterk de samenwerking en borg de uitvoering van de adviezen;
- behoud de huidige contracten.

Wij verwachten dat de invoering van deze adviezen gaat leiden tot lagere kosten voor jeugdzorg.

Via Sociaal Domein Fryslân maken we afspraken over de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.

We gebruiken de conclusies van lopende onderzoeken waar Opsterland in meedoet via SDF en de P10 naar het grootste zorggebruik om een grotere effectiviteit te realiseren.

De procedures en afspraken rondom inkoop van zorg en ondersteuning voor jeugd zijn helder en bij

iedereen in het Gebiedsteam bekend.
We voeren het Fries Actieprogramma “Foar Fryske Bêrn” uit.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We gaan in de uitvoering onze werkprocessen aanpassen

Door onze werkprocessen aan te passen beogen we de volgende doelen:

- vergroten van de grip op de instroom van cliënten in jeugdzorg;
- vergroten van onze invloed op de zorgintensiteit en de duur van de zorg;
- verhogen van het kostenbewustzijn van de consultants van het gebiedsteam en die van de directe verwijzers zoals huisartsen en gecertificeerde instellingen;
- toetsen van de ingezette zorg aan de financiële vergoeding;
- verbeteren eigen inzet hulpverlening binnen het gebiedsteam.

Deze aanpassingen moeten leiden tot lagere kosten voor jeugdzorg.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij zorgen voor een goede begeleiding van kwetsbare kinderen

Verbonden partijen

Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

Bij de inkoop en de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding van Jeugdhulp en delen van de Wmo werken we samen in de Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten. Formeel is dit geen verbonden partij.

Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen

Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen

Elk dorp beschikt over een openbare accommodatie voor sociale en culturele activiteiten. Zo'n accommodatie speelt een belangrijke rol bij de sociale condities die het dorp vitaal en leefbaar houden. Zeker nu de overheid zich verder terugtrekt is het belangrijk dat mensen in een dorp elkaar weten te vinden om problemen op te lossen en doelen te bereiken (collectieve zelfredzaamheid).

De kracht van de dorpshuisbesturen is hun grote zelforganiserend vermogen. De inwoners en hun ideeën staan centraal. Dit past bij de ontwikkelingen in de samenleving. De gemeente heeft vooral een ondersteunende en faciliterende rol en zorgt voor de juiste randvoorwaarden waardoor de dorpshuisbesturen in staat zijn een duurzame exploitatie te realiseren.

Doelstellingen

In elk dorp is een dorpshuisfunctie aanwezig

Maatregelen

Wij ondersteunen het in stand houden van dorpshuizen/mfa's door bijvoorbeeld stichtingsvorm

Wij voeren een onderzoek uit naar de mogelijkheden voor een maatschappelijk vastgoedbedrijf.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij ondersteunen en faciliteren initiatieven vanuit de dorpen

Maatregelen

Wij werken samen met de dorpen en plaatselijke belangen

Wij zien de leefbaarheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Deze samenwerking willen we versterken door de volgende uitgangspunten te hanteren:

- De basis, dat zijn de inwoners zelf. De eigen kracht en verantwoordelijkheid van mensen en hun omgeving staan daarom centraal. Waar nodig ondersteunen wij mensen om mee te doen. Daarbij bieden wij maatwerk.
- We verlangen van mensen en stimuleren dat ze hun talenten en capaciteiten benutten. Iedereen kan (betaald of onbetaald) iets bijdragen aan de samenleving. Mensen hebben soms beperkingen, maar altijd talenten en mogelijkheden.
- We hebben in Opsterland een goed ontwikkelde basisinfrastructuur van vrijwilligersorganisaties in de dorpen. We benutten zoveel mogelijk de kracht van deze structuur. We ondersteunen en faciliteren deze organisaties optimaal, zodat zij activiteiten kunnen ontwikkelen of beschikbaar kunnen stellen. Daarbij kan in verschillende samenstellingen (projectgroepen) of netwerken worden gewerkt.
- De werkwijze en het contact organiseren we dichtbij mensen. Hierbij kijken we welke werkwijze het beste past bij de opgaven. Ook hiervoor geldt maatwerk.

We bespreken daarnaast met plaatselijke belangen hoe zij vinden dat de samenwerking versterkt kan worden.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

We zetten dorpsregisseurs in

In 2020 worden drie dorpsregisseurs benoemd. Zij ondersteunen de dorpen bij het contact met de gemeente. De dorpsregisseurs vormen nadrukkelijk geen extra 'schakel'. Zij fungeren als spin in het web tussen de verschillende partijen en de gemeente. De inwoners, plaatselijke belangen en dorpssteunpunten kunnen bij deze dorpsregisseurs terecht voor contact met de gemeente en coördineren processen. Bij de vaststelling van de perspectiefbrief heeft de gemeenteraad besloten om voor 2020, 2021 en 2022 € 60.000 beschikbaar te stellen voor het instellen van dorpsregisseurs. Er was gevraagd om € 180.000 om 3 fulltime dorpsregisseurs aan te kunnen stellen. Een deel zal dus wellicht binnen de bestaande formatie moeten worden opgevangen. In eerste instantie zullen de dorpsregisseurs daarom intern worden geworven. Mogelijk ontstaan hierdoor elders tekorten met betrekking tot middelen voor formatie.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

We maken afspraken met plaatselijke belangen over uitvoering van de dorpsvisies

In 2020 is een werkgroep opgericht om op integrale wijze uitvoering te geven aan de dorpsvisies. Gezamenlijk met Plaatselijke Belangen worden de visies vertaald in jaarlijkse uitvoeringsplannen. Uitgangspunt is dat wat het dorp zelf kan, laten we ook bij het dorp. De gemeente faciliteert en denkt mee. Daar waar de gemeente een duidelijke verantwoordelijkheid of rol heeft kijkt zij samen met de Plaatselijke

Belangen of en op welke wijze uitvoering kan worden gegeven aan de initiatieven. Maatregelen en activiteiten worden daadwerkelijk en vlot uitgevoerd.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Beleidsindicatoren

Banen <i>(het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-75 jaar.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	494,7	612,6	663,0
<i>Bron: LISA</i>		Gegevensperiode: 2018		
Netto arbeidsparticipatie <i>(Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	67,8%	67,0%	67,8%
<i>Bron: CBS - Arbeidsdeelname</i>		Gegevensperiode: 2018		
Werkloze jongeren <i>(het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,62%	2,08%	1,52%
<i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>		Gegevensperiode: 2015		
Personen met een bijstandsuitkering <i>(het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners die 18 jaar en ouder zijn.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	297	431	390
<i>Bron: CBS - Participatiewet</i>		Gegevensperiode: tweede halfjaar 2018		

Lopende reïntegratievoorzieningen <i>(het aantal reïntegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	246	266	305
<i>Bron: CBS - Participatiewet</i>		Gegevensperiode: 2018		
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO <i>(Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	520	670	600
<i>Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO</i>		Gegevensperiode: tweede halfjaar 2018		

Jongeren met een delict voor de rechter <i>(het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,76%	1,28%	1,45%
<i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>		Gegevensperiode: 2015		
Kinderen in uitkeringsgezin <i>(het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	5,03%	6,17%	6,58%
<i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>		Gegevensperiode: 2015		
Jongeren met jeugdhulp <i>(het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	9,5%	9,8%	10,4%
<i>Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd</i>		Gegevensperiode: tweede halfjaar 2018		
Jongeren met jeugdreclassering <i>(het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,2%	0,3%	0,3%
<i>Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd</i>		Gegevensperiode: tweede halfjaar 2018		
Jongeren met jeugdbescherming <i>(het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,7%	1,4%	1,1%
<i>Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd</i>		Gegevensperiode: tweede halfjaar 2018		

De indicatoren ten aanzien van voortijdig schoolverlaten en absoluut en relatief verzuim zijn te vinden in het programma Onderwijs.

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	37.741	35.998	35.326	34.710	34.588
Baten	9.327	9.360	9.459	9.459	9.459
Saldo van baten en lasten	-28.414	-26.637	-25.866	-25.251	-25.130
Onttrekkingen	0	0	0	0	0
Stortingen	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-28.414	-26.637	-25.866	-25.251	-25.130

Resultaat programma

Programma 6	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-28.414	-26.637	
Reservemutaties	35	-30	
Resultaat na reservemutaties	-28.379	-26.667	1.711

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2020 € 1.711.000 voordeliger dan in 2019.

In 2020 is voor € 2.202.000 aan bezuinigingsmaatregelen getroffen. In 2019 is incidenteel € 50.000 bezuinigd. Per saldo dus een voordeel van € 2.152.000 in 2020 ten opzichte van 2019. Voor een specificatie en toelichting op de bezuinigingsmaatregelen wordt verwezen naar de bijlage Overzicht bezuinigen per programma.

Hiertegenover staat dat als gevolg van de gewijzigde verdeling van de overheadkosten over alle programma's er op dit programma een nadeel van € 298.000 is ten opzichte van 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Ook is in 2020 de gemeentelijke bijdrage aan SW Fryslân met € 72.000 verhoogd. Dit om aan te sluiten bij de vastgestelde begroting 2020 van SW Fryslân.

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Doelstelling

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu in samenwerking met inwoners en bedrijven.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid en beperking van gebruik van energie en grondstoffen zijn essentiële opdrachten voor de gemeenschap. De gemeente geeft hierin het goede voorbeeld door te streven naar vermindering van CO₂-uitstoot, het zijn van een 'Fairtrade Gemeente' en het op waarde schatten van gezichtsbepalende of cultuurhistorische elementen.

Fysieke en mentale gezondheid zijn het fundament van persoonlijk welbevinden en van de kwaliteit van onze samenleving. Een goede gezondheid is voor de gemeente een middel om haar doelen te bereiken. Denk hierbij aan: regie op het eigen leven, kwaliteit van leven, meedoen in de maatschappij en het gebruik maken van sociale netwerken. De gemeente wil haar inwoners bewegen tot gezond gedrag door de gezonde keuzes de gemakkelijkste keuze te maken.

Kaderstellende documenten

Notitie klimaatneutraal Opsterland (2009)

Milieubeleidsplan 2005-2015 (2005)

Tussenbalans Milieubeleidsplan 2005-2015 (2011)

Milieuprogramma 2011-2015 (2011)

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019 (GRP)

Handhavingsbeleidsplan 2014-2018

Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014

Nota lokaal gezondheidsbeleid gemeente Opsterland 2016-2019

Omgevingsvisie 2015-2030

Thema Milieu

Thema Milieu

Er is een duurzaam leefmilieu.

Doelstellingen

Het rioolstelsel is klimaat- en toekomstbestendig

Maatregelen

Uitvoeren van het gemeentelijk rioleringsplan

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij willen de kwaliteit van onze leefomgeving (bodem, lucht en water) verbeteren voor de toekomst

Maatregelen

We faciliteren himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen

De gemeente krijgt €1,18 per inwoner per jaar (ca €35.000) om aan het verwijderen van zwerfafval te besteden, conform vastgestelde doelstellingen. Het budget wordt grotendeels besteed aan het faciliteren van de himmelploegen en andere vrijwilligers.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We streven naar het behoud van de duisternis 's nachts voor de natuur en de dieren

Maatregelen

Uiterlijk in 2021 wijzen wij zones in het buitengebied aan om de duisternis te vergroten

In 2020 gaan we onderzoeken welke gebieden in aanmerking om als duisternisgebied aangewezen te worden. Met betrokken natuurverenigingen en instanties bereiden we de aanwijzing voor. In deze gebieden zullen beperkingen gaan gelden voor lichtgebruik.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Verbonden partijen

- Het inzamelen en verwerken van afval is uitbesteed aan de NV Fryslân Miljeu (inzameling) en de NV Afvalsturing Fryslân (verwerking) – OMRIN.
- Voor onder andere advies over vergunningen en toezicht op de 'zwaardere' bedrijven wordt samengewerkt met de FUMO.

Het beheren en onderhouden van de openbare verlichting en de inkoop van (groene) energie wordt in samenwerking met andere Friese gemeenten en de Provincie opgepakt en gecoördineerd vanuit de Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân UA. Formeel is dit geen verbonden partij.

Thema Gezonde samenleving

Thema Gezonde samenleving

Inwoners zijn zo lang mogelijk zelfredzaam, wonen waar het kan zelfstandig en kunnen meedoen in de maatschappij.

Doelstellingen

De ervaren gezondheid van onze inwoners blijft minimaal gelijk ten opzichte van 2016

Maatregelen

Wij ontwikkelen een actieplan om schoolpleinen, sportverenigingen, speeltuinen en andere openbare plaatsen waar veel kinderen komen rookvrij te maken en voeren deze uit

We sluiten ons aan bij de maatschappelijke ontwikkeling van de Rookvrije Generatie. We onderzoeken wat er op dit moment allemaal al gebeurt in Opsterland aan initiatieven op het gebied van de Rookvrije Generatie. Dit vormt de basis voor het op te stellen actieplan om schoolpleinen, sportverenigingen, speeltuinen en andere openbare plaatsen waar veel kinderen komen rookvrij te maken.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij voeren preventieve programma's uit die de algemene gezondheid van inwoners bevorderen, zoals Jongeren op gewicht en het tegengaan van middelengebruik

Wij voeren het 'Plan van Aanpak JOGG Opsterland september 2018 - september 2021' uit. Voor het tegengaan van middelengebruik voeren we daarnaast het 'Preventie- en Handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019 - 2022' uit. Verder ondersteunen we projecten die tot doel hebben gezondheidsachterstanden te verminderen.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

We dringen gericht de gezondheidsachterstanden in Gorredijk terug

Voor het dorp Gorredijk ontvangt gemeente Opsterland jaarlijks een bijdrage vanuit het landelijke programma Gezond in de Stad (GIDS-gelden). Deze decentrale uitkering wordt ingezet om in Gorredijk initiatieven en programma's te ontwikkelen die tot doel hebben de gezondheidsachterstanden in Gorredijk terug te dringen. We kiezen voor een compacte aanpak, waarbij we focussen op inactiviteit en overgewicht.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij dringen verkoop van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar terug, door uitvoering van maatregelen uit het Preventie- en handhavingsplan Drank en Horecawet 2019-2022

In juli 2019 is het preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022 vastgesteld door de gemeenteraad. De komende periode voeren we de activiteiten uit het uitvoeringsplan uit. Hierin nemen we de resultaten van het nalevingsonderzoek 2019 mee.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij willen via sport en beweging de gezondheid van onze inwoners bevorderen

Maatregelen

Wij zetten buurtsportcoaches in om preventieve programma's voor sport, bewegen en gezondheidsbevordering voor jongeren en ouderen te ontwikkelen en uit te voeren

We doen mee aan de Brede Impuls Combinatiefunctionaris van de ministeries van VWS en OCW in samenwerking met lokale partners. We bepalen samen met Sport Fryslân de inzet van de buurtsportcoaches voor het komende jaar en voeren het uitvoeringsplan Sport in Opsterland 2020 uit. Hierin is zowel aandacht voor kinderen en jongeren binnen het primair en voortgezet onderwijs als voor de koppeling met het sociaal domein waarin we 'sport als middel' zien. In 2020 onderzoeken we hoe we de gemeentelijke kosten kunnen verlagen door andere betrokken partijen meer te laten meebetalen aan de inzet van de buurtsportcoaches of het aantal buurtsportcoaches te verminderen

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Wij zetten ons in in voor een beter en groter sportaanbod voor mensen met een handicap, door aansluiting bij het programma Uniek Sporten

Wij sluiten ons aan bij het programma Uniek Sporten.

Portefeuillehouder: Wethouder L. de Vries

Verbonden partijen

Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Maatregelen

Wij kopen 100% duurzaam in

Samen met Ooststellingwerf en Weststellingwerf hebben we een aantal jaren geleden in het beleid vastgelegd dat we 100% duurzaam inkopen. In de praktijk blijkt het lastig om hier volledig aan te voldoen. Door intern meer aandacht te geven aan duurzaam inkopen komen we steeds dichterbij ons beleid om ook daadwerkelijk 100% duurzaam in te kopen. In 2020 gaan we alle medewerkers die voor de gemeente inkopen benaderen en begeleiden om te komen tot 100 % duurzaam inkopen.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap

Een aantal wagens in ons wagenpark en een deel van ons gereedschap is aan vervanging toe. Hierbij kijken we welk duurzaam alternatieven beschikbaar zijn en kiezen hiervoor indien het financieel inpasbaar is. In 2020 worden er twee voertuigen vervangen, deze worden omgebouwd zodat ze geschikt zijn voor het rijden op groen gas van Omrin.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Wij verduurzamen onze gemeentelijke gebouwen en maken dit zichtbaar

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Eind 2021 is er voor alle dorpen en wijken een warmtetransitie- en energieplan en daarover voeren wij de regie en stimuleren en faciliteren de inbreng uit de mienskip

Maatregelen

Wij bieden energie-scans aan voor mienskipsgebouwen

Ongeacht de eigendomssituatie bieden wij alle besturen van dorpshuizen, scholen, etc. aan om op onze kosten een energiescan uit te laten voeren. Daarbij wordt ook geadviseerd over de meest renderende duurzaamheidsmaatregelen. Bij gebouwen in gemeentelijk eigendom gaan wij periodiek controleren of de warmte- en koudesystemen optimaal zijn afgesteld.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Wij onderzoeken een 'revolving fund' voor de mienskipsgebouwen

Met de besturen van scholen, sportclubs, dorpshuizen en MFA's bespreken wij de financieringsmogelijkheden voor investeringen in duurzaamheidsmaatregelen. Daar waar er onvoldoende toegang is tot goedkope leningen gaan wij met hen de toegevoegde waarde van een revolving fund onderzoeken.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Wij zetten in op 100.000 MWh duurzaam opgewekte energie in 2022

Maatregelen

Wij faciliteren initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen

We gaan actief met initiatiefnemers (ondernemers, energiecoöperaties en/of groepen van inwoners) in gesprek over kansen en belemmeringen. Waar nodig faciliteren wij initiatieven, bijvoorbeeld door informatie, advies, toegang tot financiën, bemiddeling en/of het doorverwijzen naar netwerkpartijen. We zorgen voor heldere kaders en nemen waar mogelijk belemmeringen weg.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We richten een eigen energiebedrijf op

Met onze inwoners en de reeds aanwezige energiecoöperaties gaan wij de mogelijkheid onderzoeken om een eigen gemeentebrede energiecoöperatie of -bedrijf op te zetten. Hoe de entiteit eruit moet zien wordt uitgewerkt. Inzet is energieopwekking op eigen gronden en de lokale energiecoöperaties te ondersteunen.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Wij zetten in op een energiebesparing van 50.000 MWh in 2022

Maatregelen

Wij bouwen het energieloket met energie-ambassadeurs (duurzaamheidsloket) verder uit

Het is belangrijk dat informatie en advies over energiebesparing laagdrempelig toegankelijk is. We gaan daarvoor in regionaal verband een informatieloket uitwerken dat bestaat uit een netwerk van lokale ambassadeurs, energie-adviseurs, het digitale (telefonische) duurzaamheidsloket en ondersteunende professionals. Daartoe zullen we ambassadeurs en adviseurs helpen opleiden.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We organiseren een aanjaagcampagne voor ondernemers

Om ondernemers enthousiasmeren om duurzaamheidsmaatregelen te nemen, houden we -samen met een team van 16 ambassadeurs van vooruitstrevende ondernemers- een aanjaagcampagne onder hun collega's. Het economisch rendement (kosten, imago, toekomstbestendigheid) zetten we daarbij centraal. Deze campagne is onderdeel van een uitvoeringsproject in het kader van de streekagenda.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We hebben een actieve inbreng in de regionale energiestrategie

Om ervoor te zorgen dat de Regionale Energiestrategie (RES) zoveel mogelijk aansluit bij onze ambities, hebben wij een actieve inbreng in de provinciale werkgroep. Wij stemmen af in OWO- en regionaal verband.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We monitoren het energiegedrag van onze inwoners

Belangrijk is dat inwoners energie-bewuster worden, zodat ze hun energiegedrag aanpassen. Een afname van de energievraag maakt dat er minder opgewekt hoeft te worden. Als nulmeting gaan we een enquête uitvoeren. Daarmee brengen we het huidige energiegedrag in beeld. Met projecten uit het uitvoeringsprogramma voor de energietransitie, zoals Opstellen Regionale Energie Strategie en Warmtetransitieplannen, opzetten Duurzaam Bouwloket en een communicatiecampagne willen wij bewustwording stimuleren. Door monitoring kunnen wij de invloed meten en evalueren en zo nodig onze aanpak bijstellen.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

We voeren een communicatiecampagne uit

De energietransitie vraagt (maximale) betrokkenheid van inwoners, ondernemers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, de raad en de collega's in onze gemeente. We gaan daarom via verschillende communicatie uitingen zoveel mogelijk mensen inspireren en enthousiasmeren. Met gesprekken en (dorpen)netwerkbijeenkomsten houden wij de vinger aan de pols, halen we op wat er leeft en stemmen daar de communicatie op af.

Portefeuillehouder: Wethouder R. Jonkman

Beleidsindicatoren

Omvang huishoudelijk restafval <i>(De niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per bewoner per jaar)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
	Realisatie:	158 kg	190 kg	174 kg
Bron: CBS - Statistiek Huishoudelijk afval		Gegevensperiode: 2017		

Hernieuwbare elektriciteit <i>(hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
	Realisatie:	5,1 %	23,5 %	16,9 %
Bron: Rijkswaterstaat Klimaatmonitor		Gegevensperiode: 2017		

Bij een verdieping op de cijfers van hernieuwbare elektriciteit blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren. Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland.

Hernieuwbare energie <i>(hernieuwbare energie is schone, duurzame en onuitputtelijke energie die het leefmilieu niet schaadt. voorbeelden zijn windenergie, zonne-energie, biomassa, waterkracht en geothermische energie.)</i>	Opsterland:		Fryslân:	Nederland:
	Realisatie:	9,1 %	11,5 %	7,1 %
Bron: Rijkswaterstaat Klimaatmonitor			Gegevensperiode: 2017	

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	7.044	6.964	7.066	7.073	6.937
Baten	6.301	6.415	6.415	6.415	6.415
Saldo van baten en lasten	-743	-549	-651	-659	-522
Gerealiseerd resultaat	-743	-549	-651	-659	-522

Resultaat programma

Programma 7	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	-743	-549	
Reservemutaties	68	-	
Resultaat na reservemutaties	-675	-549	126

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2020 € 126.000 voordeliger dan in 2019.

De verhoogde bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel gezondheid, € 59.000 was noodzakelijk om aan te sluiten op de begroting van de VRF 2020. Daarnaast was een verhoging van de bijdrage aan de FUMO van € 32.000 noodzakelijk om aan te sluiten bij de concept begroting 2020 van de FUMO.

Op basis van het coalitieakkoord zijn incidenteel budgetten in 2019 opgenomen voor onderzoek naar alternatieve energievoorzieningen (2019 € 30.000 en 2020 € 20.000) en voor een duurzaamheidsuitvoeringsplan voor de (renovatie) van gemeentelijke gebouwen (2019 € 20.000). Deze posten geven lagere lasten in 2020 van € 30.000.

Als gevolg van de gewijzigde verdeling van de overheadkosten is er op dit programma een nadeel van € 39.000 ten opzichte van 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Daarnaast is de bate rioolrecht in 2020 € 47.000 hoger dan in 2019 zodat er sprake is van kostendekkendheid.

Ten slotte is in dit programma over 2020 een bezuiniging van € 161.000 verantwoord. Voor een specificatie en toelichting van de bezuinigingsmaatregelen wordt verwezen naar de bijlage Overzicht bezuinigen per programma.

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Programma doelstelling

Opsterland is een aantrekkelijke en vitale leefomgeving

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Vanwege maatschappelijke ontwikkelingen kiest de gemeente steeds meer voor het zich beperken tot de gemeentelijke kerntaken en het inspelen op initiatieven vanuit de samenleving.

De nieuwe Omgevingswet, die per 2021 fasegewijs zal worden ingevoerd, vraagt anders denken en handelen. Wij zien hierbij goede mogelijkheden in het "gekateld" werken. In de Omgevingsvisie 2015 - 2030 zijn daartoe al beleidsaanzetten gegeven. Hierin is beschreven op welke wijze de inbreng van inwoners, maatschappelijke organisaties, ontwikkelaars en ondernemers kunnen worden benut bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Het onderdeel "wonen" is nader uitgewerkt in de Woonvisie (2017). Deze dient onder meer voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en afspraken met andere maatschappelijke partners en de dorpen. Mede vormt het kader voor dorpsvisies, het gemeentelijk grondbeleid en de keuze voor locaties voor woningnieuwbouw .

Omdat onze planologische producten (bestemmingsplannen) actueel zijn en waar nodig achterstallig onderhoud is uitgevoerd bij ons ruimtelijk instrumentarium kan de overgang naar de Omgevingswet goed worden gerealiseerd.

De bestemmingsplannen voor het buitengebied, de kommen en de bedrijventerreinen en de nog van kracht zijnde beheerverordeningen zijn (afzonderlijk) te raadplegen onder www.ruimtelijkeplannen.nl (landelijke website).

Om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren moet ruimte aan marktpartijen worden gegeven. Het wettelijk instrumentarium biedt daarvoor voldoende mogelijkheden.

Kaderstellende documenten

Omgevingsvisie 2015-2030

Woningbouwprogramma 2008 – 2020

Woonvisie 2017-2021

Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)

Digitale agenda Opsterland (2015)

Vitaal Opsterland, visie op basisvoorzieningen en accommodaties (2010)

Criteria- en Uitgangspuntennotitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Scenario-notitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Einddocument Vitaal Opsterland 2 (2013)

Jaarverslag/programma ruimtelijke plannen 2015-2016

Herwaardering nog niet in exploitatie genomen grond (2012)

Nota grondbeleid (2018-2021)

Regionale afspraken wonen 2013-2020 Zuidoost Fryslân (2013)

Investeren in de woningvoorraad van Zuidoost Fryslân (2015)

Handhavingsbeleidsplan 2014-2018

Thema Ruimtelijke ordening

Thema Ruimtelijke ordening

De ruimte zodanig inrichten of herinrichten ter bevordering van een aantrekkelijke en vitale leefomgeving met inachtneming van wet- en regelgeving.

Doelstellingen

Wij kennen functies toe aan de gronden in Opsterland op zodanige wijze dat ze het meest ten opzichte van elkaar tot hun recht kunnen komen.

Maatregelen

Wij bevorderen natuurinclusieve landbouw

We streven naar een duurzame, natuurinclusieve landbouw in 2025 en ondersteunen daarvoor de landbouwdeals. Hierbij sluiten wij aan bij de provincie Fryslân. Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel kan ons en onze partners ondersteunen. Bij het jaarlijkse overleg tussen gemeente en landbouw (Kritecommissie) wordt dit geagendeerd.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij faciliteren herbestemming van agrarische gebouwen om verpaupering te voorkomen

Wij werken zoveel als mogelijk mee aan verzoeken om functiewijziging van agrarische gebouwen op basis van het geldende bestemmingsplan voor het buitengebied, waaronder de Ruimte voor Ruimte-regeling en functiewijziging van bestaande (voormalige) agrarische bedrijven.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

We voeren structureel overleg met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en It Fryske Gea

Wij voeren jaarlijks bestuurlijk overleg met de grote terrein beherende organisaties (TBO's) om op de hoogte te zijn van elkaars plannen en ontwikkelingen en een goede onderlinge afstemming te hebben.

Geagendeerd worden onderwerpen als biodiversiteit (gebiedsgerichte aanpak), recreatief netwerk, inzet mensen met afstand tot arbeidsmarkt.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Borgen erfgoed 2020-2021

Als bouwsteen voor de Omgevingsvisie herijken we ons erfgoedbeleid.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Opstellen ruimtelijk kwaliteitsbeleid 2020

In samenhang met het opstellen van erfgoedbeleid is het van belang cultuurhistorische waarden van de fysieke omgeving te beschermen in het gemeentelijk welstandsbeleid. Op grond van de Omgevingswet actualiseren we het gemeentelijk welstandsbeleid moeten plaats vinden.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij stellen in het kader van de Omgevingswet een omgevingsvisie op in 2021

De omgevingsvisie Opsterland is in 2015 vastgesteld. In 2020 starten we met het opstellen van een nieuwe omgevingsvisie. Hiervoor worden bouwstenen verzameld rond onder andere duurzaamheid/energietransitie en erfgoed. De vaststelling vindt plaats na de invoering van de Omgevingswet (voorzien in 2021).

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Thema Wonen

Thema Wonen

Wij hebben een toekomstgericht woonklimaat, dat aansluit op demografische ontwikkelingen

Doelstellingen

Wij hebben een toekomstgericht woonklimaat, dat aansluit op demografische ontwikkelingen.

Maatregelen

Wij faciliteren goed onderbouwde woonplannen van de dorpen

Bij het faciliteren van goed onderbouwde woonplannen kan het gaan om plannen voor nieuwbouwwoningen, maar ook om plannen voor de kwaliteitsverbetering van bestaande woningen (herstructurering). Daarnaast maken we jaarlijks prestatieafspraken met de woningcorporaties Elkien en WoonFriesland en de huurdersvereniging De Bewonersraad.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Wij ondersteunen initiatieven van ontwikkelaars op basis van de werkelijke woonbehoefte van de dorpen en we onderzoeken de daadwerkelijke realisatie

Voor woningbouw vormt de daadwerkelijke woningbehoefte de basis. Indien een actuele vraag vanuit een dorp realistisch is wordt al dan niet in samenspraak met marktpartijen bekeken op welke wijze hieraan invulling kan worden gegeven.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

We hebben een actuele woonvisie

We evalueren / actualiseren de Woonvisie 2017-2021.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Verbonden partijen

Uitvoering van taken op het gebied van welstandsadvisering vindt plaats door de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem.

Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen

Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen

De doelstelling van het grondbeleid is om op verantwoorde wijze het grondgebruik te beheren en op actieve of passieve (faciliterende) wijze gebruik te maken van grond voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit gebeurt binnen de daarvoor gestelde termijnen, tegen maatschappelijk aanvaardbare offers en passend binnen de door de raad geformuleerde doelstellingen op het gebied van ruimtelijk en maatschappelijk beleid.

Doelstellingen

Wij voeren een passend (actief – passief) grondbeleid.

Maatregelen

Maatwerk in grondbeleid bij de gebiedsontwikkeling Gorredijk

Binnen de kaders van het proces "Gebiedsontwikkeling Gorredijk" zal de gemeente per ontwikkellocatie in Gorredijk keuzes maken en beoordelen wat het optimale grondbeleid is. Er is grond van de gemeente en grond van derden beschikbaar voor woningbouw. Het kostenverhaal van gemeentelijke kosten zal onderdeel uitmaken van de keuzes per ontwikkellocatie.

Portefeuillehouder: Wethouder A. Postma

Beleidsindicatoren

Nieuw gebouwde woningen <i>(het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	2,9	4,8	7,2
Bron: ABF - Systeem Woningvoorraad			Gegevensperiode: 2016	
Gemiddelde WOZ-waarde <i>(gemiddelde WOZ waarde van woningen in duizend euro)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	€ 212	€ 176	€ 230
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende zaken			Gegevensperiode: 2018	

Demografische druk

<i>(het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	78,6%	77,6%	69,8%
Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek			Gegevensperiode: 2019	
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden <i>(Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een eenpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	€ 610	€ 631	€ 669
Bron: COELO, Groningen			Gegevensperiode: 2019	

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden <i>(Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	€ 712	€ 723	€ 739
Bron: COELO, Groningen			Gegevensperiode: 2019	

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	2.201	2.694	3.008	1.731	1.405
Baten	2.718	2.355	3.394	1.086	783
Saldo van baten en lasten	517	-339	387	-645	-621
Gerealiseerd resultaat	517	-339	387	-645	-621

Resultaat programma

Programma 8	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil
Saldo vóór reservemutaties	517	-339	
Reservemutaties	366	275	
Resultaat na reservemutaties	883	-64	-947

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2020 € 947.000 nadeliger dan in 2019.

Voor een belangrijk deel wordt dat veroorzaakt doordat het geraamde saldo op de bouwgrondexploitatie in 2020 € 608.000 nadeliger is dan in 2019. Voor een verdere toelichting kan worden verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Daarnaast zijn vanuit de Perspectiefbrief 2019 incidentele budgetten toegekend voor de Ontwikkelagenda Leefbaarheid voor de jaren 2020 € 85.000, voor 2021 € 90.000 en voor 2022 € 70.000.

Ook was er in 2019 een onttrekking uit de algemene reserve van € 25.000 voor Kansen voor Beetsterzwaag. Deze bate was er in 2020 niet.

Hiertegenover staat dat er in 2019 nog een incidenteel budget was van € 175.000 voor de invoering van de Omgevingswet. Dit budget is er in 2020 niet meer. Dus in 2020 is er een voordeel ten opzichte van 2019. Over de jaren 2017 tot en met 2019 waren incidentele middelen beschikbaar voor de invoering van de Omgevingswet. Omdat de invoering is uitgesteld tot 2021 zijn deze middelen niet allemaal besteed. De niet bestede middelen zijn gereserveerd voor de nog te maken kosten invoering Omgevingswet in 2020.

Als gevolg van de gewijzigde verdeling van de overheadkosten is er op dit programma een nadeel van € 168.000 ten opzichte van 2019 (zie ook de toelichting bij programma 0).

Ten slotte is in dit programma over 2019 een bezuiniging van € 260.000 verantwoord. Vanaf 2020 is dit structureel € 39.000. In 2019 betrof dit het laten vrijvallen van de reserves Komplannen en Duurzaam Bouwen. Voor een verdere specificatie en toelichting op de bezuinigingsmaatregelen wordt verwezen naar de bijlage Overzicht bezuinigingen per programma.

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

De diverse verordeningen belastingen en heffingen worden jaarlijks in december voorafgaand aan het betreffende jaar vastgesteld. In de begroting is al uitgegaan van het nieuwe niveau van de tarieven. Waar dat mogelijk is en wettelijk is toegestaan worden de tarieven verhoogd met de indexering "prijs bruto binnenlands product" van 1,6%. Een uitzondering hierop vormen de tarieven voor afval en riolering. Deze tarieven zijn gebaseerd op kostendekkendheid.

Kaderstellende documenten

De jaarlijks vastgestelde verordeningen belastingen en heffingen.

Overzicht geraamde inkomsten

In het hierna volgende overzicht staan de in onze gemeente geldende belastingen en heffingen. De verwachte opbrengst aan belastingen en heffingen bedraagt in 2020 € 13,5 miljoen, ongeveer 17% van de totale gemeentelijke baten.

Programma	Lokale belastingen en heffingen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
0	Algemeen plaatselijke verordening	24	45	45
0	Leges publiekszaken	505	166	248
8	Leges omgevingsvergunning	640	626	656
3	Toeristenbelasting	180	148	148
7	Begrafnisrechten	138	150	150
7	Afvalstoffenheffing (excl. kwijscheldingen)	2.873	2.946	3.036
7	Rioolheffing (excl. kwijscheldingen)	2.604	2.763	2.810
0	Onroerendezaakbelasting	4.393	4.413	4.479
0	Precariorechten	1.718	1.900	1.900
	Totaal	13.075	13.157	13.472

Toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting bedraagt 5% van de logiesomzet in onderkomens niet toebehorende of ter beschikking gesteld door de belastingplichtige en 2,5% van de logiesomzet in onderkomens van of ter beschikking gesteld door belastingplichtige. Deze percentages zijn niet gewijzigd.

Afvalstoffenheffing

Het tarief van de afvalstoffenheffing is gebaseerd op 100% kostendekking. De tarieven voor 2020 worden in december vastgesteld in de betreffende verordening.

Rioolheffing

Het tarief van de rioolheffing is gebaseerd op 100% kostendekking. De tarieven voor 2020 worden in december vastgesteld in de betreffende verordening.

Onroerendezaakbelasting

De tarieven voor 2020 worden in december vastgesteld in de betreffende verordening.

Precariorechten

In 2020 worden voor € 1,9 miljoen aanslagen precariorechten voor kabels en leidingen opgelegd. Omdat de opbrengst precariorechten nog omgeven is met een aantal risico's wordt voor hetzelfde bedrag een voorziening gevormd (zie raadsbesluit d.d. 8 oktober 2012).

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en rioolrecht) en retributies (bijvoorbeeld leges, marktgelden en standplaatsgelden) zijn bedoeld om met de inkomsten uit die belastingheffing de gemeentelijke lasten van die activiteiten te bekostigen. Om te voorkomen dat een gemeente met deze specifieke belastingen ook andere activiteiten financiert, is in de Gemeentewet het verbod opgenomen dat de geraamde baten de geraamde lasten overschrijden. (De wetsbepalingen die de kostendekkende tarieven voorschrijven, spreken steeds over geraamde bedragen. Dit komt doordat de rechtsbescherming vereist dat de verordening voor aanvang van de belastingheffing moet zijn vastgesteld. Op dat moment zijn alleen de verwachtingen bekend. De mate van kostendekkendheid moet derhalve op begrotingsbasis worden vastgesteld.) Door dit vereiste mogen de opbrengsten hooguit kostendekkend zijn. In de praktijk spreekt men dan ook wel van kostendekkende tarieven. Als de opbrengsten minder dan kostendekkend zijn, zullen de lasten uit andere inkomsten worden betaald. Bijvoorbeeld uit de algemene belastingen (met name OZB) of uit de algemene middelen. Als de gemeente niet voor kostendekkende tarieven kiest, betekent dit dat niet alleen de kostenveroorzakers, maar alle belastingplichtigen meebetalen. Het uitgangspunt dat de veroorzaker betaalt, wordt dan losgelaten.

Kruissubsidiëring

Zeker bij leges waarbij de tarieven voor verschillende activiteiten in één belastingverordening worden geregeld, kan zich de vraag voordoen op welk niveau de kostendekkendheid moet worden getoetst. Het uitgangspunt daarbij is toetsing op verordeningenniveau, waarbij de geraamde lasten van alle benoemde activiteiten worden gedekt door de gezamenlijke baten uit de te heffen belastingen/leges. Hierdoor is zogenoemde kruissubsidiëring mogelijk: een verwacht overschot bij de ene activiteit wordt gebruikt voor de dekking van een verwacht tekort bij een andere activiteit en omgekeerd.

Afval en Riolering

Kostendekkendheid

De mate van kostendekkendheid wordt in de onderstaande tabellen weergegeven:

Afval

<i>Directe kosten</i>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	€ 2.848.676	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	€ 688.998	
Netto directe kosten taakveld		€ 2.159.678
<i>Indirecte kosten</i>		
Btw	€ 550.210	
Overhead en rente	€ 56.019	
Netto indirecte kosten taakveld		€ 606.229
Totale lasten product 'Afval 2020'		€ 2.765.907

<i>Totale heffingen</i>		
Afvalstoffenheffing		€ 1.931.944
Afvalstoffenheffing Restafval		€ 803.963
Afvalstoffenheffing GFT		€ 30.000
Totale heffingen product 'Afval 2020'		€ 2.765.907
Dekkingspercentage		100%

Riolering

<i>Directe kosten</i>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	€ 2.164.355	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	€ -	
Netto directe kosten taakveld		€ 2.164.335
<i>Indirecte kosten</i>		
Btw	€ 414.970	
Overhead en rente	€ 230.379	
Netto indirecte kosten taakveld		€ 645.349
Totale lasten product 'Riolering 2020'		€ 2.809.704
<i>Totale heffingen</i>		
Rioolheffing, baten	€ 2.809.704	
Totale heffingen product 'Riolering 2020'		€ 2.809.704
Dekkingspercentage		100%

De gemeente Opsterland heeft als uitgangspunt dat de tarieven van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kostendekkend moeten zijn.

Omgevingsvergunningen

Omgevingsvergunningen

De tariefstelling ten aanzien van de diverse omgevingsvergunningen is niet van een dergelijke omvang dat volledige kostendekkendheid kan worden bewerkstelligd. Een volledige kostendekkendheid kan niet worden gerealiseerd omdat dan de tarieven voor bepaalde vergunningen (bijvoorbeeld evenementenvergunningen) zodanig zouden moeten stijgen dat de hoogte van de leges niet meer in verhouding staat tot de activiteit.

Kostendekkendheid

<i>Directe kosten</i>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	€ 948.051	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	€ -	
Netto directe kosten taakveld		€ 948.051
<i>Indirecte kosten</i>		
Btw	€ -	
Overhead en rente	€ 599.252	
Netto indirecte kosten taakveld		€ 599.252
Totale lasten product 'Omgevingsvergunningen 2020'		€ 1.547.303
<i>Totale heffingen</i>		
Heffingen	€ 656.104	
Totale heffingen product 'Omgevingsvergunningen 2020'		€ 656.104
Dekkingspercentage		42%

Ten opzichte van 2019 (68%) is het dekkingspercentage gedaald. De daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een geactualiseerde toerekening van de directe kosten en de overhead. Per saldo is deze actualisatie budgettair neutraal.

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk 2020 kan niet eerder vastgesteld worden dan na vaststelling van de tarieven in december 2019. Bij het vaststellen van de tarieven zal rekening worden gehouden met de uitgangspunten uit het coalitieakkoord en de aangekondigde maatregelen.

De "Atlas van de lokale lasten 2019" (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer (nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 355 de hoogste):

- Woonlasten meerpersoonshuishouden eigenaar-bewoner rangnummer 107 (2018 nr. 127)

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze

norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Het weerstandvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

Beleidskader reserves en voorzieningen.

Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien.

Inventarisatie van de risico's en het weerstandscapaciteit

Risicoprofiel:

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De grootste risico's, op basis van de invloed op de weerstandscapaciteit, zijn:

Risico	Kans	maximaal financieel gevolg	invloed	Totaal risico
Uitgaven Decentralisatie Jeugd en WMO overschrijden de geraamde bedragen	50%	€ 3.000.000	44%	€ 1.500.000
Tegenvallende resultaten grondexploitaties	15%	€ 1.500.000	7%	€ 225.000
Borgstellingen	1%	€ 25.000.000	7%	€ 250.000
Financiële consequenties invoering BENG (Bijna Energie Neutrale Gebouwen)	50%	€ 1.000.000	15%	€ 500.000
Financiële tegenvallers projecten	10%	€ 2.000.000	6%	€ 200.000
De uitkering uit het gemeentefonds is in een volgende circulaire mogelijk lager dan verwacht	50%	€ 1.000.000	15%	€ 500.000
Mogelijke WW verplichtingen tijdelijk personeel	25%	€ 1.000.000	7%	€ 250.000
		€ 34.500.000	100%	€ 3.425.000

De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben.

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's:

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit:

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 3,4 miljoen. De weerstandscapaciteit is € 9,9

miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico's het hoofd te kunnen bieden.

In onderstaande tabellen wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit en het verloop van de algemene reserve weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€ 37.500).

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico's kunnen dekken.

x € 1.000

Incidenteel weerstandsvermogen	
Algemene reserve 1 januari 2020:	
Algemene reserve buffer	7.500
Algemene reserve vrij deel	<u>2.363</u>
Totaal algemene reserve	9.863
Totaal bestemmingsreserves	<u>7.243</u>
Totaal incidenteel weerstandsvermogen 1 januari 2020	17.106

Verloop algemene reserve	
Saldo volgens Verantwoording 2018	13.281
Mutaties in 2019:	
Resultaat 2018	2.485
Resultaatbestemming 2018	-452
Kansen Beetsterzwaag	-24
Dekking negatief resultaat begroting 2019	-3.148
Dekking negatief resultaat perspectiefbrief 2019	-2.279
Saldo algemene reserve na genomen raadsbesluiten	9.863

Kengetallen

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen (zie onderstaande tabel) in relatie tot de financiële positie:

Netto Schuldquote

We verwachten dat de netto schuldquote in 2020 afneemt. Dit komt omdat de verhouding tussen het saldo van de schulden en de baten dan is verbeterd. De schuldquote van Opsterland bevindt zich ruim binnen de in de theorie genoemde (en door de VNG gehanteerde) grens van 130 procent.

Netto Schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden)

Het kengetal van de netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden) is gelijk aan het kengetal netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

We verwachten dat de solvabiliteit van de gemeente iets afneemt ten opzichte van de begroting 2019. Solvabiliteit is de verhouding tussen leningen en eigen vermogen (reserves). De afname komt doordat de gemeente geld leent voor investeringen. Daarnaast zet de gemeente de bestemmingsreserves in om de gemaakte beleidsafspraken uit te voeren. Het solvabiliteitspercentage is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen wordt gedekt. Een negatief percentage houdt in dat structurele lasten incidenteel gedekt worden. Het kengetal drukt dus niet uit of sprake is van een begrotingstekort of –overschot. Een overzicht van de incidentele lasten en baten is opgenomen in de jaarrekening.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de waarde van de gronden ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Het percentage geeft aan dat Opsterland geen bovenmatige risico's op de grondexploitaties loopt afgezet tegen de omvang van de begroting. Daar komt bij dat de gemeente met de algemene reserve ook nog over voldoende weerstandsvermogen beschikt.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend met de tarieven voor een meerpersoonshuishouden. Bij een percentage hoger dan 100 zijn de woonlasten hoger dan het landelijk gemiddelde. Bij een percentage lager dan 100 zijn ze lager. De woonlasten bevinden zich op een stabiel en landelijk gezien laag niveau.

Tabel kengetallen						
Kengetal	Jaarrek 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Netto schuldquote	51,61%	42,01%	38,20%	31,68%	30,68%	27,57%
Idem excl verstrekte leningen	35,55%	42,01%	38,20%	31,68%	30,68%	27,57%
Solvabiliteit	27,17%	26,23%	23,61%	24,62%	24,71%	25,92%
Structurele exploitatieruimte	-8,65%	-0,03%	-0,46%	1,07%	-1,20%	0,70%
Grondexploitatie	2,21%	2,51%	2,43%	2,35%	2,32%	2,92%
Belastingcapaciteit	94,07%	94,07%	95,26%	95,26%	95,26%	95,26%

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen. Deze openbare ruimte bevat voorzieningen die we uit kapitaalgoederen noemen. Dit zijn wegen, wegbebakening, straatmeubilair, riolering, civiele kunstwerken (bruggen e.d.), openbaar groen, openbare verlichting en gebouwen. Het onderhoud hiervan is van belang voor de leefbaarheid en veiligheid in onze gemeente. Daarnaast is goed onderhoud van belang om kapitaalverlies te voorkomen.

In het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (hierna: BKP) zijn de kwaliteitsniveaus van de arealen (te onderhouden kapitaalgoederen) openbaar groen, verhardingen en kunstwerken vastgelegd door de gemeenteraad (13 mei 2013). Hierin heeft in 2017 een herijking plaatsgevonden (notitie Kapitaalgoederen) om kapitaalvernietiging te minimaliseren. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik. Netjes waar het moet, sober waar het kan. De ambitieniveaus voor de riolering zijn vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 (GRP).

Kaderstellende documenten

Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (BKP)

Aanpassingen Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte op openbaar groen (vastgesteld 15-10-2015)

Notitie kapitaalgoederen 2017

Beheerplan onderhoud sportvelden (2008)
 Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)
 Gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019 (GRP)
 Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
 Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014

Wegen en verhardingen

Kerncijfers

De gemeente heeft ongeveer 2,7 miljoen m² verharding in beheer. Deze bestaat voor 58% uit asfalt, 40% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.) en 2% beton. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van ongeveer € 175 mln.

Araal	Hoeveelheid	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structurelement					
		Bedrijven terreinen	Buiten gebied	Centra	Groen gebieden / Parken	Hoofd wegen	Woon gebieden
Fietspaden	85km	Hoog	Basis	Hoog	Zeer Hoog	Basis	Hoog
Parkeervoorzieningen	11,2ha	Basis	Laag	Laag	Zeer Hoog	Laag	Laag
Wegen	397km	Basis	Laag	Laag	Zeer Hoog	Hoog	Laag
Voetpaden / trottoirs	124km	Laag	Hoog	Laag	Laag	Laag	Basis

Huidige kwaliteit (CROW) op basis van inspectie 2019

Het gewenste kwaliteitsniveau van de verhardingen is vastgelegd in het *beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*.

Om kapitaalvernietiging te voorkomen is aanvullend in september 2017 de Notitie kapitaalgoederen vastgesteld waarmee de ambitie is uitgesproken om alle arealen op een basis niveau te gaan onderhouden.

Araal	Hoeveelheid	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structurelement					
		Bedrijven terreinen	Buiten gebied	Centra	Groen gebieden / Parken	Hoofd wegen	Woon gebieden
Fietspaden	85km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkeervoorzieningen	11,2ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Wegen	397km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden / trottoirs	124km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 en de herijking n.a.v. de Notitie Kapitaalgoederen 2017.

Het begrote budget wordt gebruikt voor groot en klein onderhoud. Om de arealen vanaf 2018 op een basisniveau te onderhouden wordt het jaarlijkse budget van €1.765.000 in vier jaar tijd verhoogd tot € 2.041.000 (jaarlijks met € 69.000).

Wegen budget onderhoud

Jaar	Budget	Verhoging	Budget
2018	€ 1.765.000	€ 69.000	€ 1.834.000
2019	€ 1.834.000	€ 69.000	€ 1.903.000
2020	€ 1.903.000	€ 69.000	€ 1.972.000
2021	€ 1.972.000	€ 69.000	€ 2.041.000

Rehabilitatie (het totaal vervangen) van verharding wordt apart aangevraagd. Dit is in 2020 niet aan de orde. Het herstellen van de laag onderhouden arealen wordt gedurende 4 jaar uitgevoerd. Hiervoor wordt gedurende vier jaar jaarlijks € 248.000 in een egalisatiereserve gedoteerd (totaal € 992.000).

Toekomst

Wegen hebben afhankelijk van gebruik en soort een bepaalde (theoretische) levensduur. Het grootste deel van de wegen in de gemeente is aangelegd of gerehabiliteerd tussen 1970 en 1990. Dit zorgt er voor dat er in verhouding vanaf 2020 meer wegen aan vervanging toe zijn. Het zwaartepunt van deze (theoretische) vervangingspiek ligt tussen 2030 en 2050.

Riolering

Kerncijfers

In de gemeente ligt meer dan 350 km riolering onder de grond. Hiervan is 214 km vrijvalval en 137 km mechanische riolering. Daarnaast zorgen 558 gemalen, 112 IBA's (reinigingsstations op perceelniveau) en 5 bergbezinkvoorzieningen voor de verwerking van afval- en hemelwater. De totale installatie vertegenwoordigt een geschatte waarde van ongeveer € 146 mln.

Gemeentelijke watertaken		Kwaliteitsniveaus per structurelement			
		Centrum	Woon-gebieden	Bedrijven-terreinen	Buiten-gebied
Afvalwater	inzameling van afvalwater	Basis	Basis	Basis	Basis
	transport van afvalwater	Basis	Basis	Basis	Basis
Hemelwater	inzameling van overtollig hemelwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in riolen	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in openbare ruimte	Laag > Basis	Laag > Basis	Laag > Basis	n.v.t.
Grondwater	inzameling van grondwater	Basis > Laag	Basis > Laag	Basis > Laag	n.v.t.
	verwerking van grondwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.

Huidige kwaliteit (CROW) op basis van inspecties en prognoses.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het *Gemeentelijke Rioleringsplan 2015 – 2019* (GRP). Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Gemeentelijke watertaken	Kwaliteitsniveaus per structurelement			
	Centrum	Woongebieden	Bedrijventerreinen	Buitengebied

Afvalwater	inzameling van afvalwater	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	transport van afvalwater	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	inzameling van overtollig hemelwater	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in riolen	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in openbare ruimte	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
Grondwater	inzameling van grondwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van grondwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019.

In overeenstemming met het GRP is in 2020 ruim €1.5 mln beschikbaar voor onderhoud en vervanging.

Toekomst

Tot 2040 is er voldoende budget om het vastgestelde ambitieniveau te handhaven. Na 2040 is de reserve uitgeput en worden de uitgaven hoger dan de inkomsten.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers

Civiele kunstwerken	
Omschrijving	Aantal
Bruggen (beweegbaar)	17 stuks
Bruggen (vast)	28 stuks
Bruggen (hout)	96 stuks
Kademuren	6.860 m1
Oeverconstructies	26.734 m1
Vaarrecreatieve voorzieningen	36 stuks
Duikers	4 stuks
Tunnels*	4 stuks
Sluizen	1 stuks

*Van drie tunnels heeft de gemeente het dagelijks beheer. Het eigendom ligt bij de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat

Het totale areaal kunstwerken vertegenwoordigt een geschatte vervangingswaarde van ongeveer € 55 mln.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van kunstwerken e.a. is vastgelegd in het *beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*. Binnen het begrote budget worden de kunstwerken / voorzieningen op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Areaal	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structuurelement					
	Bedrijven terreinen	Buiten gebied	Centra	Groen gebieden / Parken	Hoofd wegen	Woon gebieden
Bruggen (beweegbaar)	n.v.t.	Basis	Basis	n.v.t.	Basis	Basis
Bruggen (vast)	n.v.t.	Laag	Basis	n.v.t.	Laag	Basis
Bruggen (hout)	n.v.t.	Laag	n.v.t.	Basis	Basis	Basis
Kademuren	n.v.t.	Basis	Basis	n.v.t.	n.v.t.	Basis
Oeverconstructies	n.v.t.	Basis	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	n.v.t.	Basis	Basis	n.v.t.	n.v.t.	Basis

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018.

Groot onderhoud wordt gedekt vanuit de voorziening. Hier wordt jaarlijks € 257.000 aan gedoteerd. De totale uitgaven aan onderhoud bedragen in 2020 circa € 0,5 mln. Vervangingen worden separaat aangevraagd.

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2025 betreft de theoretische vervanging circa €5 mln. Tot en met 2040 bedraagt dit circa €12 mln. Op dit moment is er geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen.

Groen Kerncijfers

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De grootste arealen zijn hieronder weergegeven.

Openbaar groen	
Omschrijving	Aantal
Bomen	49.000 stuks
Bosplantsoen	900.000 m2
Sierbeplanting	75.000 m2
Hagen	9.500 m1
Grasveld	965.000 m2
Bermen/ruigte	1.893.000 m2
Watergangen/vijvers	590.000 m2

Parkmeubilair	800 stuks
---------------	-----------

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van het openbare groen is vastgelegd in het *Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*. Om kapitaalvernietiging te voorkomen is aanvullend in september 2017 de Notitie Kapitaalgoederen vastgesteld waarmee de ambitie is uitgesproken om meer arealen op een basis niveau te gaan onderhouden.

Binnen het begrote budget worden de arealen groen op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Beeldkwaliteit	Centra	Woon gebied	Hoofd wegen	Bedrijven terrein	Groen gebieden / parken	Buiten gebied	Begraaf plaatsen
Bomen	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Bosplantsoen	Basis	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	Basis
Sierbeplanting	Basis	Basis	Basis	Laag	Basis	Laag	Hoog
Hagen	n.v.t.	Basis	Basis	Basis	Laag	Laag	Hoog
Grasveld	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Hoog
Bermen	n.v.t.	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Kruidenrijk gras	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	n.v.t.	Basis
Watergangen/vijvers	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkmeubilair	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Hoog

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met de aanpassingen op het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (15-10-2015) en de Notitie Kapitaalgoederen 2017.

In overeenstemming met het BKP is in 2020 circa € 1,9 miljoen beschikbaar voor onderhoud. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door eigen dienst en Caparis.

Toekomst

In het areaal bomen komt ziekte voor (o.a. essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte), waardoor op korte termijn (<5jr) de veiligheid van deze bomen niet kan worden gewaarborgd. Deze bomen (circa 5% van het areaal) worden gekapt. Voor een deel hiervan wordt herplant gepleegd.

Gebouwen

Kerncijfers

De gemeente heeft 54 gebouwen in beheer en eigendom. Het gemeentelijk vastgoed heeft een herbouwwaarde van circa € 63 mln.

Gemeentelijk vastgoed	
Funcieomschrijving	Aantal
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	15
Monumentaal	8

Voormalige scholen en leegstaande gebouwen	6
Dorpshuizen	5
Overig	9
Totaal gebouwen	54

Beheer

Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit 'instandhouding'. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin het zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestekskwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een zodanige dotatie aan de voorziening dat deze toereikend is voor het gemiddelde van het planmatig onderhoud voor de komende 10 jaar.

Toekomst

Overbodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Openbare verlichting

Kerncijfers

In Opsterland staan circa 4.400 lantaarnpalen waarvan ongeveer 90% in beheer en eigendom van de gemeente zijn. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

Beheer

De beleidsuitgangspunten van de openbare verlichting staan vastgelegd in de notitie "Licht in de Duisternis" (2009). De masten worden onderhouden op CROW kwaliteitsniveau B (is overeenkomstig aan het 'basisniveau' zoals vastgelegd in het BKP).

Het begrote budget wordt gebruikt voor het onderhouden (in stand houden) van de huidige installatie. Voor vervanging wordt indien aan de orde een vervangingskrediet aangevraagd.

Toekomst

De installatie openbare verlichting is relatief jong. Op basis van de theoretische levensduur ontstaat na 2025 een vervangingspiek.

Financiering

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien van voldoende vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en de gemeente te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017).

Beleidskader reserves en voorzieningen (2016).

Rentelasten, rentebaten, renteverdeling

De door de gemeente betaalde en ontvangen rente wordt per saldo verantwoord op Algemene dekkingsmiddelen.

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte is vastgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Voor de in de komende jaren aflopende langlopende leningen wordt er van uit gegaan dat deze weer voor hetzelfde leningsbedrag worden aangetrokken tegen een geschat rentepercentage van 1%.

Renteverwachtingen 2020

Een belangrijke variabele bij de uitvoering van het financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling. De keuze tussen korte en lange looptijden wordt mede bepaald door de verwachte renteontwikkelingen. We verwachten in 2020 geen grote veranderingen in de rentestand. Daarnaast speelt de spreiding in de schuldportefeuille een grote rol.

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2020 is dit voor onze gemeente maximaal € 6,7 miljoen. Normaliter wordt getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in, dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over € 15,9 miljoen renterisico mogen lopen. Het totaal op de langlopende leningen af te lossen bedrag in 2020 bedraagt € 5 miljoen. We voldoen aan de renterisiconorm.

Liquiditeiten

Ook in de toekomst zullen wij een beroep moeten blijven doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van de vastgestelde begroting 2020 wordt een meerjarige liquiditeitenplanning opgesteld. Op deze wijze hebben we sturing op onze financieringsbehoefte en de daaraan verbonden kosten.

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Hoe lopen de processen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Deze zaken hebben permanent aandacht. Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het goedkoper en beter? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belangrijkste ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Kaderstellende documenten

Organisatieverordening (2017).

Inkoop en aanbestedingsbeleid OWO 2018 (2018-16078).

Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld).

Bestuursovereenkomst OWO 2015 (2016-13886).

Organisatieontwikkeling

Uit het bezuinigingstraject, voor het structureel sluitend maken van deze begroting, is naar voren gekomen dat de ontwikkeling van de organisatie een boost nodig heeft. Dit geldt zowel voor de relatie tussen taken en formatie als voor het sturingsmodel. Doet de gemeente wat zij moet doen, doet zij dit efficiënt (processen en werkwijzen) en is aan de taken de juiste formatie gekoppeld? En welk sturingsmodel hoort daarbij? Om hier antwoord op te geven wordt er een organisatieontwikkelingstraject doorlopen. Hiermee willen we voor de zomer van 2020 antwoord kunnen geven op onder meer deze vragen. Bij het onderzoek wordt in ieder geval gebruikgemaakt van het ZBB-rapport, dat BMC in 2016 voor de gemeente gemaakt heeft. In dit rapport zijn alle gemeentelijke taken op basis van doelenbomen geanalyseerd.

Samenwerking in OWO-verband

De gemeente zet de samenwerking met Ooststellingwerf en Weststellingwerf voort. OWO heeft de volgende gezamenlijke afdelingen:

- Bedrijfsvoering (financiële administratie, personeels- en salarisadministratie, inkoop en aanbesteding, ICT, documentaire informatievoorziening en verzekeringen); gehuisvest te Wolvega.
- Beheer en Registratie (belastingen, vastgoedinformatie en backoffice Werk, inkomen en zorg); gehuisvest te Oosterwolde;
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving; gehuisvest te Gorredijk.

De resultaten van deze samenwerking vloeien voort uit de afspraken in de Bestuursovereenkomst 2015.

Professionalisering van de organisatie

Bij een gemeente die modern wil besturen, hoort een daarop afgestemde organisatie, een organisatie met modern werkgeverschap én werknemerschap. Het betekent ook een samenhangende aanpak, waarin de verschillende beleidsterreinen elkaar versterken. Onder de noemer Koers 2022 is in 2019 programmasturing ingevoerd en is verder gegaan met de ontwikkeling van gekanteld werken. Deze

ontwikkelingen zijn in 2020 nog steeds actueel. Daarnaast zijn digitalisering en "Anders werken" belangrijke ontwikkelingen in onze organisatie. Het succes van deze ontwikkelingen is onder andere afhankelijk van cultuurveranderingen. Versterking van de competenties flexibiliteit, eigenaarschap, verantwoordelijkheid, ondernemerschap, sensitiviteit en proactiviteit helpen mee om de dienstverlening aan de samenleving te verbeteren.

Toezicht en controle op de gemeente

Toezicht en controle op de gemeente

Doel paragraaf toezicht en controle

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de toezichtvormen en controles die in 2020 zullen plaatsvinden. Het gaat hierbij om toezicht en controle op de gemeente. Dit ter onderscheiding van toezicht en handhaving die de gemeente uitvoert op activiteiten van burgers, bedrijven en instellingen. Puntsgewijs wordt ingegaan op:

1. Accountantscontrole en rechtmatigheid
2. Audits informatiebeveiliging
3. Horizontale verantwoording college aan de raad
4. Interbestuurlijk toezicht door de provincie
5. Rekenkamercommissie
6. Waarstaatjegemeente.nl

Ad 1 Accountantscontrole en rechtmatigheid

De raad heeft een kaderstellende rol met betrekking tot de accountantscontrole. In het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* staan de wettelijke goedkeurings- en rapporteringstoleranties in een percentage van de omvangsbasis (de totale lasten van de gemeente) vermeld. De raad kan een lager percentage voor deze toleranties vaststellen. De uitgangspunten voor de accountantscontrole 2020 zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren:

- De goedkeuringstolerantie is voor de jaarrekening 2019 vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden.
- De rapporteringstolerantie is voor de jaarrekening 2019 vastgesteld op 0,5% voor fouten en 1,5% voor onzekerheden.

Overige uitgangspunten zijn:

1. Budgetrecht raad

Als blijkt dat het door de raad geautoriseerde budget onvoldoende is, zal het college voor aanvullende budgettaire ruimte voorstellen doen aan de raad. Dit is niet nodig als er door het college dekking kan worden gevonden binnen het programma. Als de uitgave inhoudelijk niet overeenkomt met de doelstellingen van de raad, dan moet het college dit alsnog ter besluitvorming voorleggen aan de raad. Mutaties worden elk jaar bij de Perspectiefbrief gemeld, waarbij het college een voorstel aan de raad overlegt tot het wijzigen van de lopende begroting.

2. Normenkader

Het normenkader bestaat uit alle wet- en regelgeving, die van belang zijn voor de accountantscontrole. Het normenkader wordt jaarlijks per 31 december door het college vastgesteld en ter kennis van de raad gebracht.

3. Controleplan

Het controleplan van de accountant over het verslagjaar 2019 zal met de auditcommissie van de raad worden afgestemd.

Met het vaststellen van de begroting worden ook de bovenvermelde uitgangspunten voor de accountantscontrole vastgesteld.

Ad 2 Audits informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging wordt steeds belangrijker. Als gemeente werken we met de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). De BIG bestaat uit een stelsel van maatregelen op organisatorisch, fysiek en technisch gebied. Daarnaast zijn er specifieke wetten waar we aan moeten voldoen, zoals de basisregistratie personen (BRP), de paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN), Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Suwinet), de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de basiskaart grootschalige topografie (BGT), Basis registratie ondergrond (BRO) en DigiD.

Door de ENSIA zelfevaluatietool zijn we als gemeente in staat om te kijken hoe de organisatie ervoor staat op het gebied van de bovenstaande wetten.

Dit betekent dat maar één keer per jaar de zelfevaluatielijst ingevuld hoeft te worden. De informatie wordt gebruikt voor de horizontale verantwoording aan de gemeenteraad en aan diverse verticale verantwoordingslijnen als departementen.

ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke planning & control-cyclus. Hierdoor heeft de gemeenteraad meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan hij bijsturen op de voortgang van de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging gemeenten (BIG).

Ad 3 Horizontale verantwoording van college aan de gemeenteraad

Door de invoering van de Wet revitalisering generiek toezicht is de controlerende taak van de gemeenteraad versterkt. Dit komt tot uitdrukking door de volgende activiteiten:

- a. meer aandacht voor de uitvoering van de medebewindstaken in de jaarstukken en
- b. deelname aan het VNG-project Versterken horizontale verantwoording. Dit project richt zich op verantwoording via de website "www.waarstaatjegemeente.nl".

Wat punt a betreft wordt in het jaarverslag in verschillende programma's informatie verstrekt over de uitvoering van landelijke wetgeving. In de meeste gevallen wordt dit in tabellen aangegeven, waarbij de ontwikkeling van de laatste drie of vier jaren te vergelijken is. Substantiële financiële mutaties worden toegelicht in de programma's bij de derde W (wat kost het ?).

Naast deze vorm van verantwoorden is over de uitvoering van de medebewindswetgeving meer informatie te vinden op de website "www.waarstaatjegemeente.nl".

Een nieuwe toevoeging aan de begroting zijn landelijke kengetallen, die opgenomen worden bij de betreffende programma's in de begroting.

Ad 4 Interbestuurlijk toezicht door de provincie (verticaal toezicht)

Het interbestuurlijk toezicht (IBT) is de wettelijke toezichtstaak die een provincie heeft ten aanzien van de uitvoering van de medebewindstaken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.

De provincie richt zich als toezichthouder op de volgens de provincie meest risicovolle thema's binnen de beleidsterreinen. Dit zijn de volgende beleidsterreinen:

- Archief en informatiebeheer;
- Huisvesting verblijfsgerechtigden;
- Monumentenzorg;
- Omgevingsrecht;

- Ruimtelijke ordening.

Ook houdt de provincie toezicht op de financiële positie van gemeenten.

Het toezicht gebeurt op basis van vertrouwen en eigen verantwoordelijkheid van de gemeenten. Als basis van het interbestuurlijk toezicht is een goede horizontale verantwoording (controle door gemeenteraad bij gemeenten) onmisbaar.

Het interbestuurlijk toezicht is gericht op de uitvoering van wettelijke medebewindstaken. Aan de hand van het stoplichtmodel wordt er een beoordeling gegeven. De uitkomst hiervan kan de kleur groen, oranje of rood zijn. Groen staat voor goed, oranje staat voor matig/risico en rood voor taakverwaarlozing. Ingrijpen gebeurt alleen als wettelijk vastgelegde taken niet of niet juist worden uitgevoerd. Of als besluiten in strijd zijn met het algemeen belang of het recht. In deze gevallen is de uitkomst van de beoordeling de kleur rood en kan de provincie gebruik maken van de volgende instrumenten:

- Indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing. Bij taakverwaarlozing kan de provincie de taak overnemen.
- Schorsing en vernietiging. Als er besluiten worden genomen die in strijd zijn met het recht of het algemeen belang, kan het besluit worden voorgedragen voor schorsing of vernietiging.

Informatie over de prestaties van onze gemeente staat op “www.waarstaatjegemeente.nl”.

Ad 5 Rekenkamercommissie Opsterland

De rekenkamercommissie heeft als taak het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door de gemeente vastgestelde beleid en de uitvoering van het beleid. De rekenkamercommissie is volledig onafhankelijk.

Voor 2020 zal de rekenkamercommissie een onderzoeksplan aan de raad voorleggen.

Ad 6 Waarstaatjegemeente.nl

De website “waarstaatjegemeente.nl” laat zien hoe onze gemeente er op verschillende beleidsterreinen voor staat. Daarbij kunnen vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten. Het instrument “Waarstaatjegemeente.nl”, een product van VNG Realisatie, is voortdurend in ontwikkeling. Bijvoorbeeld door betere indicatoren uit te vinden en nieuwe beleidsvelden toe te voegen. Naast de genoemde toezichtinformatie is op “Waarstaatjegemeente.nl” ook andere informatie over Opsterland beschikbaar.

Voorbeelden zijn: bevolkingsontwikkeling, woningmarkt, overlast en onveiligheid, verkeersveiligheid, waardering onroerende zaken, sociale zekerheid (uitkeringen), zorg en welzijn, onderwijs, duurzaamheid, lokale economie en de baten en lasten in de gemeentelijke begroting.

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Het doel van deze paragraaf

In de verschillende programma’s van de begroting worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt daarvan een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* én een *financieel* belang heeft.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;

- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf van de begroting. De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.
2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden met betrekking tot de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en duaal omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regelingen:
  - Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
  - Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
  - Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten
  - Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
  - Hûs en Hiem, welstandsadvisering en monumentenzorg in Fryslân te Leeuwarden

- Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten
- Vennootschappen:
  - Caparis NV te Drachten
  - NV Afvalsturing Fryslân
  - NV Fryslân Miljeu
  - NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
  - BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch
  - CBL Vennootschap BV Den Bosch
  - CSV Amsterdam BV Den Bosch

Informatie per verbonden partij:

Naam en vestigingsplaats	GR Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
Portefeuillehouder	Ellen van Selm
Te behartigen openbaar belang	De gemeenschappelijke belangen van de Friese gemeenten op de terreinen van publieke gezondheidszorg, brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, het bevorderen van de multidisciplinaire samenwerking en de coördinatie in de uitvoering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing, het in standhouden en beheren van een gemeenschappelijke meldkamer en tot slot het zijn van een platform voor samenwerking voor aan hulpverlening gelieerde diensten, partners, dan wel organisaties en andere openbare lichamen.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	3,70 %
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018 € 3.041.686 Eigen vermogen per 31-12-2018 € 5.266.093
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 55.525.485 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 58.560.060

Het resultaat	2018: € 1.873.661 voordelig
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage: € nihil Bijdrage 2019 € 2.612.000 Bijdrage 2020 € 2.722.000
De risico's die de gemeente loopt	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma's 1 Veiligheid; 4 Onderwijs; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu.

Naam en vestigingsplaats	GR Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
Portefeuillehouder	Anko Postma
Te behartigen openbaar belang	Het behartigen van de belangen van de 18 deelnemende Friese gemeenten, de provincie en het waterschap bij de uitvoering van taken en bevoegdheden op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in ruime zin in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in het bijzonder, alsmede taken en bevoegdheden op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de in artikel 5.1 van de Wabo genoemde wetten.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	Het aantal stemmen is afhankelijk van de financiële bijdragen van de deelnemers en wordt jaarlijks vastgesteld. Opsterland heeft op dit moment 1 stem van de 75 (1,33%).
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018: € 5.729 Eigen vermogen per 31-12-2018: € 647.128
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 3.883.035 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 4.245.145
Het resultaat	2018: € 448.097
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Bijdrage 2019 € 216.000 bijdrage 2020 € 247.000

Risico's die de gemeente loopt	Er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma's 7 Volksgezondheid en milieu; 8 Bouwen, wonen en gronden

Naam en vestigingsplaats	GR Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten
Portefeuillehouder	Libbe de Vries
Te behartigen openbaar belang	Het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften voor de 8 deelnemende gemeenten. Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft de uitvoering van deze taak "uitbesteed" aan Caparis NV ("Caparis").
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	In het kader van de herstructurering Sociale Werkvoorziening, is er voor gekozen de GR SW Fryslan te gaan wijzigen in een bedrijfsvoeringsregeling. Dit betekent dat de gemeenten een directe relatie krijgen met de uitvoeringsorganisatie Caparis NV en daar niet een gemeenschappelijke regeling tussen zit. Hiermee kunnen wij als één van de eigenaren directer sturing geven.
Zeggenschap	12,5 %
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018: € 625.000. Eigen vermogen per 31-12-2018: € 600.000
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 6.394.000 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 5.661.000
Het resultaat	Resultaat 2018: € -25.000
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage 2018: nihil. Betaling voor verrichte diensten in 2018: € 3.781.000. Begroting 2020: € 3.588.000 voor 116,5 formatieplaatsen in zogenoemde SE's (standaard eenheden van 36 uur).

Risico's die de gemeente loopt	<p>Gemeenten ontvangen van het Rijk een bijdrage in de kosten van de sociale werkvoorziening. Deze bijdrage is m.i.v. 2015 jaarlijks verder door het Rijk naar beneden bijgesteld. Omdat de rijksbijdrage op dit moment al onvoldoende is om de werkelijke kosten (loonkosten) te dekken, zal het tekort de komende jaren verder toenemen. Dit zogenoemde "subsidietekort" moet door de gemeenten zelf worden gedragen.</p> <p>De GR treedt op als financier voor Caparis. Voor de leningen van de GR aan Caparis zijn door Caparis zekerheden gesteld in de vorm van hypotheek- en pandrecht. Het risico voor de GR bestaat daarin, dat Caparis in staat moet zijn om aan de vereiste aflossingsverplichtingen te kunnen voldoen en dat bij ingebrekestelling de waarde van de verkregen zekerheden niet toereikend is voor het aflossen van de financiering.</p> <p>We blijven we aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed wordt wel groter omdat in de nieuwe NV de vier eigenaren elk een gelijke stem krijgen.</p>
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 6 Sociaal domein.

Naam en vestigingsplaats	GR Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
Portefeuillehouder	Rob Jonkman
Te behartigen openbaar belang	<p>Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van 13 deelnemende Friese gemeenten (excl. Ooststellingwerf en de vier eilanden) en de provincie Friesland op het gebied van een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de watersport en van andere vormen van recreatie op en aan het water, met inachtneming van de belangen van natuur en landschap.</p> <p>In de praktijk wordt gezorgd voor de bevaarbaarheid van waterwegen (baggeren), beheer en onderhoud aanlegsteigers en andere voorzieningen, vuilnisophaal in watersportgebieden en een uniforme regeling brugbediening.</p>
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	4,55 %
Het eigen vermogen	<p>Eigen vermogen per 01-01-2018: € 4.012.195</p> <p>Eigen vermogen per 31-12-2018: € 4.136.522</p>
Het vreemd vermogen	<p>Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 1.520.946</p> <p>Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 1.380.309</p>
Het resultaat	2018: € 340.924

De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Bijdrage 2019 € 31.000 Bijdrage 2020 € 31.000
Risico's die de gemeente loopt	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat de deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 5 Sport, cultuur en recreatie.

Naam en vestigingsplaats	GR Hûs en Hiem, welstandsadvisering en monumentenzorg in Friesland te Leeuwarden
Portefeuillehouder	Anko Postma
Te behartigen openbaar belang	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. In de praktijk betekent dit geven van welstandsadviezen over bouwplannen en het adviseren over algemene welstandsvraagstukken.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	3,85 %
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018: € 321.942 Eigen vermogen per 31-12-2018: € 369.353
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 93.672 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 120.418

Het resultaat	2018: € 2.411
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Voor de dienstverlening door Hûs en Hiem is de gemeente een vergoeding verschuldigd die via de gemeentelijke leges wordt doorberekend aan de vergunning aanvragers. Er is dus geen vaste gemeentelijke bijdrage.
Risico's die de gemeente loopt	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 8 Bouwen, wonen en gronden.

Naam en vestigingsplaats	GR Exploitiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten
Portefeuillehouder	Anko Postma
Te behartigen openbaar belang	Het te behartigen belang is het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Drachten en het verzorgen van een optimale afstemming van alle hiermee samenhangende aspecten en bevoegdheden van de beide deelnemers, de gemeente Smallingerland en Opsterland.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	50 %
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018: € 3.594.330 Eigen vermogen per 31-12-2018: € 4.238.730
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 11.971.972 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 9.840.447
Het resultaat	2018: € 644.400
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage: niet van toepassing. Betaling voor verrichte diensten in 2018: niet van toepassing.
Risico's die de gemeente loopt	De prognoses van de resultaten zijn gebaseerd op aannames (restant looptijd, tempo van verkopen, fasering woonrijp maken). De verwachtingen, waar de resultaten op zijn gebaseerd zijn zo goed mogelijk onderbouwd. Echter hoe langer de looptijd (in dit geval tot 2030) van de exploitatie, hoe minder betrouwbaar de prognoses en dus ook het berekende resultaat zijn. Beide gemeenten zijn op basis van de afgesproken verdeelsleutel aansprakelijk voor eventuele verliezen. Al gerealiseerde winsten worden binnen de exploitatie gehouden ter dekking van eventuele risico's. De gemeente Smallingerland heeft in de jaren 2012-2013 2,6 miljoen bijgestort als gevolg van een voorzienbaar tekort. Daarmee gaan we er op basis van de huidige verwachtingen vanuit dat er sprake is van een minimaal kostendekkende exploitatie.

Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 3 Economie.
--	-----------------------

Naam en vestigingsplaats	Caparis NV te Drachten
Portefuillehouder	Rob Jonkman
Te behartigen openbaar belang.	<p>Het in opdracht van de Sociale werkvoorziening Fryslân uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften voor de deelnemende gemeenten.</p> <p>Bij Caparis NV kunnen mensen die in aanmerking komen voor een WSW-dienstverband te werk gesteld worden. Voor een deel van de WSW-ers is het niet haalbaar om bij een private of publieke organisatie te werken. Voor dat deel van de populatie is door de 8 gemeenten van de gemeenschappelijke regeling Sociale werkvoorziening Fryslân in 2001 de Caparis NV opgericht.</p>
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	<p>Vanwege arbeidsrechtelijke overwegingen en de wens om de gevolgen van de herstructurering voor de betrokken SW-ers te minimaliseren is er voor gekozen om de GR SW Fryslân te wijzigen in een bedrijfsvoeringsregeling. Deze gemeenschappelijke regeling heeft alleen als doel om als werkgever te fungeren voor alleen de huidige SW-ers. Dit betekent dat mensen die bij Caparis NV werken, maar geen SW indicatie hebben (het zg. kaderpersoneel) maar nu wel in dienst van de GR zijn, overgaan naar Caparis NV per 1 januari 2020. Het betekent ook dat de gemeenten een directe relatie krijgen met de uitvoeringsorganisatie Caparis NV en dat daar niet, zoals nu het geval is, een gemeenschappelijke regeling tussen zit.</p>
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 3.465 aandelen (7,77%).
Het eigen vermogen	<p>Eigen vermogen per 01-01-2018 € 16.091.000</p> <p>Eigen vermogen per 31-12-2018 € 16.091.000</p>
Het vreemd vermogen	<p>Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 7.505.000</p> <p>Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 7.505.000</p>
Het resultaat	2018: € 0
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	<p>Algemene bijdrage: € nihil.</p> <p>Betaling voor verrichte diensten: opgenomen bij GR Sociale Werkvoorziening Fryslân.</p>
Risico's die de gemeente loopt	<p>De komende jaren zal Caparis NV omgevormd worden naar een sociale onderneming. Hiervoor zal in 2019 een businessplan worden geschreven. De omvorming zal gepaard gaan met herstructureringskosten en zou kunnen leiden tot een lagere waardering van het vastgoed. De omvang van deze kosten is nog niet vast te stellen. Bij een faillissement valt het aandelenkapitaal van € 3.465 weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering van de wetgeving op andere wijze te continueren.</p> <p>Net als nu blijven we aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed wordt wel groter omdat in de nieuwe NV de vier eigenaren elk een gelijke stem krijgen.</p>

Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma's 5 Sport, cultuur en recreatie; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu.
--	---

Naam en vestigingsplaats	NV Afvalsturing Fryslân (AF) en NV Fryslân Miljeu (FM) (beide Omrin) te Leeuwarden
Portefeuillehouder	Rob Jonkman
Te behartigen openbaar belang	Het te behartigen openbaar belang is het voor de aandeelhoudende Friese gemeenten inzameling en verwerking van afval. De NV Afvalsturing zorgt voor de afvalverwerking. De NV Fryslân Miljeu voor de inzameling. Omrin is de handelsnaam van beide NV's.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 120 aandelen in de NV Afvalsturing (4,00 %) en 11.381 in de NV Fryslân Miljeu (8,10%).
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018: € 48.680.000 (AF) en € 7.908.000 (FM). Eigen vermogen per 31-12-2018: € 50.585.0000 (AF) en € 8.414.000 (FM).
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 160.130.000 (AF) en €16.979.000 (FM). Vreemd vermogen per 31-12-2018: €138.364.000 (AF) en € 16.388.000 (FM).
Het resultaat	2018: € 2.026.000 (AF) en € 1.192.000 (FM).
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage: € nihil. Betaling voor verrichte diensten in 2018: € 2.516.715 (AF en FM).
Risico's die de gemeente loopt	De Restafvalstoffen Energie Centrale (REC) is in 2011 in gebruik genomen. Het niet volledig benutten van de capaciteit van de REC vormt op de langere termijn een risico voor de resultaten van de onderneming. Tot op heden heeft de REC bijgedragen aan lagere verwerkingskosten met als resultaat een lager tarief voor afvalstoffenheffing voor de inwoners. Voor de toekomst is dit dus niet zeker. Bij een faillissement valt het aandelenkapitaal van € 54.454 (Afvalsturing) en € 75.119 (Fryslân Miljeu) weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering op andere wijze te continueren.

Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma's 2 Verkeer en vervoer; 7 Volksgezondheid en milieu.
Naam en vestigingsplaats	NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag (BNG)
Portefeuillehouder	Rob Jonkman
Te behartigen openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 66.651 aandelen (0,12 %) op 31-12-2017.
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018 € 4.953 miljoen. Eigen vermogen per 31-12-2018 € 4.991 miljoen.
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 135.072 miljoen. Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 132.518 miljoen. Achtergestelde schulden per 01-01-2018: 31 miljoen. Achtergestelde schulden per 31-12-2018: 32 miljoen.
Het resultaat	Netto winst 2018 € 337 miljoen (2017: €393 miljoen)
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage: niet van toepassing. De gemeente ontvangt jaarlijks een dividend. Over 2018 was dit: € 189.955. Betaling voor verrichte diensten: niet van toepassing.

Risico's die de gemeente loopt	De BNG is een solide bank in handen van overheden met een beperkt statutair werkterrein. Dit biedt financiers vertrouwen. De bank heeft een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen scherpe prijzen. Bij een faillissement valt het geplaatst/gestort aandelenkapitaal van € 151.225 weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering op andere wijze te continueren.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Naam en vestigingsplaats	BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch
Portefuillehouder	Rob Jonkman
Te behartigen openbaar belang	
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die zijn ontstaan uit vm Essent
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 34.746 aandelen in de PBE (0,02 %).
Het eigen vermogen	Eigen vermogen per 01-01-2018 € 1.620.524 Eigen vermogen per 31-12-2018 € 1.605.524
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen per 01-01-2018: € 17.940 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 22.928
Het resultaat	Er is in 2018 een verlies geleden van € 14.721
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage: niet van toepassing. Betaling voor verrichte diensten: niet van toepassing.
Risico's die de gemeente loopt	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 1,-. Het risico is nihil.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Naam en vestigingsplaats	CBL Vennootschap BV en CSV Amsterdam BV beide te Den Bosch
--------------------------	---

Portefuillehouder	Rob Jonkman
Te behartigen openbaar belang	Deze twee BV's zijn van tijdelijke aard en handelen reserveringen voor risico's en verstrekte leningen aan derden van het voormalige Essent af.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft	Er zijn geen veranderingen geweest. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die zijn ontstaan uit vm Essent
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 464 aandelen in elke BV (0,02 %).
Het eigen vermogen	Eigen vermogen CBL per 01-01-2018: € 146.779 Eigen vermogen CBL per 31-12-2018: € 137.536 Eigen vermogen CSV per 01-01-2018: € 869.698 Eigen vermogen CSV per 31-12-2018: € 748984
Het vreemd vermogen	Vreemd vermogen CBL per 01-01-2018: € 16.517 Vreemd vermogen CBL per 31-12-2018: € 21.460 Vreemd vermogen CSV per 01-01-2018: € 64.924 Vreemd vermogen CSV per 31-12-2018: € 68083
Het resultaat	Resultaat 2018 CBL: € 9.243 verlies. Resultaat 2018 CSV: € 120.804 verlies.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente	Algemene bijdrage: niet van toepassing. Betaling voor verrichte diensten: niet van toepassing.
Risico's die de gemeente loopt	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk in elke BV € 5. Het risico is nihil.
Programma waaronder deze verbonden partij valt	Programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Grondbeleid

Grondbeleid Uitgangspunten

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota grondbeleid. Het grondbeleid staat ten dienste van de programma's 3 Economie (bedrijventerreinen) en 8 Bouwen, wonen en gronden (o.a. woningbouw en zonneparken). In de begroting zijn de baten en lasten van de bouwgrondexploitatie, en de daarmee samenhangende financiële risico's, als incidenteel opgenomen.. Doordat (bouw-)grond een grote (boek-)waarde vertegenwoordigt, heeft het grondbeleid invloed op het weerstandsvermogen (hoogte van eigen vermogen). Door de grond marktconform te waarderen en door voorzieningen te vormen voor verwachte tekorten, zijn de financiële risico's beheersbaar.

In de nota grondbeleid is vastgesteld dat de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks gedaan wordt in deze paragraaf grondbeleid van de begroting. Evenals in voorgaande jaren zal in 2020 een terughoudend en voorzichtig

actief grondbeleid worden gevoerd over ruimtelijke ontwikkelingen op gemeentelijke grond. Bij ontwikkelingen op particuliere gronden zal de gemeente faciliterend en ondersteunend optreden. In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich in de dorpen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven valt onder de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt daarom buiten het kader van deze paragraaf.

In financieel opzicht wordt een voorzichtige koers gevaren. Dit uit zich in de navolgende zaken:

- exploitaties worden financieel behoudend opgezet. Bouwrijp maken gebeurt pas op het moment dat er voldoende zekerheid is over de grondverkoop;
- winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV);
- de buffer van de algemene reserve geeft dekking voor de financiële risico's.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017)

Nota grondbeleid 2018-2021

Ontwikkelingen grondbedrijf

1. *Economische situatie en meerjarenperspectief*

In 2020 en de daaropvolgende jaren zal de prognose van het financiële resultaat zich stabiliseren ten opzichte van de prognose in de begroting van 2019. Door de aantrekkende woningmarkt is er een toename van de vraag naar (koop-)woningen. Zowel in de begroting van 2020 als in het meerjarenperspectief 2021-2023 zijn de verkopen behoedzaam geraamd.

2. *Bouwgrond in exploitatie (BIE)*

Er zijn, verspreid over de verschillende dorpen, tien bouwgrondcomplexen in exploitatie bestaande uit woningbouwlocaties en het bedrijventerrein Gorredijk industrie (Overtoom en Tolbaas). De boekwaarde was per 31 december 2018 circa € 1,8 inclusief de gevormde voorzieningen voor de complexen Gorredijk industrie en Tijnje Riperwâlden (totaal € 0,9 miljoen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte exploitatieresultaat voor de BIE is € 2 miljoen (voordelig) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de tijd uitgezet zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

Verwachte exploitatieresultaten in miljoenen euro's	
in het begrotingsjaar 2020	0,6
in de jaren 2021 t/m 2023	1,4
in de jaren ná 2023	0,0
Totaal	2,0 **)

3. *Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat*

Het begrote resultaat vanaf 2020 in de BIE is € 1,7 miljoen lager dan de begroting 2019. De daling van de prognose wordt veroorzaakt door de begrote winstnemingen in 2019 (€ 1,0 miljoen) en een herberekening (verhoging) van de interne uren ontwikkeling en projecten (€ 0,7 miljoen).

4. *Algemene risico's in de grondexploitatie*

Het nemen van risico's is inherent aan grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en extra rentekosten kunnen ontstaan;
- verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag;
- het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankooprijzen;
- milieurisico's;
- planschadeclaims;
- hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen;
- archeologische risico's;
- het niet kunnen krijgen van voldoende woningbouwcontingenten.

De risico's worden beheerst door het uitvoeren van (markt)onderzoeken, door te zorgen voor flexibiliteit in het proces en door vroegtijdige verwerving van grond tijdens de planontwikkeling. Daarnaast wordt de financiële ontwikkeling van de onderhanden complexen jaarlijks beoordeeld ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde exploitaties (kredieten). Als de risico's leiden tot verwachte negatieve resultaten, zijn hiervoor voorzieningen gevormd.

- *Actuele risico's in de bouwgrond in exploitatie*

In de lopende grondexploitaties is het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden hoog opgelopen zijn door de gemaakte kosten, zoals bouwrijp maken, of door tegenvallende verkoopopbrengsten.

Verwachte totaalresultaten onderhanden complexen			
(bedragen x € 1.000)	voordelig	nadelig	looptijd
Woningbouwlocaties:			
Frieschepalen - De Skâns	-	-	2021
Gorredijk - Loevestein fase 4 - west	81	-	2022
Hemrik - Fabryksleane	88	-	2020
Lippenhuizen - De Wiken	301	-	2020
Terwispel - Kolderveen	29	-	2021
Tijnje - Ripervâlden	-	56	2020
Ureterp - Noord	395	-	2021
Ureterp - De Hege Kamp	1.777	-	2025
Wijnjewoude - Zuidwest	146	-	2021

Totaal woningbouw	2.817	56	
Bedrijventerreinen:			
Gorredijk - Industrie	-	787	2029
Totaal bedrijventerreinen	-	787	
Totaal	2.817	843	
Saldo resultaatprognose	1.974 **)		

Eind 2018 waren er nog 103 gemeentelijke kavels voor woningbouw te koop in lopende bouwgrondexploitaties (BIE), waarvan 33 kavels in Gorredijk Loevestein fase 4 west en 37 kavels in Ureterp-Hege Kamp. Er was eind 2018 nog 45.000 m2 **) bouwgrond beschikbaar voor woningbouw en van 2016 t/m 2018 werd er gemiddeld 10.000 m2 per jaar verkocht. De verwachting is dat huidige voorraad grond voor woningbouw in de BIE toereikend is tot en met 2022. Op de bedrijventerreinen Overtoom en Tolbaas in Gorredijk is de komende jaren nog 27.000 m2 (7 kavels) resp. 28.000 m2 (12 kavels) beschikbaar.

*)Dit is exclusief 11.000 m2 grond in Terwispel Kolderveen waarop een milieucirkel ligt. Hierdoor is deze grond voor onbepaalde tijd niet beschikbaar voor woningbouw.

**) De verwachte verliezen op Tijnje Ripervâlden en Gorredijk Industrie wordt gecompenseerd door de daarvoor gevormde voorziening.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten met toelichting

Toelichting

De begrote baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld:

(de financiële analyses zijn opgenomen in de beleidsbegroting)

Programmaplan begroting 2020			
Programma's (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning	3.752	1.743	-2.009
1 Veiligheid	1.922	45	-1.877
2 Verkeer en vervoer	3.480	188	-3.292
3 Economie	643	323	-320
4 Onderwijs	3.148	399	-2.749
5 Sport, cultuur en recreatie	5.996	215	-5.781
6 Sociaal domein	38.079	11.442	-26.637
7 Volksgezondheid en milieu	6.964	6.415	-549
8 Bouwen, wonen en gronden	2.694	2.355	-339
algemene dekkingsmiddelen	3.143	54.124	50.981
niet verdeelde overhead	8.791	-	-8.791
vennootschapsbelasting	10	-	-10
onvoorzien	38	-	-38
Resultaat voor bestemming	78.660	77.249	-1.411
Mutaties in de reserves:			
0 Bestuur en ondersteuning	-	-	-
1 Veiligheid	-	-	-
2 Verkeer en vervoer	248	248	-
3 Economie	125	-	-125
4 Onderwijs	61	188	127
5 Sport, cultuur en recreatie	-	125	125
6 Sociaal domein	30	-	-30
7 Volksgezondheid en milieu	-	-	-
8 Bouwen, wonen en gronden	-	275	275
totaal mutaties reserves	464	836	372
Resultaat na bestemming	79.124	78.085	-1.039

Totaaloverzicht baten en lasten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	82.928	75.889	77.942	72.288	71.845
Baten	75.319	75.517	77.787	71.632	71.765
Saldo van baten en lasten	-7.609	-372	-155	-656	-80
Onttrekkingen	8.035	836	619	1.033	275
Stortingen	426	464	464	377	194
Mutaties reserves	7.609	372	155	656	80
Gerealiseerd resultaat	0	0	0	0	0

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	19.961	15.046	16.742	13.021	13.726
Baten	55.344	56.217	56.579	53.200	53.565
Saldo van baten en lasten	35.382	41.171	39.837	40.179	39.838
Onttrekkingen	8.035	836	619	1.033	275
Stortingen	426	464	464	377	194
Mutaties reserves	7.609	372	155	656	80
Gerealiseerd resultaat	42.992	41.543	39.992	40.835	39.918

Programma 1 | Veiligheid

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	1.833	1.922	1.997	2.138	2.096
Baten	45	45	45	45	45
Saldo van baten en lasten	-1.789	-1.877	-1.952	-2.093	-2.052
Gerealiseerd resultaat	-1.789	-1.877	-1.952	-2.093	-2.052

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	3.660	3.480	3.361	3.308	3.055
Baten	168	188	188	188	188
Saldo van baten en lasten	-3.492	-3.291	-3.172	-3.119	-2.866
Gerealiseerd resultaat	-3.492	-3.291	-3.172	-3.119	-2.866

Programma 3 | Economie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	1.228	643	1.419	843	975
Baten	886	323	1.099	585	655
Saldo van baten en lasten	-342	-320	-320	-257	-320
Gerealiseerd resultaat	-342	-320	-320	-257	-320

Programma 4 | Onderwijs

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	3.014	3.148	3.190	3.621	3.338
Baten	334	399	473	521	521
Saldo van baten en lasten	-2.681	-2.749	-2.716	-3.100	-2.817
Gerealiseerd resultaat	-2.681	-2.749	-2.716	-3.100	-2.817

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	6.245	5.996	5.835	5.845	5.725
Baten	197	215	134	134	134
Saldo van baten en lasten	-6.048	-5.780	-5.701	-5.710	-5.590
Gerealiseerd resultaat	-6.048	-5.780	-5.701	-5.710	-5.590

Programma 6 | Sociaal domein

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	37.741	35.998	35.326	34.710	34.588
Baten	9.327	9.360	9.459	9.459	9.459
Saldo van baten en lasten	-28.414	-26.637	-25.866	-25.251	-25.130
Onttrekkingen	0	0	0	0	0
Stortingen	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-28.414	-26.637	-25.866	-25.251	-25.130

Programma 7 | Volksgezondheid

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	7.044	6.964	7.066	7.073	6.937
Baten	6.301	6.415	6.415	6.415	6.415
Saldo van baten en lasten	-743	-549	-651	-659	-522
Gerealiseerd resultaat	-743	-549	-651	-659	-522

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019 (inc. wijzigingen)	Ontwerpbegroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
Lasten	2.201	2.694	3.008	1.731	1.405
Baten	2.718	2.355	3.394	1.086	783
Saldo van baten en lasten	517	-339	387	-645	-621
Gerealiseerd resultaat	517	-339	387	-645	-621

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De ramingen zijn gebaseerd op bestaand beleid. Bedragen (zowel de baten als lasten) zijn niet meerjarig geïndexeerd. De baten met betrekking tot belastingen en heffingen zijn voor 2020, waar mogelijk geïndexeerd met het percentage BBP (bruto binnenland product) van 1,4%. Bij het bepalen van de loonkosten is rekening gehouden met (verwachte) cao afspraken.

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Toelichting op tabel

Uiteenzetting financiële positie

Balans

x €1.000

Geprognosticeerde balans 2020 tot en met 2023					
Activa	ult. 2019	ult. 2020	ult. 2021	ult. 2022	ult. 2023
<u>Vaste activa</u>					
Immateriële vaste activa	1.095	1.051	1.007	963	919
Materiële vaste activa	59.936	58.053	55.323	52.077	49.057
Financiële vaste activa	489	443	397	351	305
Totaal vaste activa	61.520	59.547	56.727	53.391	50.281
<u>Vlottende activa</u>					
Voorraden	1.767	1.885	1.883	1.724	2.179
Uitzettingen <1 jr	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Liquide middelen	596	933	226	826	152
Overlopende activa	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal vlottende activa	10.863	11.318	10.609	11.050	10.831
Totaal activa	72.383	70.865	67.336	64.441	61.112

Passiva	ult. 2019	ult. 2020	ult. 2021	ult. 2022	ult. 2023
<u>Vaste passiva</u>					
Eigen vermogen	17.106	16.734	16.579	15.923	15.843
Voorzieningen	13.755	14.609	16.235	15.996	15.747
Vaste schulden	30.000	30.000	27.000	25.000	22.000
Totaal vaste passiva	60.861	61.343	59.814	56.919	53.590
<u>Vlottende passiva</u>					
Netto vlottende schulden	5.000	3.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende passiva	6.522	6.522	6.522	6.522	6.522
Totaal vlottende passiva	11.522	9.522	7.522	7.522	7.522
Totaal passiva	72.383	70.865	67.336	64.441	61.112

EMU-Saldo

De begroting is opgesteld conform een stelsel van baten en lasten.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de

investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van onze gemeente voor 2020 komt uit op negatief € 603.000, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

x
€1.00
0

Berekening EMU-saldo					
	2019	2020	2021	2022	2023
1 (+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 5.611	- 1.411	-841	- 997	-412
2 (-) Mutatie (im)materiële vaste activa	44	44	44	44	44
3 (+) Mutatie voorzieningen	1.960	854	1.626	- 239	249
4 (-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-118	2	159	- 455	-455
6 (-) Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	- 3.577	-603	582	- 825	248

Reserves

x € 1.000

	2019				2020			2021	2022	2023
	primo 2019	bij	af	ult. 2019	bij	af	ult. 2020	bij	ult. 2022	ult. 2023
<u>Algemene reserve</u>										
Buffer	7.500	-	-	7.500	-	-	7.500	-	7.500	7.500
Vrij besteedbaar	3.999	4.267	5.904	2.363	-	-	2.363	-	2.345	2.345
Investeringsen	1.782	-	1.782	-	-	-	-	-	-	-
Totaal algemene reserve	13.281	4.267	7.686	9.863	-	-	9.863	-	9.845	9.845
<u>Bestemmingsreserves:</u>										
Org doelstellingsfonds	297	-	-	297	-	-	297	-	297	297
Onderhoud wegen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ontsl weg Loevestein	518	-	518	-	-	-	-	-	-	-
Reserve GVVP	181	-	181	-	-	-	-	-	-	-
(e)Onderhoud verharding	248	248	496	-	248	248	-	248	-	-
Breedbandinternet	148	-	148	-	-	-	-	-	-	-
Huisv basisonderwijs	4.690	-	188	4.502	-	188	4.314	-	3.927	3.777
Huisv speciaal onderwijs	405	54	-	459	61	-	521	61	621	661
MFA Gorredijk	1.083	-	-	1.083	-	-	1.083	-	637	637
Recreatie en toerisme	316	125	225	216	125	125	216	125	216	216
Verbouw dorpshuizen	90	30	65	55	30	-	85	30	145	175
Riolering	86	-	-	86	-	-	86	-	86	86
Duurzaam bouwen	23	-	23	-	-	-	-	-	-	-
Komplannen	419	-	294	125	-	67	58	-	-	-
Skoalleleane Ureterp	63	-	-	63	-	-	63	-	-	-
De Vlecke Gorredijk	148	-	-	148	-	-	148	-	148	148
Invoering omgevingswet	234	-	25	209	-	209	-	-	-	-
Totaal bestemmingsreserves	8.949	457	2.163	7.243	464	836	6.871	464	6.078	5.998
Totaal reserves	22.230	4.725	9.849	17.106	464	836	16.734	464	15.923	15.843

Voorzieningen

x € 1.000

Naam voorziening	2019				2020			2021	2022	2023
	primo 2019	bij	af	ult. 2019	bij	af	ult. 2020	ult. 2021	ult. 2022	ult. 2023
Voorz weth pensioenen	3.236	-	76	3.160	-	87	3.073	2.969	2.822	2.675
Voorz SPP	263	-	66	197	-	78	119	83	51	19
Voorz latente bel (VPB)	20	10	-	30	10	-	40	50	60	70
Voorz onderh sportvelden	82	55	-	137	55	-	192	247	302	358
Voorz onderh rioleringen	1.431	300	615	1.116	300	728	688	390	238	86
Voorz beheerspl kunstw	896	258	118	1.035	258	850	442	441	241	41
Voorz onderh gebouwen	256	731	528	459	701	726	434	443	590	737
Voorz precariobelasting	5.377	1.900	-	7.277	1.900	-	9.177	11.077	11.077	11.077
Voorz begraafrechten	233	110	-	343	100	-	443	533	613	683
Totaal voorzieningen	11.794	3.364	1.403	13.755	3.324	2.469	14.609	16.235	15.996	15.747

Overzicht incidentele baten en lasten

x €1.000

Progr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
	Baten				
0	Verkoop gemeentelijk vastgoed	1.000	1.450	-	-
4	reserve onderwijshuisvesting	188	188	199	150
8	Resultaat grondexploitatie	606	1.185	201	29
8	Reserve herinrichting Skoalleane Ureterp	-	-	63	-
8	Reserve invoering omgevingswet	209	-	-	-
8	Reserve komplannen	67	58	-	-
	Totaal incidentele baten	2.070	2.882	463	179

	Lasten				
0	Knelpunten org. Incidenteel (PPB)	125	-	-	-
0	Overige OWO ontwikkelingen (PPB)	17	-	-	-
0	(Junior) omgevingsmanager	72	72	-	-
0	Tijdelijk niet opvullen vacature gebiedscoördinator	-62	-62	-	-
0	Tijdelijke formatie medewerker communicatie	-48	-48	-	-
0	Tijdelijke formatie medewerker subsidies	-60	-60	-	-
0	Opleidingsbudget	-10	15	-	-
0	Formatie linking pin OWO BO-SD	36	36	-	-
0	Administratieve ondersteuning	36	36	-	-
0	Informatieadviseur	72	72	-	-
0	Inhuur in verband met opleiding	69	69	-	-
0	Uitbreiding openstelling gemeentehuis	36	36	-	-
0	Secretaresse management	5	-	-	-
0	Projectbeheersing	72	72	-	-
0	Procesverbinder openbare ruimte	29	29	-	-
0	Programmasturing	50	50	-	-
0	Trainees	26	-	-	-
2	Onderhoud kapitaal goederen	248	248	-	-
2	Herinrichting Skoalleane Ureterp	63	-	-	-
2	Uitvoeringsplan GVVP 2018-2020	200	-	-	-
2	Areaal oude N381 (verhardingen)	30	-	-	-
4	Reserve onderwijshuisvesting	61	61	39	39
5	Essentaksterfte	70	70	-	-
5	Areaal oude N381 (groen)	10	-	-	-
5	Areaal oude N381 (kunstwerken)	20	-	-	-
5	Nieuwe bomen planten bij bomenskap	5	-	-	-
6	Dotatie reserve verbouw dorpshuizen	30	30	30	30

6	Uitbreiden tegenprestatie sociaal domein	144	144	-	-
6	Beheersen kostenontw. sociaal domein	20	-	-	-
6	Lokale duurzaamheidsagenda	80	40	-	-
6	Beschermd wonen	230	-	-	-
6	Tijdelijk niet compenseren OZB dorpshuizen en sportverenigingen	-27	-	-	-
7	Programma duurzaamheid incl. uitvoeringsprogr.	20	20	-	-
7	Ontwikkelagenda duurzaamheid	7	115	106	-
7	Openen duurzaamheidsloket	30	-	-	-
7	Onderzoek zonnevelden	5	-	-	-
8	Invoering omgevingswet	209	-	-	-
8	Herinrichting Skoalleane Ureterp	-	-	63	-
8	Ontwikkelagenda leefbaarheid	85	90	70	-
8	Advisering planontwikkeling	67	58	-	-
Totaal incidentele lasten		2.071	1.192	308	69

Totaal incidenteel resultaat		-1	1.689	155	109
-------------------------------------	--	-----------	--------------	------------	------------

Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

x €1.000

Taakveld	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning			
0.1 Bestuur	68	1.378	-1.310
0.10 Mutaties reserves	880	508	372
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-1.039	1.039
0.2 Burgerzaken	248	1.215	-967
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.202	913	289
0.4 Overhead	350	9.141	-8.791
0.5 Treasury	225	246	-21
0.61 OZB woningen	3.021	1.251	1.770
0.62 OZB niet-woningen	1.458	-	1.458
0.64 Belastingen overig	1.998	1.900	98
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	47.646	-	47.646
0.8 Overige baten en lasten	-	40	-40
Totaal 0 Bestuur en ondersteuning	57.097	15.554	41.543
1 Veiligheid			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	1.679	-1.679
1.2 Openbare orde en veiligheid	45	243	-198
Totaal 1 Veiligheid	45	1.922	-1.877
2 Verkeer en vervoer			
2.1 Verkeer en vervoer	185	3.463	-3.278
2.3 Recreatieve havens	-	-	-
2.5 Openbaar vervoer	3	16	-13
Totaal 2 Verkeer en vervoer	188	3.480	-3.291
3 Economie			
3.1 Economische ontwikkeling	18	162	-144
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	156	354	-198
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	51	-51
3.4 Economische promotie	149	76	73
Totaal 3 Economie	323	643	-320
4 Onderwijs			
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	290	-290
4.2 Onderwijshuisvesting	19	1.566	-1.548
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	381	1.291	-911
Totaal 4 Onderwijs	399	3.148	-2.749
5 Sport, cultuur en recreatie			

5.1 Sportbeleid en activering	15	245	-230
5.2 Sportaccommodaties	74	1.136	-1.063
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	345	-345
5.4 Musea	6	67	-61
5.5 Cultureel erfgoed	2	7	-4
5.6 Media	-	575	-575
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	119	3.621	-3.502
Totaal 5 Sport, cultuur en recreatie	215	5.996	-5.780
6 Sociaal domein			
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	212	1.999	-1.787
6.2 Wijkteams	-	508	-508
6.3 Inkomensregelingen	11.047	13.471	-2.424
6.4 Begeleide participatie	-	3.858	-3.858
6.5 Arbeidsparticipatie	-	1.525	-1.525
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	23	805	-782
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	160	5.660	-5.500
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	8.143	-8.143
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	539	-539
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	1.572	-1.572
Totaal 6 Sociaal domein	11.442	38.079	-26.637
7 Volksgezondheid en milieu			
7.1 Volksgezondheid	-	1.240	-1.240
7.2 Riolering	2.810	2.000	810
7.3 Afval	3.455	2.736	719
7.4 Milieubeheer	-	684	-684
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	150	304	-154
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	6.415	6.964	-549
8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)			
8.1 Ruimtelijke ordening	-	395	-395
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.575	1.043	531
8.3 Wonen en bouwen	780	1.256	-476
Totaal 8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)	2.355	2.694	-339
Totaal	78.479	78.479	-

Bijlage: Overzicht bezuinigingen per programma

Overzicht bezuinigingen per programma

Hieronder staan alle bezuinigingsmaatregelen per programma. De bezuinigingsmaatregelen voor 2019 worden via een apart raadsvoorstel behandeld.

x
€1.000

Nr.	Progr.	Taakveld	U/I	Omschrijving bezuinigingsmaatregel	2019*	2020	2021	2022	2023
1	0	0.2	U	Invoering digitale agenda	20	-	-	-	-
2	0	0.3	I	Verkoop gemeentelijk vastgoed - incidenteel	-	1.000	1.450	-	-
3	0	0.3	U	Verkoop gemeentelijk vastgoed - structureel	-	30	50	50	50
4	0	0.4	U	Besparing op trainees	-	120	-	-	-
5	0	0.4	U	Opleidingen incidenteel	40	40	40	-	-
6	0	0.4	U	Evaluatie projectmatig werken	-	-	-	5	5
7	0	0.4	U	Tijdelijke formatie secretaresse management	-	15	20	-	-
8	0	0.4	U	Tijdelijk budget programmasturing	90	50	-50	-	-
9	0	0.4	U	Tijdelijk budget modern werkgeversschap (budget anders werken)	50	100	50	-	-
10	0	0.4	U	Budget anders werken	101	-	-	-	-
11	0	0.4	I	Verlaging afvalstoffenheffing (t.g.v. afschaffen 2e factuurronde diftar)	-	-16	-16	-16	-16
12	0	0.4	U	Backoffice SD - OWO	-	50	50	50	50
13	0	0.4	U	Geen evaluatie GVVP, daardoor minder projecten, 0,5 fte	-	45	45	45	45
14	0	0.4	U	Vacature gebiedscoördinator (omzetten in structureel flexibele schil)	-	62	62	-	-
15	0	0.4	U	Formatieve gevolgen EZ maatregelen 0,7 fte	-	50	50	50	50
16	0	0.4	U	Bundeling activiteiten Cultuur en Recreatie en Toerisme 0,5 fte	-	-	38	38	38
17	0	0.4	U	1,5 fte projectmanager	-	108	108	-	-
18	0	0.4	U	Medewerker communicatie	48	48	48	-	-
19	0	0.4	U	Tijdelijke formatie medewerker subsidies	60	60	60	-	-
20	0	0.5	U	Opleidingen structureel	-	25	-	-	-
21	0	0.10	I	Opheffen reserve duurzaam bouwen (Prog. 8)	10	-	-	-	-
22	0	0.10	I	Vrijval reserve komplannen (Prog. 8)	250	-	-	-	-
23	0	0.10	I	Vrijval reserve Ontsluitingsweg Loevestein GK (Prog. 2)	518	-	-	-	-
				Totaal programma 0	1.187	1.787	2.005	222	222
24	1	1.1	U	Veiligheid IVB budget (verkeer € 25.000)	35	35	25	25	25
				Totaal programma 1	35	35	25	25	25
25	2	2.1	U	Onderzoek duurzaamheid openbare verlichting	30	-	-	-	-
26	2	2.1	U	Bezuiniging GVVP - Sweachterwei/Gerdyksterwei (80 naar 60km)	-	200	-	-	-
27	2	2.1	U	Bezuiniging GVVP - Niet verplichte ruimte	95	-	400	-	-
28	2	2.1	U	Openbare verlichting	-	10	10	23	23

29	2	2.1	U	Uitgestelde vervanging Openbare verlichting	30	-	-	-	-
				Totaal programma 2	155	210	410	23	23
30	3	3.1	U	Economische aangelegenheden/ Uitvoering EZ-beleid	37	40	40	40	40
				Totaal programma 3	37	40	40	40	40
31	4	4.1	U	Gymvervoer openbaar onderwijs	-	-	30	30	30
32	4	4.1	U	Gymvervoer bijzonder onderwijs	-	-	20	20	20
33	4	4.3	U	Leerlingenvervoer onderwijs	-	50	50	50	50
34	4	4.3	U	Lokaal onderwijs achterstanden beleid	-	75	83	83	83
				Totaal programma 4	-	125	183	183	183
35	5	5.1	U	Buurtsportcoaches	-	-	100	103	103
36	6	5.1	U	Onderzoek sportbedrijf	50	-	-	-	-
37	5	5.3	U	Cultuureducatie - cultuurcoach	-	-	-	-	36
38	5	5.7	U	Onderhoud bermen	-	29	29	29	29
39	5	5.7	U	Gazons	-	30	30	30	30
40	5	5.7	U	Onderzoek biodiversiteit	10	-	-	-	-
41	5	5.7	U	Compensatie boswet (5 ha)	50	50	55	-	-
				Totaal programma 5	110	109	214	162	198
42	6	6.1	U	Onderzoek dorpsregisseurs	20	-	-	-	-
43	6	6.1	U	Compensatie OZB dorpshuizen en sportverenigingen	-	27	-	-	-
44	6	6.1	U	Lokale duurzaamheidsagenda		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
45	6	6.1	U	Onvoorzien de Skans	-	-	50	50	50
46	6	6.3	U	Werk en inkomen uitvoering	-	50	50	50	50
47	6	6.4	U	Onderzoek leerwerkbedrijf	30	-	-	-	-
48	6	6.4	U	Formatieve gevolgen SD maatregelen 0,66 fte	-	50	50	50	50
49	6	6.5	U	Formatieve gevolgen SD maatregelen 0,66 fte	-	50	50	50	50
50	6	6.71	U	WMO uitvoering - schuldhulpverlening	-	50	75	100	100
51	6	6.71	U	WMO uitvoering	-	200	300	400	400
52	6	6.71	U	WMO beleid	-	750	750	750	750
53	6	6.72	U	Jeugd: uitvoering	-	425	638	850	850
54	6	6.72	U	Jeugd SDF en Lobby (is inzet)	-	600	600	600	600
				Totaal programma 6	50	2.202	2.563	2.900	2.900
55	7	7.3	U	Afschaffen 2e factuurronde diftar	-	16	16	16	16
56	7	7.4	U	Openen duurzaamheidsloket	-	50	-	-	-
57	7	7.4	U	Programma Duurzaamheid, inclusief uitvoeringsprogramma	-	80	80	-	-
58	7	7.4	U	Onderzoek Zonnevelden (duurzaamheid)	-	15	-	-	-
				Totaal programma 7	-	161	96	16	16
59	8	8.3	U	Woonbeleid - woningbehoefte onderzoek	-	2	2	2	2

60	8	8.3	U	Woonbeleid - woonplan	-	6	6	6	6
61	8	8.3	I	leges heffen voor principeverzoeken	-	30	30	30	30
Totaal programma 8						39	39	39	39
Totaal bezuinigingen					1.574	4.708	5.574	3.609	3.645

Toelichting bezuinigingen

NR.	Bezuinigingsmaatregel
1	<p>Invoering digitale agenda</p> <p>Voor de invoering van de Digitale Agenda 2020 is incidenteel geld beschikbaar gesteld (€ 50.000 in 2019 en 2020). Van het budget in 2019 wordt € 20.000 bezuinigd.</p>
2	<p>Verkoop gemeentelijk vastgoed - incidenteel</p> <p>De gemeente is eigenaar van 68 vastgoedobjecten. In het kader van de bezuinigingen is in beeld gebracht of er vastgoed verkocht kan worden. Verkoop van de kansrijke objecten levert een bedrag op van circa € 2.450.000. Het gaat hier om voormalige scholen, een kinderdagverblijf, een dorps huis (Tijnje) en Huize Bordena.</p>
3	<p>Verkoop gemeentelijk vastgoed – structureel</p> <p>De gemeente is eigenaar van 68 vastgoedobjecten. In het kader van de bezuinigingen is in beeld gebracht of er vastgoed verkocht kan worden. Verkoop van de kansrijke objecten levert een bedrag op van circa € 2.450.000 (zie maatregel 2). Het saldo van verlies van huuropbrengsten en besparing op onderhoudskosten e.d. levert een structurele besparing op vastgoed op.</p>
4	<p>Besparing op trainees</p> <p>In 2018 is gestart met een traineeprogramma. Dit wordt per 1 april 2020 beëindigd. Er was in 2020 budget voor 4 trainees voor het gehele jaar. Aangezien twee van de vier trainees naar andere functies zijn doorgestroomd, levert dit in 2020 een incidentele besparing op van € 120.000.</p>
5	<p>Opleidingen incidenteel</p> <p>In de begroting is een incidenteel budget opgenomen voor opleiding van personeel. Dit was met name bedoeld voor de opleidingskosten van extra tijdelijk personeel in deze periode. Met deze bezuiniging wordt 70% van dit incidentele budget geschrapt.</p>
6	<p>Evaluatie projectmatig werken</p> <p>Enkele jaren geleden is projectmatig werken ingevoerd in de organisatie. In 2019 is er budget opgenomen voor de evaluatie. Toekomstige budgetten voor het evalueren van deze werkwijze worden geschrapt.</p>
7	<p>Tijdelijke formatie secretaresse management</p> <p>De tijdelijke uitbreiding van de formatie voor het managementsecretariaat wordt geschrapt vanaf april 2020.</p>
8	<p>Tijdelijk budget programmasturing</p> <p>In 2019 is programmasturing ingevoerd in de organisatie. Het budget dat hiervoor begroot was, wordt voor een deel geschrapt en voor een deel doorgeschoven naar 2021.</p>
9	<p>Tijdelijk budget modern werkgeverschap (budget Anders werken)</p> <p>Dit budget wordt volledig geschrapt. Dit betekent dat er geen herinrichtingsplan van het huidige</p>

	gemeentehuis wordt gerealiseerd, waardoor het gebouw passend zou worden gemaakt voor het plaats- en tijdonafhankelijk werken. Er wordt wel doorgedaan met gefaseerd investeren in de fysieke werkplek en mobiele devices, voor zover hiervoor ruimte is in reguliere budgetten.
10	Budget Anders werken Bij de resultaatbestemming 2018 is dit budget bestemd voor Anders werken. Vanwege de bezuinigingen wordt dit budget geschrapt. Zie voor de gevolgen de toelichting bij maatregel 9.
11	Verlaging afvalstoffenheffing - afschaffen 2e diftar De afvalstoffenheffing die alle burgers samen betalen, mag niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente hiervoor maakt. Door het afschaffen van de tweede factuurronde voor diftar nemen de kosten af. Hierdoor gaat de afvalstoffenheffing omlaag. Zie ook maatregel 55.
12	Backoffice SD – OWO In het backoffice van het sociaal domein (een OWO-afdeling) wordt vacatureruimte niet ingevuld. Dit zorgt voor een financieel voordeel voor de OWO-gemeenten.
13	Geen evaluatie GVVP, daardoor minder projecten, 0,5 fte Het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan wordt niet geëvalueerd. Het verkeersbeleid van 2010 blijft de basis. In de nog op te stellen omgevingsvisie wordt het thema verkeer op hoofdlijnen meegenomen. Het Uitvoeringsplan GVVP 2015-2020 wordt uitgevoerd, voor zover er incidentele middelen beschikbaar zijn. Er komt daarnaast geen nieuw Mobiliteitsplan in 2021.
14	Vacature gebiedscoördinator (omzetten in structureel flexibele schil) De vacature voor een gebiedscoördinator (openbare ruimte) wordt tijdelijk niet ingevuld.
15	Formatieve gevolgen EZ maatregelen 0,7 fte Ten gevolge van het schrappen van een aantal taken van economische zaken (zie maatregel 30) wordt een deel van de formatie bezuinigd. Er wordt meer aangesloten bij initiatieven van ondernemers. We beleggen accountmanagement breder in de organisatie.
16	Bundeling activiteiten Cultuur en Recreatie & Toerisme 0,5 fte Door activiteiten op het gebied van cultuur en recreatie & toerisme te bundelen, wordt een deel van de formatie bezuinigd.
17	1,5 fte projectmanager De tijdelijk beschikbare formatieruimte voor projectmanagers wordt geschrapt.
18	Medewerker communicatie De tijdelijk beschikbare formatieruimte voor een medewerker communicatie wordt geschrapt.
19	Tijdelijke formatie medewerker subsidies De tijdelijk beschikbare formatieruimte voor een medewerker subsidies wordt geschrapt.
20	Opleidingen structureel De bezuiniging op dit budget betekent dat een aantal (voorgenomen) opleidingen pas kunnen worden gevolgd op de langere termijn. Het volgen van wettelijk verplichte opleidingen en trainingen kan wel doorgaan.

21	Opheffen reserve duurzaam bouwen De reserve kan worden opgeheven.
22	Vrijval reserve komplannen Een deel van de reserve kan vrijvallen.
23	Vrijval reserve Ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk Door gewijzigde regelgeving rondom het afschrijven van kunstwerken zoals wegen kan de reserve vervallen.
24	Veiligheid IVB budget De gemeenteraad heeft het Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 vastgesteld. Hierin staan vier prioriteiten: ondermijning, woninginbraken, verkeersveiligheid en aanpak van overlast. Het onderdeel verkeersveiligheid (€ 25.000) wordt geschrapt.
25	Onderzoek duurzaamheid openbare verlichting Dit onderzoek wordt voorlopig niet uitgevoerd, waardoor het budget vrijvalt.
26	Bezuiniging GVVP - Sweachsterwei/Gerdyksterwei (80 naar 60km) Er kan een verkeersbesluit worden genomen om de snelheid in deze zone te verlagen van 80 km/h naar 60 km/h, maar door deze bezuiniging is er geen budget voor maatregelen om de Sweachterwei/ Gerdyksterwei verkeersveiliger te maken.
27	Bezuiniging GVVP - Niet verplichte ruimte Betreft budget waarvoor nog geen verplichting is aangegaan. Deze ruimte wordt met deze bezuiniging afgeroomd.
28	Openbare verlichting Er wordt circa € 200.000 per jaar besteed aan elektriciteit voor de openbare verlichting. Door buiten de bebouwde kom een deel van de verlichting uit te schakelen, wordt een besparing gerealiseerd.
29	Uitgestelde vervanging Openbare verlichting Niet alle voorgenomen vervangingen van openbare verlichting in 2019 worden gerealiseerd. Dit levert een vrijval van budget op.
30	Economische aangelegenheden/ Uitvoering EZ-beleid Er worden enkele budgetten voor de uitvoering van economisch beleid geschrapt, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • Het organiseren van netwerkbijeenkomsten (Dag van de ondernemers, ambassadeursteam, marktdag) (€ 10.000); • De bijdrage aan de financiering van de centrummanagers in Beetsterzwaag, Ureterp en Gorredijk wordt gehalveerd (€ 6.500); • De bijdrage aan de <i>advertorials</i> van bedrijven in de SA! vervalt (€ 3.000); • De stimulering van innovaties bij bedrijven wordt niet meer door de gemeente aangejaagd (€ 5.500). <p>Hierdoor is er minder formatieve capaciteit nodig voor het uitvoeren van de activiteiten EZ.</p> <p>De verkoopprijs voor bedrijfskavels wordt met ingang van 1/1/2020 verhoogd (opbrengst circa € 15.000 per jaar).</p>

31 & 32	Gymvervoer onderwijs Door het maken van nieuwe afspraken met het onderwijs over vervoer van leerlingen naar gymzalen wordt ingezet op een besparing van € 50.000 vanaf 2020.
33	Leerlingenvervoer onderwijs Het budget voor leerlingenvervoer wordt vanaf 2020 met € 50.000 verlaagd omdat we gaan inzetten op goedkopere vormen van vervoer. Dit kan bijvoorbeeld een verschuiving van het gebruik van taxivervoer naar openbaar vervoer zijn.
34	Lokaal onderwijs achterstanden beleid Het gemeentelijke Leerlingen Onderwijsachterstandenbeleid (LOAB) wordt, in samenhang met het preventiebeleid en met inachtneming van de toegenomen budgetten VVE, in 2020 herijkt. Dit moet leiden tot een verlaging van de kosten van € 75.000 in 2020 en vanaf 2021 € 83.000.
35	Buurtsportcoaches De komende jaren gaan we de gemeentelijke inzet van middelen voor buurtsportcoaches verlagen door andere partijen meer te laten meebetalen of het aantal buurtsportcoaches te verlagen.
36	Onderzoek sportbedrijf Het budget voor het onderzoek naar de mogelijkheid van een sportbedrijf wordt geschrapt. In het onderzoek naar het gehele gemeentelijke vastgoed komt de mogelijkheid van een sportbedrijf ook aan de orde.
37	Cultuureducatie – cultuurcoach We willen de inzet van de cultuurcoach beëindigen.
38	Onderhoud bermen Bij het onderhoud van bermen wordt tot nu toe circa twee derde deel gemaaid (ecologisch beheer) en een derde deel geklepeld. Het gevolg van deze bezuiniging is dat een kleiner deel wordt gemaaid en een groter deel wordt geklepeld.
39	Gazons Het onderhoud van de gazons wordt verlaagd van niveau ‘laag’ naar niveau ‘zeer laag’ (volgens het Beeldkwaliteitsplan).
40	Onderzoek biodiversiteit Het budget voor het onderzoek naar de mogelijkheden om de biodiversiteit binnen de gemeente te versterken wordt geschrapt.
41	Compensatie boswet (5 ha) In de vorige begroting was een bedrag opgenomen voor de aanplant van bos vanwege de boscompensatie van de voormalige Boswet (5,3 ha). Dit budget wordt geschrapt.
42	Onderzoek dorpsregisseurs Het budget voor onderzoek naar het instellen van dorpsregisseurs vervalt.
43	Compensatie OZB dorpshuizen en sportverenigingen Deze compensatiemaatregel wordt in 2020 nog niet ingevoerd, zodat dit budget in 2020 bespaard wordt.

44	Lokale duurzaamheidsagenda
45	<p>Onvoorzien de Skâns</p> <p>Dit budget was opgenomen voor de exploitatie van de nieuwe Skâns. Aangezien dit project voorlopig is stilgelegd, kan dit budget worden geschrapt.</p>
46	<p>Werk en inkomen uitvoering</p> <p>Deze besparing op het budget voor werk & inkomen wordt gerealiseerd door nog meer inzet op uitstroom van uitkeringsgerechtigden, het reduceren van herinstroom van uitkeringsgerechtigden en een strakker debiteurenbeleid.</p>
47 & 48	<p>Onderzoek leerwerkbedrijf</p> <p>In het coalitieakkoord is een onderzoek naar een leerwerkbedrijf opgenomen. Nu de gemeente mede-eigenaar blijft van Caparis, kan dit budget vrijvallen.</p>
49	<p>Formatieve gevolgen Sociaal Domein-maatregelen</p> <p>Door het invoeren van een integrale intake, het omzetten van inhuur naar tijdelijke dienstverbanden en het verbeteren van de monitoring binnen het Sociaal Domein verwachten wij een besparing te realiseren van € 100.000 personeelslasten.</p>
50	<p>WMO uitvoering – schuldhulpverlening</p> <p>Wij verwachten de besparing te realiseren door het afschalen van externe bewindvoering naar budgetcoaching en vroegsignalering van schuldensituaties.</p>
51	<p>WMO uitvoering</p> <p>Bij de Wmo is in 2019 een aantal maatregelen in de uitvoering doorgevoerd die moeten leiden tot minder instroom in de Wmo en het verlagen van de intensiteit en de duur van de inzet van Wmo-voorzieningen. Het verwachte financiële effect van deze maatregelen bedraagt 5% tot 10% van de directe zorgkosten van dagbesteding, begeleiding, , woningaanpassingen en hulpmiddelen.</p>
52	<p>WMO beleid</p> <p>Deze besparing wordt onder meer gerealiseerd door de volgende maatregelen:</p> <p>Verhogen eigen bijdrage voor het gebruik van Wmo-voorzieningen (€ 25.000): De eigen bijdrage is vanaf 1 januari 2020 óók van toepassing voor mensen die nu in onze algemene voorziening voor dagbesteding zitten. Cliënten betalen nu € 0,22 per kilometer voor vervoer met de Wmo taxi. Door die bijdrage te verhogen naar € 0,30 per kilometer, daalt het gebruik met (naar verwachting) 10% . Dat levert ongeveer € 25.000,00 op.</p> <p>Budgetfinanciering Huishoudelijke Hulp (€ 600.000); Gemiddeld wordt er in Opsterland 3,1 uur huishoudelijke hulp per cliënt per week geleverd. Het doel is om dat terug te brengen naar 2,1 uur per week. De verantwoordelijkheid voor dat terugdringen van het aantal uren willen we bij de thuiszorgaanbieders neerleggen. De thuiszorgaanbieder kan als beste inschatten hoeveel uur er in praktijk werkelijk nodig is. Door de gemiddelde inzet terug te brengen van 3,1 uur naar 2,1 uur verwachten we de kostenreductie te realiseren.</p> <p>Uitbreiden van de algemene voorziening dagbesteding (€ 100.000): Met het uitbreiden van een algemene voorziening van dagbesteding, wordt de drempel naar de voorziening verlaagd. Hierdoor kunnen er meer mensen tegen gelijkblijvende kosten gebruik van maken. Naast de preventieve werking die ervan uitgaat, beperken we de ‘meerkosten’ als gevolg van de toename van gebruik.</p>

53	<p>Jeugd: uitvoering</p> <p>Er worden in 2019 maatregelen ingevoerd, die vanaf 2020 moeten leiden tot minder uitgaven aan maatwerkvoorzieningen voor jeugd. Het gaat om de volgende maatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vergroten van de grip op de instroom van cliënten in jeugdzorg; • vergroten van onze invloed op de zorgintensiteit en de duur van de zorg; • verhogen van het kostenbewustzijn van de consultants van het gebiedsteam en die van de directe verwijzers zoals huisartsen en gecertificeerde instellingen; • toetsen van de ingezette zorg aan de financiële vergoeding; • verbeteren eigen inzet hulpverlening binnen het gebiedsteam. <p>Het beoogde financiële effect van deze beïnvloedbare uitvoeringsmaatregelen bedraagt 5% tot 10% van de directe zorgkosten in 2018.</p>
54	<p>Jeugd SDF en Lobby</p> <p>Sociaal Domein Fryslân heeft een Taskforce Jeugd in het leven geroepen. Deze taskforce heeft de volgende opdracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maak nadere afspraken over kostenstijging; • organiseer (alsnog) randvoorwaarden en verbeter de uitvoering; • vergroot en ondersteun de sturing vanuit de toegang; • realiseer (strategisch) contractmanagement; • werk (alsnog) een gedeelde visie, ambitie en pragmatische doelen uit; • versterk de samenwerking en borg de uitvoering van de adviezen; • behoud de huidige contracten. <p>Het beoogde financiële effect hiervan schatten we in op 5% van de directe zorgkosten in 2018. Deze maatregel hebben wij, als slechts één van de deelnemende gemeenten, niet zelf in de hand.</p> <p>Naast het verlagen van de kosten voor de directe zorgverlening onderzoeken wij de mogelijkheden om onze vergoeding van het Rijk te verhogen.</p>
55	<p>Afschaffen 2e diftar-factuurrunde</p> <p>De afvalstoffenheffing die alle burgers samen betalen, mag niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente hiervoor maakt. Door het afschaffen van de tweede factuurrunde voor diftar nemen de kosten af. De afvalstoffenheffing voor burgers gaat door deze maatregel omlaag. Deze bezuiniging levert voor de gemeente per saldo dus niets op. Zie ook maatregel 11.</p>
56	<p>Openen duurzaamheidsloket</p> <p>Door deze bezuiniging blijft € 30.000 van het oorspronkelijke budget over. Dit bedrag kan gebruikt worden om bijvoorbeeld bij te dragen aan een telefonisch en/of digitaal loket, waar inwoners en organisaties met vragen terecht kunnen</p>
57	<p>Programma Duurzaamheid, inclusief uitvoeringsprogramma</p> <p>Het programma Duurzaamheid is met name gericht op het versterken en vormgeven van de samenwerking met de dorpen en bij de energietransitie betrokken partijen uit de gemeente, zoals een aantal energiecoöperaties. Door deze bezuiniging blijft per jaar € 20.000 van het oorspronkelijke budget over. Het effect en het tempo van dit programma worden hierdoor verkleind.</p>

58	<p>Onderzoek Zonnevelden (duurzaamheid)</p> <p>Met dit budget wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om gemeentelijke gronden in te zetten voor de aanleg van zonnevelden. Een groot deel van het onderzoek is in 2019 uitgevoerd. Van het oorspronkelijke budget voor 2020 blijft € 5.000 over.</p>
59	<p>Woonbeleid – woningbehoeftenonderzoek</p> <p>Dit budget was voor het woningbehoefteonderzoek.</p>
60	<p>Woonbeleid – woonplan</p> <p>Dit budget was voor de monitoring van het woonplan.</p>
61	<p>Leges heffen voor principeverzoeken</p> <p>Voor het behandelen van principeverzoeken voor vergunningen en dergelijke werden tot nu toe geen kosten in rekening gebracht. Het heffen van leges om de gemaakte kosten (deels) te dekken, levert de gemeente inkomsten op.</p>
